
Nowa jakość praktyk pedagogicznych w szkołach ponadgimnazjalnych

Magdalena Kübler
Wojciech Starościak
Halina Guła-Kubiszewska
Stanisław Czyż

WYŻSZA SZKOŁA
HUMANITAS

Sosnowiec 2015

Recenzja:

dr hab. Piotr Oleśniewicz

dr hab. Jan Grzesiak

Copyright © 2015: Akademia Wychowania Fizycznego we Wrocławiu
Wszelkie prawa zastrzeżone

Egzemplarz bezpłatny (publikacja bezpłatna)

Publikacja współfinansowana ze środków Unii Europejskiej
w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

ISBN: 978-83-64788-35-2

Nakład: 300 egz.

Wydawca:

Oficyna Wydawnicza „Humanitas”

ul. Kilińskiego 43

41-200 Sosnowiec

Seria: Monografie

Redakcja i koordynacja produkcji: AD VERBUM Iwona Kresak

Opracowanie typograficzne: Krzysztof Zdunek

Projekt okładki: Blue-AB Beata Poźniak

Zdjęcie na okładce: Fotolia

Druk i oprawa: Wrocławska Drukarnia Naukowa PAN im. S. Kulczyńskiego

Spis treści

Wstęp do serii	5
Wstęp do monografii „Nowa jakość praktyk pedagogicznych w szkołach ponadgimnazjalnych”	11
1. Ewaluacja jakości kształcenia zawodowego nauczyciela wychowania fizycznego	13
2. Projekt „Nowa jakość praktyk pedagogicznych II” w Akademii Wychowania Fizycznego we Wrocławiu	27
2.1. Organizacja praktyk na AWF we Wrocławiu do roku 2012	28
2.2. Organizacja praktyk na AWF we Wrocławiu od roku 2013	31
3. Regulaminy i programy opracowane na potrzeby realizacji praktyk w szkołach ponadgimnazjalnych	37
3.1. Regulamin naboru nauczycieli szkolnych i ich pracy jako opiekunów praktyk pedagogicznych.....	37
3.2. Regulamin wyboru nauczycieli akademickich i ich pracy jako superwizorów praktyk pedagogicznych.....	41
3.3. Regulamin organizacji i realizacji praktyk pedagogicznych w ramach projektu.....	46
3.4. Program praktyki pedagogicznej dla szkoły ponadgimnazjalnej.....	54
3.5. Szkolenie dla nauczycieli szkół ponadgimnazjalnych.....	59
3.6. Szkolenie psychologiczno-pedagogiczne dla studentów	69
4. Ewaluacja efektywności praktyk w szkołach ponadgimnazjalnych.....	73
4.1. Analiza i interpretacja opinii respondentów w zakresie ewaluacji praktyki pedagogicznej	73
4.1.1. Wybrane opinie na temat programu i dziennika praktyk oraz arkusza monitoringu.....	93
4.2. Analiza i interpretacja efektów kształcenia w zakresie wiedzy i umiejętności studentów	98

5. Podsumowanie	107
Piśmiennictwo	111
Spis rysunków.....	115
Spis tabel.....	117
Załączniki.....	119
1. Standardy kształcenia przygotowującego do wykonywania zawodu nauczyciela (wybrane fragmenty).....	119
2. Lista wnioskodawców, z którymi podpisano umowy na dofinansowanie projektów	126
3. Lista szkół ponadgimnazjalnych biorących udział w projekcie	135
4. Arkusz monitoringu praktyki pedagogicznej w szkole ponadgimnazjalnej	138
5. Kwestionariusz dotyczący opinii na temat praktyk w ramach projektu .	141
6. Kwestionariusz oceny wiedzy	144

Wstęp do serii

Podczas przygotowywania książki dotyczącej projektu „Nowa jakość praktyk pedagogicznych II”¹ niemal od razu pojawiła się myśl, aby była to kontynuacja wydanej już serii w ramach projektu „Nowa jakość praktyk pedagogicznych”². Projekt ten był realizowany w Akademii Wychowania Fizycznego w latach 2011–2014, a jego założenia oraz wyniki badań opublikowano w postaci trzypiętomowego opracowania („Nowa jakość praktyk pedagogicznych w szkołach podstawowych”, „Nowa jakość praktyk pedagogicznych w gimnazjach” i „Field-based practicum – a new teaching practice approach in primary and secondary schools”). Oba projekty były ze sobą ściśle powiązane; projekt „Nowa jakość praktyk pedagogicznych II” (NJPP II)³ był konsekwencją projektu „Nowa jakość praktyk pedagogicznych” (NJPP)⁴. Trudno było wyobrazić sobie sytuację, w której wprowadzono by innowacje w praktycznym kształceniu studentów na poziomie 3-letnich studiów licencjackich (I stopnia), po czym powrócono by do starego, jak dowiedziono, nieefektywnego modelu praktyk na 2-letnich studiach magisterskich (II stopnia). Kiedy więc Akademia Wychowania Fizycznego we Wrocławiu zdobyła dofinansowanie na realizację projektu dotyczącego praktyk w szkołach I, II i III etapu edukacyjnego, pojawił się naturalny pomysł, aby wziąć udział w kolejnym konkursie i zdobyć dofinansowanie na realizację praktyk pedagogicznych na ostatnim etapie edukacyjnym, czyli IV. Taki wniosek został złożony w 2012 r. i – podobnie jak projekt „Nowa jakość praktyk pedagogicznych” – uzyskał dofinansowanie.

¹ „Nowa jakość praktyk pedagogicznych II” – nr projektu: POKL.03.03.02-00-044/12; nr konkursu: 6/POKL/3.3.2/2009; współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego.

² „Nowa jakość praktyk pedagogicznych” – nr projektu: POKL.03.03.02-00-069/10; nr konkursu: 6/POKL/3.3.2/2009; współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego.

³ „Nowa jakość praktyk pedagogicznych II” – w pracy będzie stosowany zamiennie skrót nazwy projektu „NJPP II”.

⁴ „Nowa jakość praktyk pedagogicznych” – w pracy będzie stosowany zamiennie skrót nazwy projektu „NJPP”.

Projekt „Nowa jakość praktyk pedagogicznych II” realizowano w Akademii Wychowania Fizycznego we Wrocławiu w latach 2012–2015. Przedsięwzięcie było skierowane do studentów studiów magisterskich (II stopnia), którzy odbywali praktyki pedagogiczne w szkołach ponadgimnazjalnych.

W ramach obu projektów autorzy zaplanowali i wdrożyli szereg działań, które – jak zaznaczyliśmy już uprzednio – były nowatorskie w skali nie tylko uczelni, ale i kraju. Także przegląd literatury w tym zakresie pozwalał na formułowanie takich tez.

Projekty dotyczące praktyk dla przyszłych nauczycieli miały na celu rozwiązać szereg problemów, które pojawiały się w związku z ich realizacją. W Polsce, poza prawnie określonym czasem trwania praktyki pedagogicznej, nie było odgórnie określonych zasad jej odbywania⁵. Uczelnie posiadające dużą autonomię w zakresie kształcenia same określały cele, treści, zadania i zasady realizacji praktyk. Z jednej strony stwarzało to możliwości „testowania” różnych programów przez uczelnie, z drugiej prowadziło do braku badań porównawczych czy ewaluacyjnych. Wnioski takie nasuwały się także po dokonaniu przeglądu literatury dotyczącej praktyk pedagogicznych⁶ dla przyszłych nauczycieli wychowania fizycznego. Oczywiście część z tych badań, ze względu np. na małą liczbę przebadanych osób czy zastosowane procedury analizy statystycznej, w ogóle nie może stanowić podstawy do przyjmowania jakichkolwiek uogólnień.

Z uzyskiwanej informacji zwrotnej od studentów⁷ autorzy wiedzieli, że dotychczasowy sposób realizacji praktyk w Akademii Wychowania Fizycznego we Wrocławiu niekoniecznie był sposobem najefektywniejszym. Studenci wskazywali np., że praktyka, w której ich kontrolowano, tzn. delegowano osobę z uczelni do jej nadzoru poprzez wizyty w szkole, była zdecydowanie efektywniejsza.

Zarówno pierwszy, jak i drugi projekt miał na celu zmienić zasady realizacji praktyki tak, by z jednej strony wykorzystać wyniki przeprowadzonych dotychczas na świecie badań w tym zakresie, z drugiej natomiast wprowadzić swoje własne rozwiązania, które można by testować i zmieniać podczas realizacji kolejnych praktyk.

⁵ Od 17 stycznia 2012 r. tzw. standardy kształcenia nauczycieli (ujęte w Rozporządzeniu Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 17 stycznia 2012 r. w sprawie standardów kształcenia przygotowującego do wykonywania zawodu nauczyciela) określają cele i zadania praktyki. Patrz załącznik 1.

⁶ Przegląd literatury dotyczącej praktyk pedagogicznych – zarówno w języku polskim, jak i angielskim – znajdują Państwo w niniejszej publikacji, a także w poprzednich publikacjach tej serii, traktujących o praktykach w szkołach podstawowych i gimnazjach oraz o obu praktykach (w języku angielskim).

⁷ W ramach dokumentacji wypełnianej podczas praktyki i po praktyce studenci odnosili się m.in. do kwestii zadowolenia, przydatności, problemów pojawiających się podczas praktyki. Konfrontowali swoją wiedzę z możliwościami jej wykorzystania w szkole, oceniali współpracę z nauczycielem szkolnym, a także sugerowali zmiany w programie praktyk.

W ramach priorytetu 3.3.2 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki⁸ Akademia Wychowania Fizycznego we Wrocławiu otrzymała dofinansowanie w wysokości niemal 2 mln złotych na wdrożenie projektu „Nowa jakość praktyk pedagogicznych II”. Nurt wprowadzanych reform był wielotorowy, ukierunkowany maksymalnie na przygotowanie wszystkich podmiotów zaangażowanych w przebieg praktyk. Takie też było założenie autorów projektu – aby wprowadzane zmiany były kompleksowe, tak by cały proces kształcenia praktycznego studentów był spójny, nie zawierał luk czy słabych ogniw, które mogłyby sprawić, że włożony wysiłek nie przyniesie oczekiwanych rezultatów. Powody, na które powoływali się autorzy wniosku, starając się o dofinansowanie projektu, dotyczyły przede wszystkim niskiego poziomu jakościowego i organizacyjnego dotychczasowych praktyk pedagogicznych; na problem ten wielokrotnie zwracano uwagę w publikacjach naukowych⁹. Główne działania w projekcie NJPP II ukierunkowane były na studentów, którzy, po pierwsze, mieli być bardzo dobrze przygotowani do praktyk, a po drugie mieli trafić w wyselekcjonowane miejsca i do ludzi, którzy ich oczekiwali oraz którzy byli na ich przyjęcie należycie przygotowani. Ostatecznie studenci mieli zdobyć kolejne doświadczenia¹⁰ w atmosferze pełnego wsparcia ze strony mentora, czyli nauczyciela szkolnego, oraz superwizora, czyli nauczyciela akademickiego. Drugą grupą wspieraną w projekcie byli nauczyciele wychowania fizycznego pełniący rolę opiekunów studentów w szkołach. Zostali oni objęci cyklem szkoleń, których celem było podniesienie ich kompetencji. Ważny element podnoszenia jakości praktyk stanowił również fakt, iż szkoły, które przystąpiły do projektu, otrzymały sprzęt dydaktyczny.

⁸ Priorytet 3.3.2 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki był programem pod ogólnym tytułem „Przygotowanie wybranych szkół do realizacji praktyki przez studentów przygotowujących do wykonywania zawodu nauczyciela”. Wniosek, napisany w zespole (w kolejności alfabetycznej): dr S. Czyż, dr hab. H. Guła-Kubiszewska, dr M. Kübler, dr M. Miszkurka oraz dr W. Starościek, otrzymał pierwsze miejsce w konkursie nr 6 (XXVI runda). W ramach wniosku uwzględniono także sugestie partnera projektu – gminy Wrocław, którą na etapie pisania wniosku reprezentowała kierownik Działu Projektów Edukacyjnych, p. Jolanta Bednarska, oraz p. Monika Płoszaj. Lista wszystkich wnioskodawców, z którymi podpisano umowy o dofinansowanie w konkursie 6/POKL/3.3.2/2009, została przedstawiona w załączniku 2.

⁹ H. Guła-Kubiszewska, M. Lewandowski: Zakładana a rzeczywista funkcja sprawdzająca praktyki pedagogicznej. [W:] Edukacja jutra: XI Tatrzańskie Seminarium Naukowe, F. Berezniński, K. Denek (red.). Instytut Pedagogiki Uniwersytetu Szczecińskiego, Szczecin, 2005, 419-426; H. Guła-Kubiszewska, M. Lewandowski: Praktyka pedagogiczna – student jako instruktor ćwiczeń fizycznych czy przewodnik po kulturze ludzkiego ciała? [W:] Edukacja jutra: XIV Tatrzańskie Seminarium Naukowe, K. Denek, K. Zatoń, A. Kwaśna (red.). Wrocławskie Towarzystwo Naukowe, Wrocław, 2008, t. 2, 111–120; M. Krzak, R. Kumala: Co jest prawdą, a co fikcją? Spostrzeżenia i refleksje studentów po praktykach pedagogicznych. Rozprawy Naukowe AWF we Wrocławiu, 2011, 33, 88–96; M. Lewandowski, W. Starościek, H. Guła-Kubiszewska: Przygotowanie studentów AWF we Wrocławiu do pełnienia funkcji nauczyciela wychowania fizycznego. Rozprawy Naukowe AWF we Wrocławiu, 2011, 35, 40–44.

¹⁰ Byli to studenci, którzy odbyli już praktyki pedagogiczne w szkołach podstawowych i gimnazjach w ramach studiów licencjackich.

W tworzenie projektu zaangażowane były wszystkie podmioty uczestniczące w realizacji praktyk. W imieniu szkół występował organ prowadzący szkoły – gmina Wrocław, Wydział Edukacji i Dział Projektów Edukacyjnych, a w szczególności organ wytypowany do współpracy przy realizacji projektu w imieniu gminy – Wrocławskie Centrum Doskonalenia Nauczycieli (WCDN). Postulaty studentów uwzględniane były dzięki analizie materiałów zebranych od studentów poprzednich lat, którzy po zakończeniu praktyk anonimowo wypełniali kwestionariusze z informacją zwrotną. Ostatnim uczestnikiem projektu byli nauczyciele akademicy Akademii Wychowania Fizycznego, którzy współuczestniczyli w tworzeniu projektu.

W niniejszej publikacji zawarto wszystkie założenia praktyk pedagogicznych zrealizowanych w ramach projektu oraz oceniono ich efektywność. Analiza wyników badań została przeprowadzona na podstawie dokumentacji zebranej od ponad 600 studentów¹¹, 468 nauczycieli szkolnych i 85 nauczycieli akademickich (superwizorów). Mimo że materiał ten zbierany był często od tych samych osób (w ramach nadzoru nauczyciele szkolni często brali udział w kolejnych edycjach praktyki, podobnie w przypadku nauczycieli akademickich), jest to liczba, która pozwalała wyciągnąć wnioski natury ogólnej.

W dotychczasowych publikacjach przedstawiono:

1. „Nowa jakość praktyk pedagogicznych w szkołach podstawowych” – założenia praktyk oraz wyniki badań dotyczących ich realizacji w szkołach podstawowych.
2. „Nowa jakość praktyk pedagogicznych w gimnazjach” – założenia praktyk oraz wyniki badań dotyczących ich realizacji w szkołach gimnazjalnych.
3. „Field-based practicum – a new teaching practice approach in primary and secondary schools” – założenia projektu oraz całościową analizę jego realizacji w szkołach podstawowych i gimnazjalnych (w języku angielskim). Tu autorzy dodatkowo przedstawili pokrótce historię wychowania fizycznego w Polsce oraz uzupełnili informacje, które ich zdaniem mogą się okazać interesujące dla czytelnika z zagranicy.

¹¹ Całkowita liczba studentów, którzy przystąpili do projektu, to 604 osoby. Projekt zakładał, iż przystąpią do niego 3 roczniki studentów II roku II stopnia w liczbie 600 osób (jeden ze wskaźników). Natomiast już po rozpoczęciu projektu okazało się, że z powodu różnych czynników, przede wszystkim spadku ogólnej liczby studentów uczących się na Wydziale Wychowania Fizycznego AWF we Wrocławiu, niemożliwe będzie spełnienie jednego z głównych jego założeń. Szukając najlepszego rozwiązania wobec takiej sytuacji, zdecydowano się zmienić program studiów dla I roku II stopnia, tak aby w planie znalazły się praktyki pedagogiczne w szkołach ponadgimnazjalnych, i włączyć ten rocznik do projektu.

Niniejsza publikacja stanowi więc uzupełnienie serii:

4. „Nowa jakość praktyk pedagogicznych w szkołach ponadgimnazjalnych” – założenia praktyk realizowanych w szkołach ponadgimnazjalnych, a także wyniki badań dotyczących ich realizacji.
5. „New quality of teacher practicums in upper secondary schools” – wydanie w języku angielskim.

Autorzy są przekonani, że dotychczasowe publikacje pozwoliły Państwu zapoznać się z założeniami projektu dotyczącego kształcenia przyszłych nauczycieli na poziomie licencjackim, a obecna uzupełni tę wiedzę o kształcenie na poziomie magisterskim. Autorzy mają też nadzieję, że będą Państwo mogli wykorzystać choć w części pomysły tu przedstawione w planowaniu własnych praktyk przygotowujących studentów do pracy w zawodzie nauczyciela. Pisząc tę książkę, autorzy mieli świadomość, że wypracowany przez nich model praktyk wymaga dalszych poszukiwań, mających na celu stworzenie najefektywniejszego procesu, na który wpływa też np. zmiana obowiązujących przepisów. Od 2012 r. obowiązuje rozporządzenie¹², które wymusiło na uczelniach kształcących przyszłych nauczycieli zmiany programowe na studiach I i II stopnia. Ma to swoje konsekwencje w uprawnieniach, jakie otrzymują studenci, kończąc studia licencjackie bądź magisterskie.

Autorzy

¹² Rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 17 stycznia 2012 r. w sprawie standardów kształcenia przygotowującego do wykonywania zawodu nauczyciela, Dz.U. 2012, poz. 131.

Wstęp do monografii „Nowa jakość praktyk pedagogicznych w szkołach ponadgimnazjalnych”

Projekt „Nowa jakość praktyk pedagogicznych II” był współfinansowany z Europejskiego Funduszu Społecznego (EFS) w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki (POKL). Program ten sięgał w swoich założeniach do Strategii lizbońskiej, w której fundamentalne miejsce zajmuje edukacja, stanowiąca podwaliny „społeczeństwa wiedzy”. Od wielu lat w Polsce toczy się publiczna debata dotycząca poziomu kształcenia na wyższych uczelniach. Odsetek osób studiujących na polskich uczelniach, „walka” o studenta, sposób finansowania uczelni z budżetu państwa, a także liczne inne czynniki doprowadziły do zatracenia na uczelniach ducha uniwersyteckości¹³. Dla władz wyższych uczelni dzisiejszy czas to czas permanentnych zmian, które nie pozwalają bardzo często na wprowadzanie rozwiązań systemowych, zakładających perspektywiczne cele, ustalone na wieloletni okres realizacji. Mimo to na uczelniach nieprzerwanie trwają starania, aby poziom kształcenia studentów był jak najwyższy, tak aby zostali oni dobrze przygotowani do przyszłego zawodu. Równocześnie z dążeniem do zapewnienia studentom należytego kształcenia teoretycznego podejmuje się działania zmierzające do uzyskania jak najefektywniejszego kształcenia praktycznego, które odbywa się przede wszystkim w oparciu o praktyki zawodowe. Podejmowanie wysiłków na rzecz wysokiej jakości kształcenia byłoby działaniem na oślep, gdyby nie towarzyszyły mu procedury ewaluacyjne, pozwalające na pomiary, analizę, a w konsekwencji wnioski, które wskazuje, czy efekty poczynają się zbieżne z założeniami.

¹³ E. Bilińska-Suchanek: *Nauczyciel i opór (wobec) systemu edukacji*. Wydawnictwo Adam Marszałek, Toruń, 2013; J. Górniewicz: *Jakość kształcenia w szkole wyższej. Wprowadzenie do problematyki*. [W:] *Konstruowanie systemu zapewnienia jakości kształcenia w szkole wyższej na przykładzie Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie*, J. Górniewicz (red.). Wydawnictwo Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego, Olsztyn, 2002, 37–51.

W odpowiedzi na powyższe wyzwania w Akademii Wychowania Fizycznego we Wrocławiu w latach 2012–2015 realizowano projekt NJPP II, dotyczący realizacji praktyk pedagogicznych w szkołach ponadgimnazjalnych¹⁴. Poniższa pozycja książkowa przedstawia założenia projektu, opis jego realizacji oraz to, co najważniejsze – wnikliwą ewaluację wdrożonych działań.

Główny cel projektu zakładał zmianę organizacji i poprawę jakości praktyk pedagogicznych dla studentów studiów magisterskich. Miało się to dokonać poprzez:

- podniesienie kompetencji zawodowych nauczycieli szkolnych (opiekunów praktyk) poprzez specjalistyczne szkolenia,
- zwiększenie kompetencji studentów do realizacji praktyki poprzez przeprowadzenie szkoleń psychologiczno-pedagogicznych,
- wprowadzenie i zrealizowanie nowego programu praktyk pedagogicznych.

Czy osiągnięto założone cele? Otóż najlepiej zweryfikują to szkoły, a konkretnie uczniowie, których będą uczyć studenci uczestniczący w projekcie. Ale zanim do tego dojdzie, zastosowano liczne obiektywne mierniki i wskaźniki pozwalające ocenić pośrednio skuteczność innowacyjnego projektu NJPP II. Tłem teoretycznym monografii stał się proces ewaluacji, bardzo szczegółowo opisany we wprowadzeniu. Wybrana tematyka wraz z teoretycznym wprowadzeniem zawartym we wcześniejszych książkach należących do serii¹⁵ stanowi bogate źródło wiedzy na temat praktycznego kształcenia studentów.

Przedstawione wyniki pozwalają na postawienie tezy, że 3-letni okres trwania projektu nie był czasem straconym i że wypracowane procedury, dostosowane do zmian wynikających z nowych standardów kształcenia nauczycieli, mogą stanowić mocny punkt odniesienia podczas 5-letniego okresu trwania projektu.

Autorzy

¹⁴ Lista szkół ponadgimnazjalnych, które brały udział w projekcie, została przedstawiona w załączniku 3.

¹⁵ W. Starościak, S. Czyż, H. Guła-Kubiszewska: *Nowa jakość praktyk pedagogicznych w szkołach podstawowych*. Oficyna Wydawnicza „Humanitas”, Sosnowiec, 2014, 11–21; H. Guła-Kubiszewska, W. Starościak, S. Czyż, M. Kübler: *Nowa jakość praktyk pedagogicznych w gimnazjach*. Oficyna Wydawnicza „Humanitas”, Sosnowiec, 2014, 11–18.

1. Ewaluacja jakości kształcenia zawodowego nauczyciela wychowania fizycznego

Rozporządzenie w sprawie standardów kształcenia przygotowującego do wykonywania zawodu nauczyciela¹⁶ określa m.in. normy w odniesieniu do wymagań rynku, a także efektów kształcenia w zakresie wiedzy merytorycznej i metodycznej oraz wiedzy pedagogicznej i psychologicznej na studiach I i II stopnia. Kształcenie to powinno być na uczelniach pedagogicznych zaprojektowane tak, aby wiedza teoretyczna służyła przede wszystkim nabywaniu umiejętności praktycznych koniecznych w zawodzie nauczyciela. Rozporządzenie kładzie bardzo duży nacisk na praktyczne przygotowanie do wykonywanego zawodu. Praktyki zawodowe odbywać się będą w przeważającej części równoległe z realizacją zajęć na uczelni, w różnych typach szkół i placówek oświatowych. Kluczowym zadaniem uczelni staje się więc konieczność integracji zdobywanych umiejętności z procesem kształcenia oraz zaprogramowanie procedur, które zapewnią wysoką jakość nabywanych przez studentów kompetencji opiekuńczo-wychowawczych i dydaktycznych. Wspomniane rozporządzenie zobowiązuje uczelnie do utrzymywania systematycznego kontaktu z placówkami, w których studenci odbywają praktyki, w celu zorganizowania opieki i nadzoru opiekuna praktyk nad realizowanymi przez studenta zadaniami praktyki. Zgodnie z założeniami autorów Białej Księgi¹⁷ nowoczesny europejski system edukacji w szkołach wyższych powinien umożliwiać uczelniom wywiązywanie się z trzech obowiązków: realizacji integracji społecznej, rozwoju osobistego, a także rozwoju przydatności do zatrudnienia. W ujęciu Ciekot kształcenie, które ma spełniać te założenia, można określić jako kształcenie dobrej jakości. Jak podaje autorka, „jakość kształcenia należy traktować jako efektywność społeczną systemu kształcenia, czyli stopnia wykorzystania kapitału społecznego w postaci potencjału

¹⁶ Rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego..., *op. cit.*

¹⁷ Biała Księga. Nauczanie i uczenie się. Na drodze do uczącego się społeczeństwa. K. Pachniak, R. Piotrowski (tłum.), WSP TWP, Warszawa, 1997, 19.

intelektualnego członków społeczeństwa”¹⁸. Ważnym czynnikiem podnoszenia jakości kształcenia na uczelniach wyższych może być doskonalenie ewaluacji w określonych obszarach (wysokie standardy merytoryczne zatrudnionej kadry, wysokie standardy organizacyjne, uzyskanie i utrzymanie wysokiej jakości efektów pracy). Ewaluacja wiąże się z wypracowaniem odpowiednich procedur związanych z pomiarem i analizą wyników, a w końcowym etapie – wnioskowaniem dotyczącym realizacji założonych celów kształcenia.

Do zapewnienia studentom wysokiego poziomu kształcenia na uczelniach niezbędna jest dbałość o wysoką jakość techniczną (wiąże się ona z uzyskiwanymi przez studentów wysokimi wynikami procesu kształcenia – w sferze poznawczej i emocjonalnej) oraz wysoką jakość funkcjonalną (pełna satysfakcja studentów z przebiegu procesu kształcenia)¹⁹. Jakość kształcenia (jakość pracy uczelni) oznacza stopień wykorzystania w działaniach organizacyjno-dydaktyczno-wychowawczych możliwości studentów, wykładowców oraz warunków materialnych i organizacyjnych, które służą wszechstronnemu rozwojowi studenta²⁰. Współczesne podejście do jakości uczenia wiąże się ze stosowaniem strategii rozwijania procesów wspierających permanentne doskonalenie się wszystkich podmiotów zaangażowanych w przebieg kształcenia (studentów, wykładowców, przedsiębiorców, społeczności lokalnych).

Stymulowanie i utrzymanie wysokiej jakości kształcenia na uczelniach wyższych oparte jest na systemach zewnętrznych i wewnętrznych. Procedury zewnętrzne (ocena, przegląd, akredytacja) ściśle wiążą się z wypracowanymi na uczelniach procedurami wewnętrznymi badania poziomu kształcenia i od nich zależą. Mechanizmy i zależą obejmują kryteria, wskaźniki, metody i narzędzia do szacowania (wartościowania w formie oceny) jakości kształcenia na danej uczelni. Jednym z kryteriów wewnętrznych może być badanie skuteczności procesu kształcenia – stopnia realizacji przez studiujących założonych celów kształcenia. Niezmiernie istotnym – i trudnym zarazem – zadaniem uczelni jest wyznaczenie wewnętrznych mierników badania skuteczności kształcenia. Główne i decydujące znaczenie dla skutecznego prowadzenia procesu kształcenia ma dobrze zaprojektowany i realizowany proces ewaluacji. Według Korporowicza²¹ ewaluacja jest sposobem uporządkowanego zdobywania i gromadzenia wiedzy. Najbar-

¹⁸ K. Ciekot: Funkcje ewaluacji w zapewnieniu jakości kształcenia w uczelniach wyższych. Oficyna Wydawnicza Politechniki Wrocławskiej, Wrocław, 2007, 5–6.

¹⁹ A. Szejnberg: Doskonalenie usług edukacyjnych. Podstawy pomiaru jakości kształcenia. Wydawnictwo Uniwersytetu Opolskiego, Opole, 2008.

²⁰ A. Trzpił: Relacje między wykładowcami i studentami a jakość kształcenia. [W:] Student jako ważne ogniwo jakości kształcenia, K. Jankowski, B. Sitarska, C. Tkaczuk (red.). Wydawnictwo Akademii Podlaskiej, Siedlce, 2004, 28–46.

²¹ L. Korporowicz: Ewaluacja w demokracji. [W:] Ewaluacja wdrażania reformy systemu edukacji. Program Phare SMART, materiały seminaryjne. Warszawa, 1999.

dziej charakterystyczne wskaźniki ewaluacji²² to czynności związane z ocenianiem lub wartościowaniem, które są nastawione na zamierzony cel. Głównym zadaniem ewaluacji jest kontrola procesu, a także zbieranie informacji decydujących o jej przebiegu i wypracowywanie sposobów jej doskonalenia. Efektem ewaluacji powinna być racjonalizacja działań, które będą uwzględniały perspektywy potrzeb społecznych oraz uwarunkowania prawno-formalne i etyczne²³. Ewaluacja jest działaniem, które wynika z odpowiednio określonej procedury i ma na celu orzekać o jakości pracy nauczycieli i realizowanych przez nich programów kształcenia.

Badania potwierdzają, że efektywny nauczyciel to najważniejszy element kształcenia uczniów w szkole²⁴. Szczególnej wagi nabiera w związku z tym kwestia odpowiedniego przygotowania nauczycieli do pracy w szkole. By stwierdzić, które programy przygotowują lepszych, a które gorszych nauczycieli, należy te programy ocenić, tak by mogły zostać uszeregowane: od najbardziej do najmniej efektywnych.

Ewaluacja programów kształcenia nauczycieli wzbudza wiele kontrowersji, dyskusji i pytań. Zakłada się bowiem, że taka ewaluacja będzie wykorzystywała najlepsze dostępne metody, okaże się wiarygodna, rzetelna i sprawiedliwa²⁵. O dużym znaczeniu ewaluacji może świadczyć fakt, że w wielu krajach istnieją ogólnokrajowe wytyczne dotyczące ewaluacji programów kształcenia nauczycieli. Powołano także agendy odpowiedzialne za ewaluację programów, np. w USA taką rolę pełni Council for the Accreditation of Educator Preparation (CAEP). Jednak w pracy i pomocy przy tworzeniu standardów ewaluacji włączają się też inne poważne i uznane, także naukowo, organizacje, np. The American Psychological Association (APA)²⁶. W 2014 r. APA opublikowało raport „Assessing and evaluating teacher preparation programs”²⁷. W rekomendacjach APA znalazły się m.in. następujące postulaty:

²² K. Ciekot: Funkcje ewaluacji... *op. cit.*

²³ B. Bartz: Międzynarodowa certyfikacja jakości kształcenia. Wydawnictwo Naukowe NOVUM, Płock, 2000.

²⁴ S. Glazerman, S. Loeb, D. Goldhaber, D. Staiger, S. Raudenbush, G. Whitehurst: Evaluating teachers: The important role of value-added. Brown Center on Education Policy at Brookings, Washington, 2010; D.N. Harris: How do value-added indicators compare to other measures of teacher effectiveness? Carnegie Foundation, New York, 2012. http://www.carnegieknowledge.org/wp-content/uploads/2012/10/CKN_2012-10_Harris.pdf; J. Hattie: Visible learning: A synthesis of over 800 meta-analyses relating to achievement. Routledge, New York, 2009; MetProject, Gathering feedback for teaching: Combining high-quality observations with student surveys and achievement gains. Bill and Melinda Gates Foundation, Seattle, 2012; D. Weisberg, S. Sexton, J. Mulhern, D. Keeling: The widget effect: Our national failure to acknowledge and act on differences in teacher effectiveness. The New Teacher Project, Washington, 2009. <http://widgeteffect.org/downloads/TheWidgetEffect.pdf>.

²⁵ M. Brabeck, F.C. Worrell: Best Practices for Assessing Teacher Education Programs. Education Week, 2014, 34(11), 24–25.

²⁶ *Ibidem.*

²⁷ F. Worrell, M. Brabeck, C. Dwyer, K. Geisinger, R. Marx, G. Noell, R. Pianta: Assessing and evaluating teacher preparation programs. American Psychological Association, Washington, 2014. <http://www.apa.org/ed/schools/cpse/>.

1. Instytucje i programy, które przygotowują nauczycieli, powinny identyfikować i zatrudniać pracowników dysponujących odpowiednimi umiejętnościami technicznymi, czasem i środkami do prowadzenia analizy danych. Pracownicy tacy powinni współpracować z instytucjami krajowymi i lokalnymi w podejmowanych wysiłkach.
2. Instytucje kształcące nauczycieli powinny wyposażać specjalistów w zakresie programów nauczania oraz nauczycieli nadzorujących w umiejętności pozwalające korzystać z dobrze zweryfikowanych narzędzi obserwacji. Powinny też opracować system regularnej weryfikacji „wiarygodności”, tak aby obserwacje zawsze spełniały najwyższe standardy dokładności.
3. Odpowiednie instytucje krajowe, lokalne wydziały edukacji, organizacje badawcze oraz instytucje nadające uprawnienia nauczycielom powinny identyfikować, opracowywać i zatwierdzać procesy oceny studentów, które prognozują ich osiągnięcia.
4. Wydziały kształcące nauczycieli powinny opracowywać programy, które przygotowują kandydatów na nauczycieli do korzystania z takich narzędzi jak ocena osiągnięć, procesy oceny studentów czy obserwacja, tak by kandydaci mogli dokonywać samooceny, a wydział mógł prowadzić ewaluację postępów uzyskiwanych przez studentów²⁸.

Warto podkreślić, że APA położyło szczególny nacisk na stworzenie i implementację najnowszych narzędzi analitycznych, pozwalających na rzetelne, wiarygodne i uczciwe ocenianie programów kształcenia kandydatów na nauczycieli. Podkreślono, że decyzje dotyczące rozwoju kandydatów na nauczycieli, rekomendacji do nadania licencji nauczycielskiej czy wreszcie wpływu określonego programu kształcenia nauczycieli na ich późniejsze osiągnięcia muszą być podejmowane w oparciu o najbardziej wiarygodne dostępne dane i metody²⁹. We wspomnianym raporcie wskazano, jak można ewaluować programy edukacji nauczycieli w oparciu o trzy źródła: osiągnięcia studentów udokumentowane obiektywnymi testami porównującymi przyrosty wartości na końcu danego roku, ocenę pracy nauczyciela na podstawie obserwacji oraz ocenę programów nauczania dokonaną ankietowo przez osoby odpowiedzialne za zatrudnianie i nadzór na studentami, przez samych nauczycieli czy też przez studentów (kandydatów na nauczycieli). Jak wskazują autorzy raportu, współczesne wyniki badań sugerują, że ocena przyrostu wartości na końcu roku, uwzględniająca wartości na początku roku, a także wszelkie uwarunkowania studentów (np. niepełnosprawność), jest dużo skuteczniejsza niż obserwacja³⁰. Wiarygodność badania za pomocą obserwacji może się poprawić, tj.

²⁸ *Ibidem*, s. 4.

²⁹ *Ibidem*.

³⁰ D.N. Harris: How do value-added indicators..., *op. cit.*

badanie to może się okazać rzetelniejsze, gdy weźmie się pod uwagę większą liczbę obserwacji, z różnych lat akademickich, a także różnych szkół. Z drugiej strony, obserwacja przeprowadzana rzetelnie, wiarygodnie i uczciwie jest bezpośrednim narzędziem oceny w zakresie zachowania nauczyciela i interakcji, które mogą wpływać na uczenie się uczniów³¹. Autorzy wskazują elementy, które powinny charakteryzować wystandaryzowaną obserwację: protokół, praktyczne wskazówki dotyczące ukierunkowania obserwacji oraz wskazówki punktowania zachowań. Wymaga to oczywiście zidentyfikowania i opisanego w sposób obiektywny pewnych wzorców zachowań, które następnie mogą podlegać ocenie³².

Kolejnym sposobem oceny efektywności programów kształcenia nauczycieli jest badanie studentów, samych nauczycieli czy też osób ich zatrudniających z wykorzystaniem ankiet, w których dokonują oni samooceny. Wyniki uzyskiwane tą drogą są stałe i wewnętrznie spójne³³. Autorzy raportu podkreślają, że w przypadku braku danych dotyczących osiągnięć studenta ankiety studentów mogą być znaczącym źródłem informacji o programie kształcenia nauczycieli, ponieważ są z nim wysoce skorelowane³⁴.

Przygotowując i prowadząc ewaluację, należy stworzyć warunki do zbierania informacji zwrotnej o kontroli procesu edukacyjnego zarówno w wymiarze indywidualnym, jak i grupowym. Trzeba także określić sposoby zbierania informacji o aktualnym stanie tego procesu oraz kierunkach jego doskonalenia. Struktura ewaluacji obejmuje³⁵:

- procedury ewaluacyjne,
- czynności związane z ewaluacją.

Procedury ewaluacyjne polegają na wyznaczeniu czynności związanych pomiarem, analizą i wnioskowaniem na podstawie uzyskanych wyników. Czynności związane z ewaluacją obejmują zabiegi dotyczące projektowania i realizacji procesu, a więc:

- pomiaru – jakimi metodami oraz za pomocą jakich narzędzi (trafnych i rzetelnych) w wymiarze ilościowym i jakościowym ma być prowadzony pomiar;
- analizy – opracowania statystycznego wyników oraz wyboru sposobów ich przedstawiania;

³¹ F. Worrell, M. Brabeck, C. Dwyer, K. Geisinger, R. Marx, G. Noell, R. Pianta: *Assessing and evaluating...*, *op. cit.*

³² *Ibidem.*

³³ S.L. Benton, W.E. Cashin: *Student ratings of teaching: A summary of research and literature*. The IDEA Center, Manhattan, 2012; J. Burniske, D. Meibaum: *The use of student perceptual data as a measure of teacher effectiveness*. Texas Comprehensive Center, Austin, 2012.

³⁴ D.J. Wilkerson, R.P. Manatt, M.A. Rogers, R. Maughan: *Validation of student, principal, and self-ratings in 360° feedback for teacher evaluation*. *Journal of Personnel Evaluation in Education*, 2000, 14, 179–192. doi:10.1023/A:1008158904681.

³⁵ K. Ciekot: *Funkcje ewaluacji...*, *op. cit.*

- wnioski – czyli interpretacji zmian w procesie kształcenia, a także wyboru treści komunikatów oraz sposobów przedstawienia zaleceń dla zainteresowanych (podkreślenie silnych i słabych stron, proponowane zabiegi kompensacyjne i korekcyjne, sposoby przekazywania komunikatów komplementujących oraz krytycznych związanych z wynikami kształcenia).

Właściwie prowadzona przez nauczycieli akademickich ewaluacja jest ważnym czynnikiem, który może aktywizować uczestników procesu kształcenia do osiągnięcia dobrych wyników. Ewaluacja może pełnić w procesie kształcenia różne funkcje: motywacyjną, informacyjno-korekcyjną, formacyjną (kształtującą), selekcyjną i atestującą³⁶. Funkcja motywacyjna rozwija u studentów działania związane z kierowaniem własną pracą oraz sprzyja podwyższaniu poziomu ich efektów w autoedukacji i samorealizacji poprzez akceptację celów działania. Funkcja informacyjno-korekcyjna wiąże się z udzielaniem uczącemu się poprzez ewaluację instrukcji na temat wykonywanych zadań, a także z uwypukleniem silnych i słabych stron w zakresie wymaganych kompetencji do wykonywania tych zadań. Realizacja tej funkcji umożliwia rozpoznanie trudności w realizacji celów kształcenia i redukcję czynników negatywnych, utrudniających realizację zadań. Funkcja formacyjna polega na podtrzymywaniu wysiłków uczącego się i uświadamianiu przyczyn postępów w realizacji założonych celów (w stosunku do poprzednich osiągnięć), a w konsekwencji na nastawieniu uczącego się na osobisty rozwój. Funkcja ta często określana jest jako kształtująca, gdyż ukierunkowuje pracę zarówno nauczającego, jak i uczącego się. Funkcja selekcyjna ewaluacji umożliwia promocję tym uczącym się, którzy osiągnęli cele kształcenia na poziomie standardu. Funkcja atestująca wiąże się z ewaluacją końcową i stosowana jest w końcowej fazie procesu kształcenia. Jej zadaniem jest nie dopuścić do praktyki zawodowej niekompetentnych absolwentów. Realizacja tej funkcji stanowi konieczność w procesie kształcenia, którego efektem ma być uzyskanie przez absolwentów określonych kompetencji zawodowych. Szczególnie odnosi się to do kompetencji medycznych, nauczycielskich, technicznych czy społecznych.

Dobrze zaplanowany proces kształcenia powinien zawierać cztery rodzaje pomiaru związanego z ewaluacją³⁷: ewaluację wstępną, ciągłą (bieżącą), końcową i odroczoną.

Ewaluacja wstępna powinna poprzedzać proces kształcenia lub być stosowana na jego wstępnym etapie. Pełni funkcję prognostyczną i selekcyjną (promującą). Jej zadaniem jest rozpoznanie wiedzy, umiejętności i innych dyspozycji wejściowych kandydatów na określony kierunek studiów. Wynik pomiaru poniżej standardu powinien stanowić barierę przyjęcia na studia, gdyż wskazuje na brak dyspozycji do realizacji ce-

³⁶ D. Newble, R. Canzon: Jak uczyć medycyny? PZWL, Warszawa, 1998, 84–85.

³⁷ A. Brzezińska: Miejsce ewaluacji w procesie kształcenia. [W:] Ewaluacja a jakość kształcenia w szkole wyższej, A. Brzezińska, J. Brzeziński, A. Eliaż (red.). Wydawnictwo WSPS ACADEMICA, Warszawa, 2004, 163–186; K. Ciekot: Funkcje ewaluacji... *op. cit.*

łów programowych. Pożądanym działaniem uczelni może okazać się zaoferowanie zajęć wyrównawczych, które umożliwią optymalne wykorzystanie zasobów intelektualnych kandydatów po uprzednim uzupełnieniu braków. Pomiar na wstępnym etapie ewaluacji stanowi płaszczyznę odniesienia do postępów czynionych przez studentów w realizacji założonych celów programowych. Umożliwia prognozowanie wyników studiujących na kolejnych etapach kształcenia lub w trakcie realizacji zadań zawodowych przez studentów. Właściwa diagnoza możliwości studenta umożliwia mu wybór optymalnej ścieżki kształcenia.

Ewaluacja bieżąca – etapowa dokonywana jest w trakcie realizacji procesu kształcenia i jest przyporządkowana takim funkcjom ewaluacji, jak: motywacyjna, informacyjno-korekcyjna, formatywna (kształtująca) i diagnostyczna. Cel ewaluacji bieżącej to ciągły proces zbierania informacji, które służą doskonaleniu procesu kształcenia (ewaluacja ta jest integralną składową procesu kształcenia). Wartościowanie sposobów realizacji celów kształcenia w trakcie trwania tego procesu daje możliwość natychmiastowej korekty. Efektem sprzężenia zwrotnego nauczający-uczący się jest wzmocnienie motywacji tego drugiego dzięki informacjom rozwijającym indywidualną ścieżkę edukacyjną. Dla nauczającego wyniki pomiaru ewaluacji bieżącej są informacją o skuteczności jego sposobu realizacji programu. Realizacja pomiaru wymaga od niego opracowania sposobów wartościowania stopnia realizacji celów pojedynczych, ale też pakietu celów łącznie (węzłów kontroli po realizacji określonej partii materiału kształcenia). Wskazane jest, aby programując proces ewaluacji bieżącej, właściwie rozłożyć przerwy między kolejnymi węzłami kontroli: krótsze w początkowym okresie realizacji programu (funkcja kształtująca i formatywna) oraz dłuższe pod koniec procesu kształcenia – umożliwia to uczącym się wdrażanie do samokontroli i samooceny własnych postępów. Ten rodzaj ewaluacji pozwala na monitorowanie zmian zachodzących pod wpływem nauczyciela, które dotyczą tempa uczenia się studentów, poziomu rozumienia nauczanych treści, trudności napotykanych przez studentów, samopoczucia i bezpieczeństwa studentów czy atmosfery panującej w grupie.

Ewaluacja końcowa, inaczej sumatywna, podsumowująca – ujmuje całościowo uzyskane wyniki kształcenia. Pełni funkcję promującą (selektywną) oraz czasami atestującą (z uwagi na społeczne skutki rozdzwieńki pomiędzy uzyskanymi przez studenta kompetencjami a kwalifikacjami), a także funkcję motywacyjną i informacyjno-formatywną (kształtującą), ponieważ ukończenie określonego etapu procesu kształcenia często stanowi punkt wyjścia do etapu następnego. Celem ewaluacji końcowej jest uświadomienie studentowi mocnych i słabych stron po zakończonym procesie kształcenia oraz zmotywowanie go do kontynuowania pracy nad sobą w rozwoju zawodowym (na bazie informacji o dynamice osiągnięć i dokonywanych zmian we własnych możliwościach i kompetencjach).

Na ewaluację końcową składa się więc: pomiar wyników uczenia się, ewaluacja realizatorów programu oraz ewaluacja samego programu (ocena wydziału).

Ewaluacja końcowa odroczone wiąże się z systematycznym gromadzeniem danych o przebiegu studiów absolwentów oraz monitorowaniem ich drogi zawodowej. Obejmuje ocenę wyników kształcenia, a także zbieranie opinii absolwentów i pracodawców o przydatności zdobytych kompetencji i kwalifikacji w sytuacjach zawodowych.

Ewaluacja jest integralną składową funkcjonowania uczelni i procesu kształcenia; w sposób istotny wpływa na rezultaty tego procesu (wyniki kształcenia). Wymusza to podejmowanie przez uczelnie określonych działań dotyczących projektowania, a później właściwego realizowania tego procesu. Podstawę stanowi koncentracja na konsekwencjach deklarowanej i realizowanej filozofii kształcenia oraz refleksja na ich temat. Wyznacza ona założone wartości i cele edukacyjne oraz ramy dla planowanej ewaluacji: organizację, wybór metod i narzędzi, sposoby analizy wyników i komunikowania wyników³⁸.

W planowanym systemie ewaluacji aspekt aksjologiczny powinien przeważać nad instrumentalnym. Kryterium właściwej realizacji ewaluacji jest stopień spełnienia przez nią określonych funkcji, takich jak pomoc studentom w realizacji założonych celów, stymulowanie ich wysiłku, a także ułatwienie identyfikacji słabych i mocnych stron oraz dokonywania adekwatnej samooceny. W trakcie ewaluacji należy stosować różne sposoby badania stopnia realizacji założonych celów. Pomiarowi ilościowemu winny podlegać zmiany zachodzące pod wpływem zoperacjonalizowanych celów kształcenia, wyznaczone standardy wykonania zadań dotyczących nabywanych umiejętności i wiedzy. Pomiar jakościowy odnosi się do celów związanych z kształtowaniem postaw, którym trudno przypisać jasne kryteria realizacji. Ewaluacja powinna się koncentrować na zmianie wywołanej realizacją założonych celów dydaktycznych i obejmować przyrost wiedzy, doskonalenie umiejętności, rozwijanie określonych dyspozycji (w tym postaw) studenta; nie może być natomiast oceną osoby studenta³⁹. W efekcie należy przyjąć, że w ewaluacji stosuje się różne sposoby przedstawiania wyników: ilościowy i opisowy. Ilościowy wynik pomiaru stopnia realizacji celów kształcenia da się ująć w formie operacyjnej, ma jasno wyznaczone kryteria i standardy wykonania zadań, które można zmierzyć i wyrazić liczbowo (punkty, stopnie). Opisowy wynik pomiaru ewaluacji oznacza wartościowanie w kategoriach jakościowych realizacji pozostałych celów (kategorie psychologiczne, moralne, etyczne, estetyczne) i może być przedstawiony w formie oceny opisowej, komentarza, gestów czy mimiki.

³⁸ K. Ciekot: *Funkcje ewaluacji... op. cit.*

³⁹ *Ibidem*, s. 76.

Metody ewaluacji obejmują podmiot kształcenia, realizatorów programów edukacyjnych, a także same programy. Można je przedstawić w kolejności ich znaczenia⁴⁰:

1. Obserwacja bezpośrednia – umożliwia gromadzenie hipotez, które należy zweryfikować bardziej obiektywnymi metodami.
2. Analiza dokumentów (przedmioty materialne pisane, dzienniki lekcyjne, protokoły zebrań i inne dokumentujące działania dydaktyczne).
3. Metody kwestionariuszowe (ankieta i wywiad) – umożliwiają badanie opinii uczestników procesu edukacyjnego.
4. Pomiar dydaktyczny – informuje o osiągnięciach uczących się i jest dokonywany za pomocą standaryzowanych testów dydaktycznych.

Wymienione metody ewaluacji można uzupełnić o metody ewaluacji pracy nauczyciela, które po pewnych modyfikacjach można zastosować w ewaluacji pracy studenta. Są to:

1. Analiza wytworów (publikacje naukowe, raporty z badań, niepublikowane referaty, prace magisterskie, prace doktorskie, postery, plakaty).
2. Kwestionariusze ewaluacyjne – przygotowane przez specjalistów do ewaluacji końcowej.
3. Rozmowa – pozwala zweryfikować materiał zebrany w trakcie obserwacji czy dane z kwestionariuszy, wyjaśnić wątpliwości i obawy.

Podstawowym kryterium wyboru odpowiedniej metody i narzędzi pomiaru dydaktycznego, które umożliwią dokładne określenie zmian u uczących się, jest rodzaj celów kształcenia (realizowanych w programie). Należy dążyć do tego, aby wyniki pomiaru były obiektywne i sprawiedliwe. Dlatego przy wyborze metod i narzędzi ewaluacji trzeba brać pod uwagę ich podstawowe właściwości, tzn. trafność, rzetelność, obiektywność i praktyczność. Metody i narzędzia ewaluacyjne winny być także dobrane odpowiednio do warunków, w jakich przebiega proces kształcenia: formy zajęć, rodzaju zadania, specyfiki grupy; powinny też uwzględniać przyszły kontekst pracy zawodowej absolwentów.

Jak wspomniano na wstępie, istotnym i integralnym elementem programu kształcenia na studiach pedagogicznych jest zaprogramowanie praktyk pedagogicznych oraz taki sposób realizacji celów i treści kształcenia oraz procesu ewaluacji, który zapewni studentom dobrą jakość kształcenia zawodowego oraz wysoki poziom uzyskanych kompetencji i kwalifikacji.

⁴⁰ *Ibidem*, s. 70–71.

Praktyka pedagogiczna pozwala nabyć wiedzę i umiejętności niezbędne do zostania nauczycielem. Np. w USA istnieją krajowe standardy umiejętności i wiedzy, które powinien uwzględniać program edukacji nauczycieli wychowania fizycznego⁴¹. Określono sześć następujących standardów:

1. Wiedza naukowa i techniczna (np. w zakresie biomechaniki, fizjologii, uczenia się motorycznego, teorii rozwoju motorycznego, a także implementacji tej wiedzy w praktyce).
2. Kompetencje sprawnościowe i umiejętności ruchowe (tak by nauczyciel umiał zademonstrować określone umiejętności ruchowe).
3. Umiejętności planowania i implementacji (dotyczące samego planowania, stawiania celów i ich realizacji, doboru metod i narzędzi itp.).
4. Umiejętności w zakresie zarządzania i nauczania (werbalne i niewerbalne umiejętności doboru metod nauczania, instruowania, udzielania informacji zwrotnej, zarządzania grupą, klasą, szkołą, przedmiotem, sprzętem itp.).
5. Umiejętności wpływania na uczenie się uczniów (poprzez odpowiednie ocenianie, wdrażanie zmian itp.).
6. Profesjonalizm (związany ze spójnym wizerunkiem tego, czego nauczyciel naucza, z tym, jak sam żyje, itp.).

Każda kompetencja opisana w powyższych standardach jest rozwijana podczas właściwie prowadzonej praktyki pedagogicznej. Stąd też nacisk na zwiększanie liczby godzin spędzanych przez kandydatów na praktykowaniu.

W Akademii Wychowania Fizycznego we Wrocławiu opracowano projekt „Nowa jakość praktyk pedagogicznych II”, który od roku akademickiego 2012/2013 znacznie zmodyfikował zasady realizacji praktyki pedagogicznej w szkole ponadgimnazjalnej. Szczególny akcent w projekcie położono na indywidualne ukierunkowanie rozwoju każdego studenta pod kątem jak najlepszego przygotowania go do wykonywania zawodu nauczyciela wychowania fizycznego.

Przy opracowywaniu procedury ewaluacji jakości kształcenia zawodowego studentów na praktyce pedagogicznej w szkole ponadgimnazjalnej przyjęto założenie, że praktyka pełni istotną rolę w całym programie kształcenia na studiach II stopnia, a ewaluacja bieżąca (etapowa) jest spójna z uczelnianym systemem zapewniania jakości kształcenia. Ponieważ ewaluacja będzie realizowana w trakcie realizacji programu kształcenia

⁴¹ National Association for Sport and Physical Education: National standards for initial physical education teacher education, 2008. <http://www.shapeamerica.org/accreditation/upload/2008-National-Initial-Physical-Education-Teacher-Education-Standards-Edited-1-5-12.pdf>.

(jako jego istotne ogniwo), podporządkowano ją funkcji motywacyjnej, informacyjno-korekcyjnej, formatywnej i diagnostycznej. Istotą pomiaru ewaluacyjnego będzie wartościowanie sposobu realizacji celów i zadań praktyki pedagogicznej w trakcie trwania procesu kształcenia do zawodu nauczycielskiego.

Ewaluacja programów kształcenia kandydatów na nauczycieli wychowania fizycznego wzbudza wiele kontrowersji. Należy podkreślić, że większość tych programów składa się z bardzo podobnych elementów⁴². Są to m.in.⁴³:

1. obowiązkowe ćwiczenia i wykłady ogólne;
2. specjalizacja z zakresu wychowania fizycznego, dotycząca wiedzy i umiejętności sportowych (w zakresie aktywności ruchowej), podstaw socjologicznych i filozoficznych wychowania fizycznego, a także koncepcji związanych z aktywnością fizyczną i zdrowiem;
3. blok pedagogiczny, obejmujący wiedzę z zakresu nauczania, zarządzania, dyscyplinowania oraz oceniania;
4. blok zajęć pozwalających na zbieranie wczesnych doświadczeń w pracy z dziećmi i młodzieżą;
5. praktyka pedagogiczna w szkołach pod nadzorem nauczyciela szkolnego – mentora.

Uwarunkowania instytucji kształcących nauczycieli wychowania fizycznego (np. dostęp do sprzętu, współpraca ze środowiskiem, dostępna kadra akademicka itp.) powodują, że programy te można zróżnicować pod względem proporcji poszczególnych elementów. Co więcej, w programach kształcenia nauczycieli wychowania fizycznego zachodzą drastyczne zmiany, będące wynikiem ogólnych trendów na rynku edukacyjnym. I tak np. badania Lawsons⁴⁴ obejmujące 240 uniwersytetów pokazały, że od 1960 r. nastąpił 50% spadek liczby zajęć poświęconych umiejętnościom ruchowym i metodom nauczania, z jednoczesnym wzrostem o 500% liczby zajęć poświęconych aspektom naukowym.

Pomimo takich modyfikacji jeden element pozostał niezmienny – praktyki pedagogiczne w szkołach. Wynika to przede wszystkim z powszechnie obowiązującej opinii, że praktyka pedagogiczna w szkołach jest najważniejszym i najefektywniejszym elementem kształcenia nauczycieli⁴⁵. Dlatego też w programach kształcenia nauczycieli

⁴² G. Hill, K.L. Brodin: Physical Education Teachers' Perceptions of the Adequacy of University Coursework in Preparation for Teaching. *Physical Educator*, 2004, 61(2), 75–87.

⁴³ M. O'Sullivan: Physical education teacher education in the United States. *The Journal of Physical Education, Recreation & Dance*, 1990, 61(2), 41–45.

⁴⁴ H. Lawson: Beyond positivism: research, practice, and undergraduate professional education. *Quest*, 1990, 42, 161–183.

⁴⁵ E. Guyton, D. McIntyre: Student teaching and school experiences. [W:] *Handbook of Research on Teacher Education*, W. Houston (red.). Macmillan, New York, 1990, 514–534.

wychowania fizycznego kładzie się nacisk na zwiększenie liczby godzin spędzonych na praktykach⁴⁶. Istniejące zalecenia w zakresie realizacji praktyk obejmują m.in.⁴⁷: planowanie interakcji pomiędzy doświadczonym nauczycielem szkolnym a studentem, a także wielokrotne umożliwienie odbywania praktyk na różnych poziomach kształcenia kandydatów na nauczycieli, ze zwiększającą się liczbą uczniów w grupach. Szczególny nacisk kładzie się na zaplanowanie relacji kandydata na nauczyciela z nauczycielem szkolnym, mentorem praktyki. Jak wskazują Knowles i Cole⁴⁸, to właśnie ta relacja determinuje późniejsze sukcesy podczas praktyki pedagogicznej.

Hill i Brodin⁴⁹ podkreślają w konkluzjach swojego badania, że bardzo istotne jest dobranie doświadczonego nauczyciela szkolnego – mentora, takiego, który opracował swój własny program nauczania w szkole. Z tym postulatem zgadzają się Guyton i McIntyre⁵⁰, którzy także podnosili kwestię odpowiednio dużego doświadczenia nauczyciela szkolnego jako warunku „obcowania” kandydata na nauczyciela z umiejętnościami i wiedzą we właściwym zakresie.

W przypadku zawodów opartych na budowaniu relacji z wychowankami szczególnie praktyczna i przydatna dla kształcenia wysoko wykwalifikowanej i kompetentnej kadry pracowników może być superwizja. Jest ona głównym narzędziem podnoszenia jakości pracy kadry zawodowej organizacji⁵¹. Umożliwia wprowadzenie planu naprawczego, ponieważ stanowi narzędzie oceny i analizy procesu dydaktycznego. Pozwala kształtować umiejętności i kompetencje przydatne w pracy zawodowej. Superwizja to także wzajemna wymiana doświadczeń, przemyśleń, wspólne szukanie istoty problemów oraz dochodzenie do nowych rozwiązań. Podczas superwizji student ma okazję podzielić się z fachowcami swoimi pomysłami, trudnościami, wątpliwościami w realizacji zadań praktyki, które przygotowują go do pracy. W systemie oświaty zachodzą ciągłe zmiany, które mogą wzbudzać strach i opór, ale także stanowić wyzwanie dla nauczycieli. Metoda superwizji w proponowanym modelu praktyki ma na celu pomóc nauczycielom wychowania fizycznego oraz studentom aplikującym do tego zawodu w radzeniu sobie z trudnościami, jakie towarzyszą zmianom edukacyjnym. Superwizor pomaga studentowi krytycznie spojrzeć na własną pracę i głębiej poznać siebie, dosko-

⁴⁶ M. O'Sullivan: *Physical education teacher...*, *op. cit.*

⁴⁷ G. Rikard, S. Knight: *Obstacles to professional development: interns' desire to fit in, get along, and be real teachers*. *Journal of Teaching in Physical Education*, 1997, 16, 440–453.

⁴⁸ J. Knowles, A. Cole: *Developing practice through field experiences*. [W:] *The Teacher Educator's Handbook*, F. Murray (red.). Jossey-Bass, San Francisco, 1996, 648–688.

⁴⁹ G. Hill, K.L. Brodin: *Physical Education...*, *op. cit.*

⁵⁰ E. Guyton, D. McIntyre: *Student teaching...*, *op. cit.*

⁵¹ M. Ferreira, M. Grewiński, J. Reis-Jorge: *Superwizja jako instrument rozwoju zawodowego w służbach społecznych*. Mazowieckie Centrum Polityki Społecznej, Wyższa Szkoła Pedagogiczna im. Janusza Korczaka w Warszawie, Warszawa, 2014.

nalić własne kompetencje zawodowe i osiągać lepsze wyniki. Aktywizuje studenta do tego, by poznał swoje mocne i słabe strony i wiedział, jak jego własny profil poznawczy wpływa na procesy nauczania i uczenia się. Korzyści, jakie oczekuje się uzyskać w wyniku prowadzenia superwizji, to lepsze poznanie siebie, lepsze zrozumienie potrzeb dzieci i młodzieży, możliwość wglądu we własny wkład w relację wychowawczą, własne ograniczenia oraz specyfikę własnego funkcjonowania w relacjach zawodowych, a także poszerzenie warsztatu wychowawczego i umiejętności pracy nad rozumieniem sytuacji wychowawczych. Superwizja uczy, jak zapobiegać wypaleniu zawodowemu i szukać wsparcia w przeżywanych trudnościach zawodowych. Można ją wykorzystać jako narzędzie ewaluacji procesu edukacyjnego.

W doborze metod i narzędzi procedury ewaluacyjnej w projekcie „Nowa jakość praktyk pedagogicznych II” skupiono się przede wszystkim na ewaluacji podmiotu kształcenia – studenta – oraz na tym, by wybrane metody i właściwe dla nich narzędzia umożliwiły w miarę dokładne określenie rodzaju zmiany, jaka zachodzi w uczących się. Celem ewaluacji było także rozpoznanie opinii wszystkich podmiotów – studentów, mentorów i superwizorów – na temat programu praktyki, sposobu dokumentowania efektów realizacji zadań praktyki oraz konstrukcji narzędzia monitorującego zmiany ilościowe i jakościowe kompetencji studenta. W konstruowaniu procedury ewaluacji trzeba przyjąć wieloaspektowe podejście do ewaluacji; w tym celu można wykorzystać strukturę podstawowych pytań, na które należy na wstępie znaleźć odpowiedź⁵²:

1. Kto będzie dokonywał ewaluacji i jak będzie ona funkcjonowała w procesie kształcenia?

Ewaluacja będzie prowadzona przez studentów, nauczycieli wychowania fizycznego (mentorów) i nauczycieli akademickich (superwizorów).

2. Kto będzie podlegał ewaluacji?

Ewaluacja będzie dotyczyła pomiaru jakości pracy studenta w realizacji zadań praktyki.

3. Co powinno być ewaluowane?

Wyniki kształcenia dynamiki zmian w zakresie wiedzy, umiejętności i postaw studenta, program praktyki, sposób funkcjonowania składowych wdrożonego programu (diagnoza pedagogiczna, diagnoza środowiskowa, praca badawcza, hospitacje lekcji,

⁵² K. Ciekot: *Funkcje ewaluacji... op. cit.*, s. 61.

prowadzenie zajęć lekcyjnych i pozalekcyjnych, rozwiązania organizacyjne, sposób dokumentowania efektów pracy studenta i nauczycieli).

4. Jak często powinno się dokonywać ewaluacji i jaki czas powinien być przeznaczony na jej realizację?

Zgodnie z obowiązującymi standardami kształcenia nauczycieli, dwa razy na studiach I stopnia i dwukrotnie na studiach II stopnia (na praktyce asystenckiej w przedszkolu i szkole podstawowej, na praktyce pedagogiczno-metodycznej w szkole podstawowej, szkole gimnazjalnej i szkole ponadgimnazjalnej); będzie to praktyka ciągła trzy- i czterotygodniowa.

5. Jak nauczyciele dokonujący ewaluacji powinni ze sobą współpracować?

W trakcie praktyki planowane jest dwukrotne spotkanie wszystkich podmiotów i wzajemna wymiana opinii na temat realizacji wyodrębnionych składowych programu. Ocena jakościowa i ilościowa będzie polegała na wspólnych ustaleniach jakościowych i ilościowych prowadzących do spójności treści programowych oraz spójności treści wymagań stawianych studentom.

6. Jak wykorzystać wyniki ewaluacji pracy nauczycieli?

Wyniki ewaluacji praktyki pedagogicznej były na bieżąco wykorzystywane przez studentów do samoregulacji procesu kształcenia i wyboru własnej, indywidualnej drogi rozwoju zawodowego w ramach programu studiów. Służyły – i nadal służą – również pracownikom uczelni do bieżącej modyfikacji programu praktyki oraz narzędzi monitorujących jakość kształcenia na praktykach zawodowych.

Wyciąganie wniosków z uzyskanych wyników ewaluacji jest dobrym sposobem na wzbudzenie refleksji dydaktycznej nad programem kształcenia, sposobami jego realizacji, podmiotami kształcenia (studentami) oraz jakością pracy dydaktycznej nauczyciela⁵³.

⁵³ *Ibidem*, s. 73–74.

2. Projekt „Nowa jakość praktyk pedagogicznych II” w Akademii Wychowania Fizycznego we Wrocławiu

Projekt „Nowa jakość praktyk pedagogicznych II” to przedsięwzięcie realizowane w okresie od 10.10.2012 r. do 30.10.2015 r. w Akademii Wychowania Fizycznego we Wrocławiu. Dzięki dostępnym możliwościom był on współfinansowany ze środków unijnych w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego, Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki. Celem POKL było „umożliwienie pełnego wykorzystania potencjału zasobów ludzkich [...], podniesienie poziomu wykształcenia społeczeństwa, [...]”⁵⁴. To z kolei miało wpłynąć m.in. na przyspieszenie rozwoju społeczno-gospodarczego Polski, wzrost zatrudnienia oraz zwiększenie spójności społecznej, gospodarczej i terytorialnej z krajami Unii Europejskiej.

Celem zrealizowanego projektu było, jak już wcześniej wspomniano, uzyskanie ciągłości w obszarze kształcenia praktycznego studentów po zmodyfikowaniu realizacji praktyk pedagogicznych na studiach licencjackich w ramach projektu NJPP. W projekcie NJPP chodziło o jakościowe, innowacyjne zmiany w organizacji i realizacji praktyk pedagogicznych w szkołach podstawowych i gimnazjach, natomiast opisowanemu projektowi NJPP II przyświecały te same cele w odniesieniu do szkół ponadgimnazjalnych.

Głównymi beneficjentami projektu byli studenci II roku studiów magisterskich na Wydziale Wychowania Fizycznego⁵⁵, którzy – zgodnie z programem studiów – odbywali praktyki w szkołach ponadgimnazjalnych, aby zdobyć uprawnienia do pracy w charakterze nauczyciela wychowania fizycznego na wszystkich szczeblach edukacyjnych. Studenci studiów licencjackich posiadali jedynie prawo do pracy w szkołach podsta-

⁵⁴ Program Operacyjny Kapitał Ludzki. <http://www.kapitalludzki.gov.pl/o-programie/>.

⁵⁵ W ostatnim roku trwania projektu zostali włączeni do praktyk również studenci I roku studiów II stopnia; przyczyny tego wyjaśniono we wstępie do książki.

wowych i gimnazjach⁵⁶. Drugą grupę czerpiącą największe zyski z udziału w projekcie stanowili nauczyciele wychowania fizycznego (mianowani bądź dyplomowani), którzy zdecydowali się pełnić rolę opiekunów studentów podczas praktyk. Dzięki udziałowi nauczycieli w projekcie zyskiwała szkoła, w której pracowali, ponieważ taka placówka otrzymywała wyselekcjonowany sprzęt sportowy.

Rodzi się zatem pytanie, na czym polegało *novum* projektu. Otóż zakładał on kompleksowe przygotowanie wszystkich podmiotów zaangażowanych w jego realizację, jak również opracowanie bardzo szczegółowych założeń programowych.

Studenci przystępujący do projektu odbywali 3-tygodniową praktykę pedagogiczną w szkole ponadgimnazjalnej, podczas której musieli zrealizować 70 godzin zajęć. To jedyny aspekt, który nie odróżniał tej praktyki od poprzednich. Fundamentalna zmiana, którą wprowadzono w projekcie NJPP II, to mentoring i superwizja. Każdy student miał zapewnioną dwutorową opiekę. Na co dzień czuwał nad nim nauczyciel szkolny, natomiast co najmniej dwukrotnie odwiedzał praktykanta nauczyciel akademicki (superwizor). Dzięki temu student miał możliwość otrzymać niezwłocznie informację zwrotną na temat swoich samodzielnych działań przygotowujących do zawodu nauczyciela wychowania fizycznego. Ideą wprowadzenia superwizji było odejście od kontroli na rzecz wspierania studenta, tak aby czuł się on bezpiecznie i komfortowo. Model ten zakładał, że student ma prawo do popełniania błędów (i tak jest to wpisane w „Regulaminie organizacji i realizacji praktyk pedagogicznych”), ale pod wpływem odbywanych spotkań i omawiania problemów student miał dokonywać refleksji na temat swojej pracy, tak aby przy drugim spotkaniu wykazać, iż przeprowadził właściwą analizę swojego postępowania, która miała przynieść pozytywne efekty w jego dalszej pracy dydaktyczno-wychowawczej.

2.1. Organizacja praktyk na AWF we Wrocławiu do roku 2012

Chcąc omówić sposób organizacji praktyk pedagogicznych w Akademii Wychowania Fizycznego we Wrocławiu, należy podkreślić, że w latach 2011–2013 obowiązywał na uczelni dualny system dla studentów studiów stacjonarnych. Mianowicie na studiach I stopnia wdrożony był już z powodzeniem projekt „Nowa jakość praktyk pedagogicznych”, który dotyczył praktyk w szkołach podstawowych i gimnazjach. Natomiast na studiach II stopnia wciąż obowiązywała stara, mało efektywna formuła.

⁵⁶ W chwili pisania tej książki obowiązują już nowe standardy kształcenia nauczycieli (z 2012 r.), które zmieniły dotychczasowy porządek organizacji praktyk. Wpłynęło to na kwalifikacje studentów, odbierając im prawo do pracy w gimnazjach po studiach licencjackich.

Charakterystykę zmian, jakie miały miejsce na przestrzeni wielu lat na AWF we Wrocławiu w zakresie organizacji praktyk, bardzo szczegółowo opisano w książkach dotyczących realizacji wspomnianego powyżej projektu NJPP⁵⁷. Z przedstawionych tam zarządzeń rektora można jedynie uzyskać informację na temat wysokości wynagrodzenia za opiekę nad praktykantami oraz wielkości grup. Dokumenty te nie wskazywały, kto był odpowiedzialny za nadzór nad studentami, na jakim obszarze można było dokonywać wyboru szkół, u jakich nauczycieli można było odbywać praktykę itd. Tym bardziej nie było w nich odniesień do założeń programowych. Do roku 2008 kwestie te były ustalane przez kierownika Działu Praktyk. Dopiero w roku 2009 został po raz pierwszy uchwalony „Regulamin organizacji i realizacji praktyk pedagogicznych”.

Tabela 2.1. Główne założenia realizacji praktyk pedagogicznych w poszczególnych latach (do 2012 r.)

Rok	Osoba odpowiedzialna za nadzór	Liczba wizyt w szkole	Liczba studentów pod opieką	Miejsce praktyk	Czas trwania praktyki
do 2004 r.	nauczyciele akademicy z uczelni	min. 3	10	Wrocław i okolice	3 tygodnie
2006 r. ¹	nauczyciele akademicy z uczelni	0 (jedynie kontrola dokumentacji)	20	Polska	3 tygodnie
2009 r. ²	nauczyciele akademicy z uczelni	0 (jedynie kontrola dokumentacji)	min. 20	Polska	3 tygodnie
2009 r. ³	nauczyciele akademicy z uczelni	0 (jedynie kontrola dokumentacji)	15–25 26–35 > 35	Polska	3 tygodnie
2011 r. ⁴	kierownik Pracowni Praktyk Pedagogicznych	0 (jedynie kontrola dokumentacji)	cały rocznik	Polska	3 tygodnie

Śledząc poszczególne przepisy, można zauważyć, że forma praktyki realizowanej w ramach projektu NJPP II wróciła do obowiązującej już wcześniej w Akademii Wychowania Fizycznego, która polegała na tym, że wszyscy studenci byli nadzorowani przez nauczycieli akademickich (tab. 2.1). Pomimo jednak podobnej formuły organizacyjnej praktyka realizowana do 2004 r. różniła się w fundamentalnych założeniach. W tamtym czasie ani nauczyciele szkolni, ani opiekunowie z ramienia uczelni nie byli przygotowani do należytego nadzoru nad studentami i nie uczestniczyli w żadnych szkoleniach. Również szkoły, w których studenci odbywali praktyki, były przypadkowe – może nie

⁵⁷ W. Starościek, S. Czyż, H. Guła-Kubiszewska: *Nowa jakość...*, *op. cit.*; H. Guła-Kubiszewska, W. Starościek, S. Czyż, M. Kübler: *Nowa jakość...*, *op. cit.*

tak rozproszone po Polsce, jak to miało miejsce w latach późniejszych, ale też nieograniczone do jednego miasta.

Zestawienie tabelaryczne dość wyraźnie pokazuje, że kolejne wprowadzane zmiany prowadziły do coraz większego ograniczania nadzoru nad jakością praktyk. Trudno wierzyć, że kontrola jedynie dokumentacji z praktyki (dziennika) mogła spełniać właściwe funkcje we wspieraniu studentów w ich pierwszych samodzielnych działaniach nauczycielskich.

Efekty tej sytuacji bardzo szybko znalazły odzwierciedlenie w wynikach badań, jakie prowadzili pracownicy AWF we Wrocławiu, jak również – a może przede wszystkim – w wypowiedziach studentów. Liczne negatywne opinie spowodowały, że kiedy pojawiła się taka możliwość w postaci unijnych funduszy, stworzono projekty zakładające nową jakość w praktycznym kształceniu studentów. Zmiany te rozpoczął w 2011 r. projekt NJPP w szkołach podstawowych i gimnazjach. Następnie były one kontynuowane w 2013 r. w projekcie NJPP II w szkołach ponadgimnazjalnych.

Słabość zawodowego przygotowania przyszłych nauczycieli wychowania fizycznego nie dotyczyła tylko AWF we Wrocławiu. Takie były konkluzje kontroli przeprowadzonej dwukrotnie przez Najwyższą Izbę Kontroli. Zarówno w roku 2010⁵⁸, jak i trzy lata później⁵⁹ ujawniono nieprawidłowości odnoszące się do jakości praktyk pedagogicznych, m.in. nieustalenie regulaminów praktyk, nieokreślanie wymagań dotyczących kwalifikacji i kompetencji nauczyciela opiekuna praktyki w szkole, zobowiązanie studentów do samodzielnego wyboru miejsca praktyki, niewłaściwy nadzór nad przebiegiem praktyk w szkołach itd. Zmiany, jakie zaproponowano, bazując na wynikach kontroli, dotyczyły przede wszystkim zwiększenia liczby godzin praktyk zawodowych oraz modyfikacji programowych (zgodnie z opiniami nauczycieli szkolnych i – co najważniejsze – samych studentów).

Opisywana formuła praktyki powodowała, że „ginął” w niej niejako student, a to na nim powinna była się skupiać wiązka wszelkich oddziaływań. Wybierając szkołę (często jedynym kryterium było miejsce pochodzenia), trafiał do przypadkowych szkół i nauczycieli wychowania fizycznego, od których nie mógł otrzymać tego, co jest istotą praktyki, czyli należytego wsparcia (w projekcie nazwano to mentoringiem). Bardzo często wynikało to z faktu, iż nauczyciele, którzy ukończyli studia wiele lat temu, nie potrafili pomóc studentom w realizacji ich zadań wynikających z programu praktyki.

⁵⁸ Informacja o wynikach kontroli. Wychowanie fizyczne i sport w szkołach publicznych, KNO-410-01-00/2009. Najwyższa Izba Kontroli, Departament Nauki, Oświaty i Dziedzictwa Narodowego, Warszawa, 2010.

⁵⁹ Informacja o wynikach kontroli. Wychowanie fizyczne i sport w szkołach publicznych i niepublicznych, KNO-4101-06-00/2012. Najwyższa Izba Kontroli, Departament Nauki, Oświaty i Dziedzictwa Narodowego, Warszawa, 2013.

Nie bez znaczenia pozostawał również czynnik ekonomiczny, czyli wysokość wynagrodzenia nauczyciela szkolnego za opiekę nad studentem. Praktykanci nie mogli też liczyć na wsparcie ze strony nauczyciela akademickiego, bo nie zakładał tego schemat organizacyjny praktyki. Nauczyciel ów otrzymywał dopiero dziennik (po praktyce), a głównym kryterium przy wystawianiu oceny studentowi było to, czy dziennik jest wypełniony dobrze czy źle. Nie było tu miejsca na analizę, czy student podczas praktyki czegoś się nauczył, czy potrafił wykorzystywać zdobytą na uczelni wiedzę i umiejętności, czy rozwinął nowe kompetencje i czy ostatecznie w trakcie trwania praktyki uczynił postęp w zakresie swojego przygotowania do zawodu nauczyciela wychowania fizycznego. Całkowicie pomijano tu wysiłek studenta, czyli jego zaangażowanie w czynności pedagogiczne, jakie podejmował przez 3 tygodnie w szkole.

Takie podejście do kształcenia przyszłych nauczycieli powoduje, że bardzo często jego efekty nie pokrywają się z zamierzonymi celami, zawartymi w programach studiów⁶⁰.

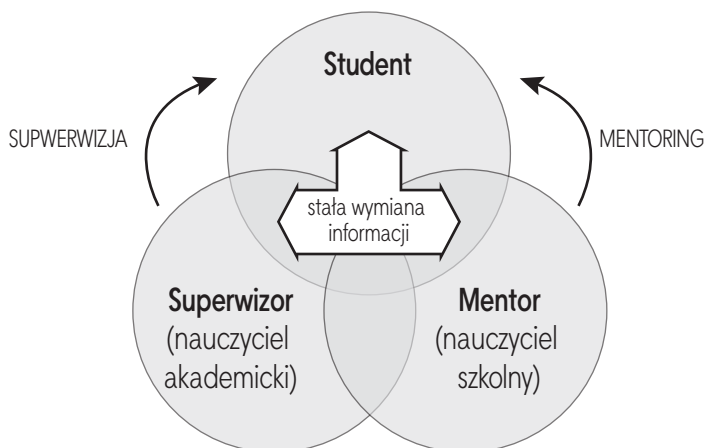
2.2. Organizacja praktyk na AWF we Wrocławiu od roku 2013

Jak już wcześniej pisano, idea projektu NJPP II opierała się w swych założeniach w dużej mierze na projekcie NJPP, wobec czego również formuła praktyk, które odbywali studenci w obu projektach, była podobna. Zmiany, jakie wprowadzono na poziomie szkół ponadgimnazjalnych, były kontynuacją innowacji wdrożonych już wcześniej w Akademii Wychowania Fizycznego we Wrocławiu w organizacji praktyk w szkołach podstawowych i gimnazjach.

Tworząc „nowy” model praktyk, autorzy oparli swoje pomysły na wieloletniej obserwacji sposobu realizacji i efektywności praktyk, na swojej wiedzy i doświadczeniu oraz na wymogach, jakie stawia dzisiaj studentowi rynek pracy, czyli polska szkoła.

Przed omówieniem założeń wprowadzonych zmian należy podkreślić, że w samym ich centrum znajdowali się studenci i studentki, którzy mieli otrzymać jak najlepsze przygotowanie do wykonywania zawodu nauczyciela wychowania fizycznego. Temu były podporządkowane wszelkie działania w projekcie. Sztandarowe filary projektu można zilustrować tak jak na rysunku 2.1.

⁶⁰ W. Komar: *Współczesność i nauczyciel – perspektywy edukacji bez dogmatów*. Wydawnictwo Akademickie „Żak”, Warszawa, 2000, 149–174.

Rysunek 2.1. Podmioty zaangażowane w realizację projektu oraz ich zadania

Widać od razu, że głównymi podmiotami zaangażowanymi w nową jakość praktyk byli – oprócz studentów – nauczyciele szkolni i nauczyciele akademicy. Uściślając ten opis, należy dodać, że najwyższą wartość stanowiła współpraca tych trzech osób, która pozwoliłaby w trakcie praktyki na stały przepływ informacji pomiędzy nimi, stwarzający doskonały grunt do zdobywania przez studentów najbardziej pożądanых kompetencji.

To, co ewidentnie odróżniało praktyki w projekcie NJPP II od tych wcześniejszych, to pojawienie się dwóch działań, które stanowiły istotę wsparcia studentów – czyli *mentoringu* i *superwizji*. Za mentoring odpowiadali nauczyciele szkolni (mentorzy), za superwizję – nauczyciele akademicy (superwizorzy). Najczęstszy kontakt ze studentami, a co za tym idzie, największy wpływ na ich rozwój miał przypadać opiekunom praktyk w szkole. Ich obecność miała nawiązywać do nieocenionej roli Mentora w wychowaniu i nauczaniu w mitologii greckiej. Spotkanie studenta z nauczycielem w szkole miało nosić cechy spotkania ucznia z mistrzem. Mentoring zakładał partnerską relację, zorientowaną na odkrywanie i rozwijanie potencjału studenta. Nauczyciel miał za zadanie inspirować i stymulować praktykanta, tak aby pod jego przywództwem poznawał siebie, rozwijał samoświadomość, a w konsekwencji wybrał swoją drogę do samorealizacji zawodowej⁶¹. Student miał nabyć kompetencje transferowania wiedzy teoretycznej na użytek praktyki.

⁶¹ M. Lewandowski, U. Supińska, H. Guła-Kubiszewska, W. Starościak: Dziennik praktyki pedagogicznej. Szkoła ponadgimnazjalna, rok szkolny 2014/2015. Wyd. 3. Wrocławskie Towarzystwo Naukowe, Wrocław, 2014.

Przy nałożeniu na nauczycieli szkolnych odpowiedzialnego zadania, aby byli przewodnikami studentów po świecie wartości związanych z nauczonym przedmiotem, rzeczą naturalną było doprowadzenie do takiej sytuacji, aby wszyscy nauczyciele chcący uczestniczyć w projekcie zostali do tego należycie przygotowani. Jednym z warunków przystąpienia do projektu było posiadanie przez nauczyciela stopnia awansu zawodowego świadczącego o wieloletnim doświadczeniu. Przyjmowani byli wyłącznie nauczyciele mianowani i dyplomowani. Drugi wymóg stanowiło odbycie przez nauczyciela szkoleń przed każdą edycją praktyki. Działania te miały na celu takie przygotowanie nauczycieli, które byłoby kompatybilne z zadaniami studentów wynikającymi z programu praktyki. Zakres tematyczny oraz czas trwania szkoleń został szczegółowo omówiony w podrozdziale 3.5.

Skoro mowa o nauczycielach szkolnych, należy w tym miejscu wspomnieć o korzyściach, jakie przyniósł im projekt – poza niewątpliwą satysfakcją z udziału w nowym, innowacyjnym działaniu. Korzyści te można rozpatrywać w skali mikro i makro. Na pewno wartością bardzo istotną dla nauczycieli był czynnik ekonomiczny, czyli wynagrodzenie za opiekę nad studentem – wielokrotnie wyższe od tego, jakie proponuje uczelnia nauczycielom poza projektem. Natomiast druga wartość, która miała o wiele większy zasięg, przekładała się na szkołę, w której nauczyciel pracował. Szkoły przystępujące do projektu otrzymywały bowiem sprzęt sportowy, którego wybór wynikał z analizy założeń „dzisiejszego” wychowania fizycznego i treści podstawy programowej⁶². Chodziło o to, aby nie powielić wyposażenia, które jest wszechobecne w większości szkół (np. piłki do siatkówki czy koszykówki, pachołki). Szkoły otrzymały nowatorski sprzęt, który pozwala na realizację w szkole nowoczesnych form aktywności fizycznej:

- kije do nordic walkingu,
- pulsometry,
- krokomierze,
- maty fitness,
- stepy fitness,
- ciężarki fitness,
- piłki fitball.

⁶² Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 30 maja 2014 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół (Dz.U. 2014, poz. 803); Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 9 sierpnia 2011 r. w sprawie dopuszczalnych form realizacji obowiązkowych zajęć wychowania fizycznego (Dz.U. 2011, nr 175, poz. 1042).

Zdając sobie sprawę z dotychczasowej procedury, która pozwalała studentom wybrać dowolną szkołę w Polsce na odbycie praktyki pedagogicznej, i godząc się tym samym na całkowity brak nadzoru nad tymi szkołami (i nauczycielami), postanowiono ograniczyć ten wybór wyłącznie do obszaru Wrocławia. Pozwoliło to z jednej strony na utrzymanie nadzoru nad tymi szkołami (np. w kwestii zaplecza dydaktycznego), z drugiej na ujednoczenie poziomu kształcenia studentów (poprzez program szkolenia nauczycieli z tych szkół).

Kolejne *novum*, odróżniające tę praktykę od wcześniejszych, to forma wsparcia studenta w jego rozwoju, czyli superwizja⁶³ (ang. *supervision*). Odpowiedzialnymi za to ważne narzędzie, zwiększające efektywność praktyk, byli nauczyciele akademicy. Ich wizyty w szkole i kontakt ze studentami miały wzmacniać proces rozwoju praktykantów, którym na co dzień towarzyszyli w tej drodze mentorzy. Superwizja oznacza nadzorowanie, co mogłoby wskazywać na działania jednostronne, jednak istotą tych spotkań było obustronne uczenie się (superwizora i studenta), mające na celu rozwijanie świadomości studentów w zakresie posiadanej wiedzy i umiejętności, a następnie kreatywne wykorzystywanie przez nich własnego potencjału w wypracowywaniu własnych strategii kształcenia się i doksztalcania. Efektem tych spotkań miało być doprowadzenie studenta do refleksyjnej postawy względem własnych mocnych i słabych stron osobowości, tak aby na końcu praktyki dokonał adekwatnej samooceny⁶⁴.

Nauczyciele akademicy – opiekunowie praktykantów – nie uczestniczyli w specjalnie organizowanych szkoleniach, ponieważ odbyli je w ramach udziału w projekcie NJPP (były to te same osoby). Natomiast każdorazowo przed praktyką organizowano zebranie, na którym omawiane były założenia programowe praktyki i zmiany, których dokonywano na przestrzeni trwania projektu.

Obowiązki mentora (opiekuna praktyki z ramienia szkoły) oraz superwizora (opiekuna praktyki z ramienia uczelni) zostały szczegółowo opisane w regulaminach, które zawarto w kolejnym rozdziale.

Powyżej omówiono zasady pracy nauczycieli szkolnych i akademickich, trzeba jednak pamiętać, że najwyższą wartością w nowym modelu praktyk była forma współpracy tych osób ze studentem i ze sobą nawzajem. W projekcie NJPP nazwano ten układ triadą⁶⁵. Chodziło o to, aby przez okres 3 tygodni wspólnie analizować działania studenta i wspierać go zarówno w sukcesach, jak i w pojawiających się trudnościach czy proble-

⁶³ M. Ferreira, M. Grewiński, J. Reis-Jorge: Superwizja..., *op. cit.*; Z. Nęcki: Komunikacja międzyludzka. Wydawnictwo Antykwa, Kraków, 2000.

⁶⁴ H. Guła-Kubiszewska, M. Lewandowski: Jak rozwijać samowiedzę uczestników kultury fizycznej. Wydawnictwo AWF, Wrocław, 2007.

⁶⁵ H. Guła-Kubiszewska, W. Starościk, S. Czyż, M. Kübler: Nowa jakość..., *op. cit.*, s. 34.

mach⁶⁶, na koniec praktyki natomiast dokonać wspólnie ewaluacji wszystkich czynności podejmowanych przez studenta, a w szczególności jego indywidualnego rozwoju. Ważnym narzędziem stosowanym do oceny (i samooceny) pracy studenta był „Arkusze monitoringu praktyki pedagogicznej w szkole ponadgimnazjalnej” (załącznik 4)⁶⁷. W arkuszu tym wszystkie trzy osoby zaangażowane w praktykę (student, nauczyciel szkolny i nauczyciel akademicki) wpisywały uwagi na temat realizacji poszczególnych zadań praktyki oraz oceniały stopień ich realizacji. Ostateczną czynnością było wystawienie (wspólne) studentowi oceny końcowej z praktyki pedagogicznej.

Kończąc dywagacje na temat różnic w „nowym” modelu praktyk, należy dodać, iż w ramach projektu przygotowano bardzo szczegółową dokumentację porządkującą pracę wszystkich zaangażowanych podmiotów, która nie pozwoliła na działania bezcelowe i chaotyczne. Dotyczyło to regulaminów pracy, programów, ale również narzędzi umożliwiających ewaluację przebiegu praktyki.

⁶⁶ Z. Nęcki: *Komunikacja...*, *op. cit.*

⁶⁷ Dołączony arkusz monitoringu obowiązywał w roku akademickim 2014/2015.

3. Regulaminy i programy opracowane na potrzeby realizacji praktyk w szkołach ponadgimnazjalnych

Wprowadzanie kompleksowych, systemowych zmian w sposobie realizacji „nowych” praktyk w szkołach ponadgimnazjalnych nie udałoby się bez jasno określonych zasad dla każdej z grup uczestniczących w projekcie NJPP II. Wszystkie informacje na temat celów, zadań, praw i obowiązków przygotowano w formie regulaminów, które zamieszczono poniżej⁶⁸. Regulaminy umieszczono również w dziennikach praktyk⁶⁹ oraz na stronie internetowej projektu⁷⁰.

3.1. Regulamin naboru nauczycieli szkolnych i ich pracy jako opiekunów praktyk pedagogicznych

Regulamin obowiązujący nauczycieli szkolnych będących opiekunami studentów podczas praktyk pedagogicznych w ramach projektu „Nowa jakość praktyk pedagogicznych II”⁷¹.

Rozdział 1 POSTANOWIENIA OGÓLNE

§ 1

1. Praktyka pedagogiczna stanowi integralną część procesu kształcenia studentów studiów stacjonarnych i niestacjonarnych oraz podlega obowiązkowemu zaliczeniu.

⁶⁸ Wprowadzone regulaminy były zatwierdzane przez pełnomocnika dziekana Wydziału Wychowania Fizycznego ds. Studenckich Praktyk Pedagogicznych.

⁶⁹ M. Lewandowski, U. Supińska, H. Guła-Kubiszewska, W. Starościak: Dziennik praktyki..., *op. cit.*

⁷⁰ Nowa jakość praktyk pedagogicznych II. www.praktyki2.awf.wroc.pl.

⁷¹ Regulamin obowiązujący od 1 września 2014 r. uwzględnia zmiany wprowadzone w projekcie, tj. włączenie do projektu dodatkowego rocznika studentów.

2. Podstawę praktyk pedagogicznych stanowią:

- Art. 66 Ustawy z dnia 26 marca 2012 r. Prawo o szkolnictwie wyższym (Dz.U. nr 0/2012, poz. 572), § 13 Rozporządzenia Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 12 lipca 2007 r. w sprawie standardów kształcenia dla poszczególnych kierunków oraz poziomów kształcenia, a także trybu tworzenia i warunków, jakie musi spełniać uczelnia, by prowadzić studia międzykierunkowe oraz makrokierunki (Dz.U. nr 164/2007, poz. 1166, zał. 113).
- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 7 września 2004 r. w sprawie standardów kształcenia nauczycieli (Dz.U. nr 207, poz. 2110).
- § 55 ust. 2 Statutu Akademii Wychowania Fizycznego we Wrocławiu w związku z §16 ust. 5 Regulaminu Studiów Akademii Wychowania Fizycznego we Wrocławiu.
- Art. 1 ust. 6 Ustawy z dnia 21 listopada 2008 r. o zmianie ustawy Karta Nauczyciela.

3. Pojęcia stosowane w regulaminie:

- Zasady – zasady wyboru i zasady pracy nauczyciela szkolnego opiekuna praktyk pedagogicznych realizowanych w ramach projektu.
- Projekt – projekt nr UDA-POKL03.03.02-00-044/12-00 „Nowa jakość praktyk pedagogicznych II”.
- Akademia – Akademia Wychowania Fizycznego we Wrocławiu, lider projektu.
- Partner – gmina Wrocław, organ upoważniony Wrocławskie Centrum Doskonalenia Nauczycieli (WCDN).
- NS – nauczyciel szkolny opiekun praktyki pedagogicznej w szkole ponadgimnazjalnej (K/M).
- NA – nauczyciel akademicki opiekun praktyki pedagogicznej z ramienia Akademii (K/M).

§ 2

1. Zasady obowiązują nauczycieli szkolnych podejmujących rolę opiekuna praktyk pedagogicznych realizowanych w ramach projektu „Nowa jakość praktyk pedagogicznych II” w szkołach ponadgimnazjalnych przez studentów studiujących na studiach stacjonarnych uzupełniających na semestrze 4 w Akademii w latach 2012/2013, 2013/2014, 2014/2015 oraz na semestrze 2 w roku 2014/2015.
2. Za realizację praktyk pedagogicznych Akademii na Wydziale Wychowania Fizycznego i kierunku wychowanie fizyczne odpowiada Dziekan Wydziału WF.
3. Jednostkami odpowiedzialnymi za organizację i realizację praktyk pedagogicznych realizowanych w ramach projektu po stronie lidera projektu są Zakład Metodyki Szkolnego Wychowania Fizycznego i Pracownia Praktyk Pedagogicznych, po stronie partnera projektu WCDN.

Rozdział 2

KRYTERIA NABORU NAUCZYCIELI SZKOLNYCH

§ 3

1. Nauczyciele szkolni zostaną wyłonieni z grupy nauczycieli mianowanych i dyplomowanych zatrudnionych we wrocławskich szkołach ponadgimnazjalnych zgodnie z kryteriami naboru NS (tab. 1).

Tabela 1. Kryteria wyboru nauczycieli wychowania fizycznego do pełnienia roli opiekuna praktyki pedagogicznej monitorowanej w szkole ponadgimnazjalnej w zakresie przedmiotu wychowanie fizyczne

KRYTERIUM	PUNKTY
Tytuł naukowy	mgr – 1; dr – 2
Tytuł zawodowy	mianowany – 2; dyplomowany – 3; profesor oświaty – 4
Staż pracy w szkole na stanowisku nauczyciela wychowania fizycznego	do 5 lat – 1; do 10 lat – 2; do 15 lat – 3; do 20 lat – 4; do 25 lat – 5; powyżej 25 lat – 6
Uprawnienia do realizacji zajęć edukacyjnych wychowanie fizyczne	5
Funkcja kierownicza (stanowisko lub lider zespołu samokształceniowego w zespole nauczycielskim)	3
Publikacje metodyczne	3 (bez względu na liczbę)
Uprawnienia instruktorskie lub trenerskie	każde – 1
Współpraca z uczelnią w ramach „szkoły ćwiczeń”*	10
Nadzór dydaktyczny nad realizacją praktyk pedagogicznych przez studentów*	w ciągu 5 lat był opiekunem: 1 raz – 1 pkt; 2 razy – 2 pkt itd. do maks. 15 pkt
* Dotyczy przedmiotu wychowanie fizyczne.	

2. Nabór podstawowy zostanie przeprowadzony w pierwszym roku realizacji projektu.
3. W wyniku naboru przewiduje się zakwalifikowanie około 120 NS ze szkół ponadgimnazjalnych oraz stworzenie listy rezerwowej NS.
4. NS, przystępując do naboru, składa deklarację przystąpienia do projektu zgodnie z wymogami PEFS.
5. W razie konieczności możliwe jest przeprowadzenie naboru dodatkowego; decyzję podejmuje kierownik projektu.

6. Jeżeli NS wyłoniony w trakcie naboru podstawowego lub dodatkowego zrezygnuje z uczestnictwa w projekcie lub nie realizuje zasad pracy określonych w § 4 pkt 3, zastępuje go NS z listy rezerwowej.
7. Jeżeli NS nie realizuje zasad pracy określonych w § 4 pkt 3, to decyzją kierownika projektu może zostać wyłączony z udziału w projekcie. Zastępuje go NS z listy rezerwowej.

Rozdział 3

ZASADY PRACY I WYNAGRADZANIA NAUCZYCIELI SZKOLNYCH

§ 4

1. NS zostaną wyłonieni z grupy nauczycieli mianowanych i dyplomowanych zgodnie z kryteriami naboru NS określonymi w § 3.
2. NS realizujący praktykę sprawuje nadzór i opiekę nad grupą:
 - a) od 1 do 2 studentów w zakresie przedmiotu wychowanie fizyczne w szkole ponadgimnazjalnej;
 - b) przy kierowaniu studentów do poszczególnych NS mogą być uwzględniane preferencje studentów.
3. Obowiązki NS:
 - a) NS prowadzi nadzór i opiekę nad studentem realizującym praktykę pedagogiczną w szkole.
 - b) Umożliwia studentowi realizację zadań wynikających z programu praktyki zgodnie z ustaloną kolejnością oraz nadzoruje jakość ich wykonania.
 - c) Aktywizuje studenta do praktycznej weryfikacji wiedzy i umiejętności w kreatywnym planowaniu lekcji.
 - d) Wspólnie ze studentem ustala ramowy plan pracy studenta i akceptuje jego zapis w dzienniku praktyki najpóźniej w trzecim dniu praktyki.
 - e) Omawia ze studentem oraz z NA jakość realizacji poszczególnych zadań praktyki.
 - f) Po każdym dniu zajęć wpisuje uwagi w arkusz monitoringu pracy studenta.
 - g) Zobowiązany jest do natychmiastowego powiadomienia NA w przypadku nierzetelnego realizowania przez studenta zadań praktyki pedagogicznej (np. spóźniania się, nieprzestrzegania wyznaczonych godzinowych limitów dziennych i tygodniowych przebywania w szkole, braków w obowiązującej dokumentacji praktyki itp.).
 - h) Wspólnie z NA ustala ocenę końcową.

§ 5

1. Za opiekę nad studentem NS otrzymuje wynagrodzenie według stawki godzinowej brutto określonej w szczegółowym budżecie projektu.

POSTANOWIENIA KOŃCOWE

§ 6

1. Niniejszy regulamin wchodzi w życie z dniem podpisania, z mocą obowiązującą od 1 września 2014 r.
2. Regulamin w pełnym zakresie obowiązuje NS, którzy będą opiekunami praktyk pedagogicznych w szkole ponadgimnazjalnej w latach 2013–2015.
3. W sprawach nieuregulowanych niniejszym regulaminem i kwestiach spornych decyzje podejmuje Rektor Akademii w uzgodnieniu z kierownikiem projektu.
4. Regulamin może zostać zmieniony w dowolnym zakresie. Podstawą zmian mogą być m.in. zmiany w projekcie, zmiany merytoryczne dokonywane na wniosek nauczycieli szkolnych, studentów i nauczycieli akademickich, które uzyskały akceptację osób odpowiedzialnych za merytoryczny nadzór nad praktykami. Ewentualne zmiany w regulaminie będą ogłoszone przed rozpoczęciem praktyki i podane do wiadomości NS przed podpisaniem deklaracji uczestnictwa w praktyce.

3.2. Regulamin wyboru nauczycieli akademickich i ich pracy jako superwizorów praktyk pedagogicznych

Regulamin obowiązujący nauczycieli akademickich będących opiekunami studentów podczas praktyk pedagogicznych w ramach projektu „Nowa jakość praktyk pedagogicznych II”⁷².

Rozdział 1

POSTANOWIENIA OGÓLNE

§ 1

1. Praktyka pedagogiczna stanowi integralną część procesu kształcenia studentów studiów stacjonarnych i niestacjonarnych oraz podlega obowiązkowemu zaliczeniu.
2. Podstawę praktyk pedagogicznych stanowi:
 - Art. 66 Ustawy z dnia 23 maja 2012 r. Prawo o szkolnictwie wyższym (Dz.U. nr 0/2012, poz. 572), § 13 Rozporządzenia Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 12 lipca 2007 r. w sprawie standardów kształcenia dla poszczególnych kierunków oraz poziomów kształcenia, a także trybu tworzenia i warunków, jakie musi speł-

⁷² Regulamin obowiązujący od 1 września 2014 r. uwzględnia zmiany wprowadzone w projekcie, tj. włączenie do projektu dodatkowego rocznika studentów.

niać uczelnia, by prowadzić studia międzykierunkowe oraz makrokierunki (Dz.U. nr 164/2007, poz. 1166, zał. 113).

- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 7 września 2004 r. w sprawie standardów kształcenia nauczycieli (Dz.U. nr 207, poz. 2110).
 - § 55 ust. 2 Statutu Akademii Wychowania Fizycznego we Wrocławiu w związku z § 16 ust. 5 Regulaminu Studiów Akademii Wychowania Fizycznego we Wrocławiu.
3. Pojęcia stosowane w regulaminie:
- Regulamin – regulamin wyboru nauczyciela akademickiego jako opiekuna praktyk pedagogicznych realizowanych w ramach projektu i jego pracy.
 - Projekt – projekt nr UDA-POKL03.03.02-00-044/12-00 „Nowa jakość praktyk pedagogicznych II”.
 - Akademia – Akademia Wychowania Fizycznego we Wrocławiu, lider projektu.
 - Partner – gmina Wrocław, organ upoważniony Wrocławskie Centrum Doskonalenia Nauczycieli (WCDN).
 - NS – nauczyciel szkolny opiekun praktyki pedagogicznej w szkole ponadgimnazjalnej.
 - NA – nauczyciel akademicki opiekun praktyki pedagogicznej z ramienia Akademii.
 - Student – student lub studentka (K/M).

§ 2

4. Regulamin obowiązuje nauczycieli akademickich podejmujących rolę opiekuna praktyk pedagogicznych realizowanych w szkołach ponadgimnazjalnych przez studentów studiujących na studiach stacjonarnych uzupełniających na semestrze 4 w Akademii w latach 2012/2013, 2013/2014, 2014/2015 oraz na semestrze 2 w roku 2014/2015 w ramach projektu „Nowa jakość praktyk pedagogicznych II”.
5. Za realizację praktyk pedagogicznych Akademii na Wydziale Wychowania Fizycznego i kierunku wychowanie fizyczne odpowiada Dziekan Wydziału WF.
6. Jednostkami odpowiedzialnymi za organizację i realizację praktyk pedagogicznych realizowanych w ramach projektu po stronie lidera projektu są Zakład Metodyki Szkolnego Wychowania Fizycznego i Biuro Projektu, a po stronie partnera projektu WCDN.

Rozdział 2

KRYTERIA NABORU NAUCZYCIELI AKADEMICKICH

§ 3

1. Nauczyciele akademicki zostaną wyłonieni z grupy pracowników naukowo-dydaktycznych i dydaktycznych Akademii z minimum 3-letnim doświadczeniem zawodowym w pracy dydaktycznej na podstawie kryteriów naboru NA (tab. 1).

Tabela 1. Kryteria wyboru NA do roli opiekuna praktyki pedagogicznej w szkole ponadgimnazjalnej w zakresie przedmiotu wychowanie fizyczne

KRYTERIUM	PUNKTY
Tytuł naukowy	mgr – 1; dr – 2; dr hab. – 3; prof. – 4
Stanowisko	asystent – 1; wykładowca / starszy wykładowca – 2; adiunkt – 3; docent – 4; prof. nadzw. – 5; prof. – 6
Staż pracy w szkole jako nauczyciel wychowania fizycznego	do 5 lat – 1; do 10 lat – 2; do 15 lat – 3; do 20 lat – 4; do 25 lat – 5; powyżej 25 lat – 6
Zatrudnienie w zakładach/zespołach realizujących przedmioty kierunkowe takie jak: metodyka wychowania fizycznego, teoria i metodyka: gier sportowych, gimnastyki, lekkoatletyki, pływania; zabawy i gry ruchowe	2
Publikacje metodyczne	1 (bez względu na liczbę)
Współpraca ze szkołą w ramach „szkoły ćwiczeń”	10
Nadzór dydaktyczny realizacji praktyk pedagogicznych przez studentów w ramach przedmiotu wychowanie fizyczne	w ciągu 5 lat był opiekunem: 1 raz – 1 pkt; 2 razy – 2 pkt itd. do maks. 15 pkt
Nadzór dydaktyczny realizacji praktyk pedagogicznych przez studentów w ramach projektu „Nowa jakość praktyk pedagogicznych”	1 raz – 10 pkt, 2 razy – 20 pkt, 3 razy – 30 pkt

2. Nabór zostanie przeprowadzony z zachowaniem zasady równości szans z równym dostępem dla kobiet i mężczyzn.
3. Nabór podstawowy zostanie przeprowadzony w pierwszym roku realizacji projektu.

4. W wyniku naboru przewiduje się zakwalifikowanie minimum 25 NA oraz stworzenie listy rezerwowej.
5. NA, przystępując do naboru, składa deklarację przystąpienia do projektu zgodnie z wymogami PEFS oraz kwestionariusz naboru do projektu.
6. W razie konieczności możliwe jest przeprowadzenie naboru dodatkowego; decyzję podejmuje kierownik projektu.
7. Jeżeli NA wyłoniony w trakcie naboru podstawowego lub dodatkowego zrezygnuje z uczestnictwa w projekcie lub nie realizuje obowiązków określonych w § 4 pkt 2, zastępuje go NA z listy rezerwowej.
8. Jeżeli NA nie realizuje obowiązków określonych w § 4 pkt 2, to decyzją kierownika projektu może zostać wyłączony z udziału w projekcie. Zastępuje go NA z listy rezerwowej.

Rozdział 3

OBOWIĄZKI I WYNAGRODZENIA NAUCZYCIELI AKADEMICKICH

§ 4

1. NA sprawuje nadzór i opiekę nad grupą 4–15 studentów w zakresie przedmiotu wychowanie fizyczne.
2. Obowiązki NA:
 - a) NA zobowiązuje się do zapoznania się z „Regulaminem organizacji i realizacji praktyk pedagogicznych” oraz do nadzoru nad realizacją praktyk pedagogicznych w szkołach ponadgimnazjalnych odbywanych przez studentów AWF we Wrocławiu studiujących na studiach stacjonarnych uzupełniających na semestrze 4 w latach 2012/2013, 2013/2014, 2014/2015 oraz na semestrze 2 w roku 2014/2015 w ramach projektu „Nowa jakość praktyk pedagogicznych II”.
 - b) NA prowadzi superwizję. Superwizja (ang. *supervision*) oznacza nadzorowanie lub przyglądanie się; jest procesem obustronnego uczenia się, mającym na celu wzmacnianie rozwoju zawodowego studenta przy jednoczesnym czuwaniu nad jego praktyką dla dobra jego wychowanków.
 - c) Zadania NA polegają na omawianiu relacji, jakie student tworzy ze swoimi uczniami, rozwijaniu świadomości uczestników, ich osobistego stylu wchodzenia w kontakt pedagogiczny i budowania relacji z innymi.
 - d) NA poprzez kontakty ze studentami oraz NS stara się wzmacniać procesy indywidualnego rozwoju studenta, ukierunkowuje wypracowanie własnych strategii kształcenia się i dokształcania studenta, pomaga studentowi w syntetyzowaniu wiedzy teoretycznej zdobytej w trakcie studiowania i wykorzystaniu jej we własnych działaniach pedagogicznych zgodnie z oczekiwaniami i możliwościami.

- e) Obowiązkiem NA jest pomaganie studentowi w samopoznaniu i samoocenie wiedzy na temat metodyki rozwiązywania trudności i problemów w procesie wychowania fizycznego, umiejętności rozwijania własnych koncepcji i samodzielności działania (wyznaczania indywidualnych celów i wykorzystywania wybranych metod kształcenia).
- f) NA powinien stymulować studenta do rozwijania w sobie dociekliwości w poznawaniu własnych mocnych i słabych stron osobowości (budowanie adekwatnej samooceny), motywacji do uczenia się kreatywnego oraz odpowiedzialności za własne działania i rozwój.
- g) Superwizja obejmuje nie mniej niż 2 spotkania NA, NS i studenta w trakcie trwania praktyki.
- h) Superwizja powinna być poprzedzona spotkaniem wstępnym ze studentami i nauczycielami danej szkoły, którzy sprawują opiekę nad studentami, w trakcie którego prezentowane i omawiane są zasady i organizacja superwizji.
- i) Superwizja składa się z hospitacji lekcji lub zajęć prowadzonych przez studenta oraz ich omówienia.
- j) Na hospitację i omówienie lekcji lub zajęć NA powinien przeznaczyć nie mniej niż 2 godziny lekcyjne.
- k) Omówienie lekcji lub zajęć powinno odbywać się bezpośrednio po ich zakończeniu. W uzasadnionych przypadkach dopuszcza się możliwość omówienia lekcji lub zajęć w dniu następnym.
- l) NA prowadzi dokumentację z przebiegu każdej sesji superwizji w arkuszu monitoringu praktyki pedagogicznej. Zapisuje uwagi swoje, nauczyciela i studenta dotyczące obserwowanych działań; proponuje zalecenia dotyczące dalszej pracy; zapisuje oceny cząstkowe swoje i nauczyciela oraz samooceny studenta; na zakończenie praktyki – ostatnia obserwacja – dokonuje podsumowania pracy studenta i wspólnie z NS ustala ocenę końcową.
- m) Ocena końcowa z praktyki pedagogicznej powinna zostać wystawiona najpóźniej w trzecim dniu po zakończeniu praktyki.
- n) NA po wystawieniu oceny z monitorowanej części praktyki przekazuje niezwłocznie dokumentację do Biura Projektu.

§ 5

1. Za przeprowadzanie superwizji NA otrzymuje wynagrodzenie według stawki godzinowej brutto określonej w szczegółowym budżecie projektu.

POSTANOWIENIA KOŃCOWE

§ 6

1. Niniejszy regulamin wchodzi w życie z dniem podpisania, z mocą obowiązującą od 1 września 2014 r.
2. Regulamin w pełnym zakresie obowiązuje NA, którzy będą opiekunami praktyk pedagogicznych w szkole ponadgimnazjalnej w latach 2013–2015.
3. W sprawach nieuregulowanych niniejszym regulaminem i kwestiach spornych decyzje podejmuje Rektor Akademii w uzgodnieniu z kierownikiem projektu.
4. Regulamin może zostać zmieniony w dowolnym zakresie. Podstawą zmian mogą być m.in. zmiany w projekcie, zmiany merytoryczne dokonywane na wniosek nauczycieli szkolnych, studentów i nauczycieli akademickich, które uzyskały akceptację osób odpowiedzialnych za merytoryczny nadzór nad praktykami. Ewentualne zmiany w regulaminie będą ogłoszone przed rozpoczęciem praktyki i podane do wiadomości NA przed podpisaniem deklaracji uczestnictwa w praktyce.

3.3. Regulamin organizacji i realizacji praktyk pedagogicznych w ramach projektu

Regulamin obowiązujący studentów oraz nauczycieli szkolnych i akademickich podczas praktyk pedagogicznych w ramach projektu „Nowa jakość praktyk pedagogicznych II”⁷³.

Rozdział 1

POSTANOWIENIA OGÓLNE

§ 1

1. Praktyka pedagogiczna stanowi integralną część procesu kształcenia studentów studiów stacjonarnych i niestacjonarnych oraz podlega obowiązkowemu zaliczeniu.
2. Podstawę praktyk pedagogicznych stanowi:
 - Art. 66 Ustawy z dnia 26 marca 2012 r. Prawo o szkolnictwie wyższym (Dz.U. nr 0/2012, poz. 572), § 13 Rozporządzenia Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 12 lipca 2007 r. w sprawie standardów kształcenia dla poszczególnych kierunków oraz poziomów kształcenia, a także trybu tworzenia i warunków, jakie musi

⁷³ Regulamin obowiązujący od 1 września 2014 r. uwzględni zmiany wprowadzone w projekcie, tj. włączenie do projektu dodatkowego rocznika studentów.

spełniać uczelnia, by prowadzić studia międzykierunkowe oraz makrokierunki (Dz.U. nr 164/2007, poz. 1166, zał. 113).

- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 7 września 2004 r. w sprawie standardów kształcenia nauczycieli (Dz.U. nr 207, poz. 2110).
 - § 55 ust. 2 Statutu Akademii Wychowania Fizycznego we Wrocławiu w związku z § 16 ust. 5 Regulaminu Studiów Akademii Wychowania Fizycznego we Wrocławiu.
 - Art. 1 ust. 6 Ustawy z dnia 21 listopada 2008 r. o zmianie ustawy Karta Nauczyciela.
3. Pojęcia stosowane w regulaminie:
- Regulamin – regulamin organizacji i realizacji praktyk pedagogicznych realizowanych w ramach projektu „Nowa jakość praktyk pedagogicznych II”.
 - Projekt – projekt nr UDA.POKL03.03.02-00-044/12-00 „Nowa jakość praktyk pedagogicznych II”.
 - Akademia/lider – Akademia Wychowania Fizycznego we Wrocławiu.
 - Partner – gmina Wrocław, organ upoważniony Wrocławskie Centrum Doskonalenia Nauczycieli (WCDN).
 - NS – nauczyciel szkolny opiekun praktyki pedagogicznej w szkole ponadgimnazjalnej.
 - NA – nauczyciel akademicki opiekun praktyki pedagogicznej z ramienia Akademii.
 - Dziennik – dziennik praktyki pedagogicznej w szkole ponadgimnazjalnej.

§ 2

1. Regulamin organizacji i realizacji praktyk pedagogicznych określa sposoby organizacji i realizacji oraz warunki zaliczenia i obowiązki organizatorów i uczestników praktyk realizowanych w ramach projektu „Nowa jakość praktyk pedagogicznych II”.
2. Za realizację praktyk pedagogicznych Akademii na Wydziale Wychowania Fizycznego i kierunku wychowanie fizyczne odpowiada Dziekan Wydziału Wychowania Fizycznego.
3. Porozumienie o prowadzeniu praktyk zawodowo-pedagogicznych ciągłych studentów Wydziału Wychowania Fizycznego Akademii z placówkami oświatowymi zostaje zawarte pomiędzy Rektorem Akademii Wychowania Fizycznego we Wrocławiu, reprezentowanym przez Dziekana Wydziału Wychowania Fizycznego, a dyrektorem szkoły na określony termin.
4. Porozumienie określa zasady odbywania praktyki, tj. potwierdzenie przyjęcia na praktykę i wyznaczenia miejsca jej odbywania, termin realizacji, podstawę prawną wynagrodzenia nauczycieli szkolnych opiekunów praktyk pedagogicznych oraz obowiązki szkoły przyjmującej studenta na praktykę.
5. Jednostkami odpowiedzialnymi za organizację i realizację praktyk pedagogicznych realizowanych w ramach projektu po stronie lidera projektu są Zakład Metodyki Szkolnego Wychowania Fizycznego i Biuro Projektu, a po stronie partnera projektu WCDN.

§ 3

1. Regulamin praktyk pedagogicznych obowiązuje studentów studiów stacjonarnych odbywających studia II stopnia na kierunku Wychowanie Fizyczne na semestrze 4 w Akademii w latach 2012/2013, 2013/2014, 2014/2015 oraz na semestrze 2 w roku 2014/2015, z wyjątkiem studentów wymienionych w § 8 pkt 1, lit. a–c.
2. Regulamin określa ogólne zasady organizacji praktyk pedagogicznych, w tym cele i formy praktyki, miejsce i czas trwania, warunki zaliczenia oraz obowiązki studentów i opiekunów praktyki – nauczycieli szkolnych i nauczycieli akademickich.

CELE PRAKTYKI PEDAGOGICZNEJ

§ 4

1. Celem praktyk pedagogicznych, zgodnie z Rozporządzeniem MENiS z dnia 7 września 2004 r. w sprawie standardów kształcenia nauczycieli, jest:
 - a) poznanie organizacji pracy różnych typów szkół i placówek, a w szczególności tych, w których absolwenci mogą znaleźć zatrudnienie;
 - b) nabycie umiejętności planowania, prowadzenia i dokumentowania zajęć;
 - c) nabycie umiejętności prowadzenia obserwacji zajęć i jej dokumentowania;
 - d) nabycie umiejętności analizy pracy nauczyciela i uczniów podczas wspólnego omawiania praktyk przez opiekunów praktyk i studentów;
 - e) nabycie umiejętności analizowania własnej pracy i jej efektów oraz pracy uczniów.
2. Ogólne i szczegółowe cele, zadania poszczególnych praktyk pedagogicznych oraz prawa i obowiązki studentów Akademii dotyczące realizacji praktyk zamieszczone są w dziennikach praktyk.

PRAWA I OBOWIĄZKI STUDENTA

§ 5

1. Praktyka pedagogiczna podlega obowiązkowemu zaliczeniu z wpisem do systemu eOrdo.
2. Student odbywający praktykę pedagogiczną w szkole ma prawo do:
 - a) Popelniania błędów.
 - b) Opieki, pomocy i życzliwości ze strony osób nadzorujących praktykę.
 - c) Zapoznania się ze strukturą organizacyjną szkoły.
 - d) Zapoznania się z programem i planem pracy dydaktyczno-wychowawczej szkoły.
 - e) Zapoznania się z realizowanym przez nauczyciela opiekuna programem i planem pracy z zakresu wychowania fizycznego.

- f) Prowadzenia rozmów i wywiadów z dyrektorem szkoły, nauczycielami, uczniami, pedagogiem szkolnym, przedstawicielem służby zdrowia itp.
 - g) Hospitowania zajęć NS oraz zajęć innych nauczycieli, którzy wyrażą na to zgodę.
 - h) Uczestniczenia w zebraniach rady pedagogicznej i zespołów samokształceniowych.
 - i) Otrzymania ramowego i szczegółowego programu swojej pracy w szkole najpóźniej w trzecim dniu praktyki.
3. Student jest zobowiązany do:
- a) Godnego reprezentowania Akademii.
 - b) Wywiązania się ze wszystkich zadań wynikających z praktyki zamieszczonych w dzienniku.
 - c) Wykonywania poleceń dyrektora szkoły, nauczyciela szkolnego i nauczyciela akademickiego opiekuna ze strony Akademii oraz pełnego uczestniczenia w życiu szkoły.
 - d) Przestrzegania przepisów BHP.
 - e) Prowadzenia na bieżąco zapisów w dzienniku praktyki.
 - f) Noszenia na terenie szkoły odzieży sportowej i obuwia zmiennego.
 - g) Zrealizowania praktyki w szkole w wyznaczonym przez Akademię terminie, zgodnie z wyznaczonymi limitami godzinowymi dziennymi i tygodniowymi.
 - h) Przekazania opiekunowi z Akademii swojego ramowego planu pracy najpóźniej w trzecim dniu praktyki.
 - i) Zrealizowania programu praktyki zawartego w dzienniku praktyki pedagogicznej.
 - j) Informowania opiekuna ze strony Akademii o swojej nieobecności w szkole (np. z powodu choroby).

Rozdział 2 ORGANIZACJA I MIEJSCE PRAKTYK

§ 6

1. Praktyka pedagogiczna realizowana w ramach projektu odbywa się w wyznaczonych przez Akademię w porozumieniu z partnerem szkołach ponadgimnazjalnych zlokalizowanych na terenie Wrocławia.
2. Praktyka pedagogiczna na studiach stacjonarnych realizowana jest w formie ciągłej, w wymiarze 3 tygodni (70 godzin).
3. Praktykę pedagogiczną student odbywa w czasie wyznaczonym w programie studiów (I rok – semestr 2, II rok – semestr 4).
4. Student przed przystąpieniem do praktyki składa oświadczenie przystąpienia do projektu zgodne z wymogami PEFS.
5. Studenta obowiązuje czas pracy zgodny z Kartą Nauczyciela (5–6 godzin dziennie).
6. Tygodniowy czas pracy studenta odbywającego praktykę w szkole wynosi 20–25 godzin.

7. Student zobowiązany jest do wykonania zadań praktyki w sobotę i niedzielę, jeżeli wynika to z zadań edukacyjnych realizowanych przez szkołę.
8. Praktyka podlega bieżącej ocenie jakości realizacji celów i zadań danego programu dzięki systematycznym kontaktom NS i NA ze studentem w trakcie praktyki.
9. Istnieje możliwość zwalniania studentów z obowiązku odbywania praktyk zawodowych na podstawie zaświadczenia o pracy w szkole, jeżeli student zatrudniony jest na minimum 1/2 etatu w charakterze nauczyciela wychowania fizycznego i przepracował co najmniej 3 miesiące.

Rozdział 3

OPIEKUNOWIE PRAKTYKI I OCENY ZA REALIZACJĘ PRAKTYKI

§ 7

1. NS zostaną wyłonieni z grupy nauczycieli mianowanych i dyplomowanych zgodnie z kryteriami naboru NS, określonymi w odrębnym regulaminie.
2. NS realizujący praktykę sprawuje nadzór i opiekę nad grupą:
 - a) od 1 do 2 studentów w zakresie przedmiotu wychowanie fizyczne w szkole ponadgimnazjalnej;
 - b) przy kierowaniu studentów do poszczególnych NS mogą być uwzględniane preferencje studentów.
3. Obowiązki NS:
 - a) NS prowadzi nadzór i opiekę nad studentem realizującym praktykę pedagogiczną w szkole.
 - b) Umożliwia studentowi realizację zadań wynikających z programu praktyki zgodnie z ustaloną kolejnością oraz nadzoruje jakość ich wykonania.
 - c) Aktywizuje studenta do praktycznej weryfikacji wiedzy i umiejętności w kreatywnym planowaniu lekcji.
 - d) Wspólnie ze studentem ustala ramowy plan pracy studenta i akceptuje jego zapis w dzienniku praktyki najpóźniej w trzecim dniu praktyki.
 - e) Omawia ze studentem oraz z NA jakość realizacji poszczególnych zadań praktyki.
 - f) Po każdym dniu zajęć wpisuje uwagi w arkusz monitoringu pracy studenta.
 - g) Zobowiązany jest do natychmiastowego powiadomienia NA w przypadku nierzetelnego realizowania przez studenta zadań praktyki pedagogicznej (np. spóźniania się, nieprzestrzegania wyznaczonych godzinowych limitów dziennych i tygodniowych przebywania w szkole, braków w obowiązującej dokumentacji praktyki itp.).
 - h) Wspólnie z NA ustala ocenę końcową.
4. NA zostaną wyłonieni z grupy pracowników naukowo-dydaktycznych i dydaktycznych Akademii zgodnie z kryteriami naboru NA, określonymi w odrębnym regulaminie.

5. NA sprawuje nadzór i opiekę nad grupą od 4 do 15 studentów w zakresie przedmiotu wychowanie fizyczne.
6. Obowiązki NA:
 - a) NA prowadzi superwizję. Superwizja (ang. *supervision*) oznacza nadzorowanie lub przyglądanie się; jest procesem obustronnego uczenia się, mającym na celu wzmacnianie rozwoju zawodowego studenta przy jednoczesnym czuwaniu nad jego praktyką dla dobra jego wychowanków.
 - b) Zadania NA polegają na omawianiu relacji, jakie student tworzy ze swoimi uczniami, rozwijaniu jego świadomości, osobistego stylu wchodzenia w kontakt pedagogiczny i budowania relacji z innymi.
 - c) NA poprzez kontakty ze studentami oraz NS stara się wzmacniać procesy indywidualnego rozwoju studenta, ukierunkowuje wypracowanie własnych strategii kształcenia się i doksztalcania studenta, pomaga studentowi w syntetyzowaniu wiedzy teoretycznej zdobytej w trakcie studiowania i wykorzystaniu jej we własnych działaniach pedagogicznych zgodnie z oczekiwaniami i możliwościami.
 - d) Obowiązkiem NA jest pomaganie studentowi w samopoznaniu i samoocenie wiedzy na temat metodyki rozwiązywania trudności i problemów w procesie wychowania fizycznego, umiejętności rozwijania własnych koncepcji i samodzielności działania (wyznaczania indywidualnych celów i wykorzystywania wybranych metod kształcenia).
 - e) NA powinien stymulować studenta do rozwijania w sobie docieklivości w poznawaniu własnych mocnych i słabych stron osobowości (budowanie adekwatnej samooceny), motywacji do uczenia się kreatywnego oraz odpowiedzialności za własne działania i rozwój.
 - f) Superwizja obejmuje nie mniej niż 2 spotkania NA, NS i studenta w trakcie trwania praktyki.
 - g) Superwizja powinna być poprzedzona spotkaniem wstępnym ze studentami i nauczycielami danej szkoły, którzy sprawują opiekę nad studentami, w trakcie którego prezentowane i omawiane są zasady i organizacja superwizji.
 - h) Superwizja składa się z hospitacji lekcji lub zajęć prowadzonych przez studenta oraz ich omówienia.
 - i) Na hospitację i omówienie lekcji lub zajęć NA powinien przeznaczyć nie mniej niż 2 godziny lekcyjne.
 - j) Omówienie lekcji lub zajęć powinno odbywać się bezpośrednio po ich zakończeniu. W uzasadnionych przypadkach dopuszcza się możliwość omówienia lekcji lub zajęć w dniu następnym.
 - k) NA prowadzi dokumentację z przebiegu każdej sesji superwizji w arkuszu monitoringu praktyki pedagogicznej. Zapisuje uwagi swoje, NS i studenta dotyczące

- obserwowanych działań; proponuje zalecenia dotyczące dalszej pracy; zapisuje oceny częściowe swoje i NS oraz samooceny studenta; podczas ostatniej obserwacji dokonuje podsumowania pracy studenta i wspólnie z NS ustala ocenę końcową.
- l) Ocena końcowa z poszczególnych części praktyki pedagogicznej powinna zostać wystawiona najpóźniej w tydzień po zakończeniu praktyki.
- m) NA po wystawieniu oceny z monitorowanej części praktyki przekazuje niezwłocznie dokumentację do Biura Projektu.
7. Ocena końcowa z poszczególnych części praktyki nie jest tylko średnią ocen z poszczególnych częściowych efektów realizowanych zadań, ale jako ocena wspierająca powinna zawierać wskazówki do dalszej pracy studenta i w ten sposób pomagać mu w uzyskiwaniu wyższych osiągnięć. Ocena końcowa ma na celu stymulować i wspierać rozwój zawodowy studenta oraz rzetelnie informować o efektach jego starań. Jeżeli w trakcie praktyki student rozwija swoją wiedzę i umiejętności według uwag bieżących NS i pohospitacyjnych NA, to ocena końcowa winna być wyższa niż średnia ocen z poszczególnych zadań; w sytuacji odwrotnej – niższa.
8. Ocenę końcową wystawia NA realizujący superwizję. Ocena powinna zostać wpisana do protokołu zaliczeniowego w terminach wyznaczonych przez Dziekana Wydziału Wychowania Fizycznego.

WARUNKI REALIZACJI I ZALICZENIA PRAKTYKI

§ 8

1. Praktyki pedagogiczne realizowane w ramach projektu w szkole ponadgimnazjalnej odbywają studenci studiujący w Akademii na studiach stacjonarnych II stopnia na semestrze 4 w latach 2012/2013, 2013/2014, 2014/2015 oraz na semestrze 2 w roku 2014/2015, z wyjątkiem studentów wymienionych w lit. a–c.
 - a) Studenci realizujący praktykę pedagogiczną w szkole ponadgimnazjalnej w terminie innym niż przewidziany w programie studiów mogą być zakwalifikowani do projektu tylko za zgodą kierownika projektu.
 - b) Studenci powtarzający praktykę pedagogiczną mogą być zakwalifikowani do projektu tylko za zgodą kierownika projektu.
 - c) Studenci studiów niestacjonarnych zaocznych nie mogą być zakwalifikowani do projektu.
2. W uzasadnionych przypadkach (np. krótka choroba, nie dłuższa niż 3 dni) istnieje możliwość zaliczenia praktyki pod warunkiem uzyskania pozytywnej opinii NA oraz odrobienia zaległych dni po zakończeniu praktyki. Termin i miejsce odpracowania zaległości muszą być uzgodnione z NA.
3. Student, który nie uzyska pozytywnego wyniku zaliczenia praktyki pedagogicznej reali-

zowanej w ramach projektu, może ponownie przystąpić do praktyki w terminie ustalonym przez Dziekana Wydziału WF i zgodnie z Regulaminem Studiów Akademii.

4. Nieusprawiedliwiona nieobecność na praktyce trwająca 1 dzień jest równoznaczna z niezaliczeniem praktyki.

§ 9

W celu zaliczenia praktyki pedagogicznej student ma obowiązek:

1. Zgłosić się w terminie określonym przez Dziekana po odbiór dokumentów do Biura Projektu.
2. Przed rozpoczęciem praktyki zgłosić się do NA na spotkanie organizacyjne w celu omówienia szczegółowych warunków realizacji zadań praktyki. Podjęcie praktyki bez uczestnictwa w spotkaniu organizacyjnym oznacza złamanie warunków zaliczenia praktyki i ocenę niedostateczną (bez sprawdzania dokumentacji praktyki).
3. Terminy spotkań zostaną podane każdorazowo przed rozpoczęciem praktyki na stronie projektu w zakładce „Aktualności” oraz na tablicy informacyjnej Biura Projektu.
4. Najpóźniej w ciągu 3 dni po rozpoczęciu praktyki przesać na adres NA szczegółowy plan do zatwierdzenia.
5. Odbić praktykę w wyznaczonym przez Akademię miejscu i terminie.
6. Zrealizować wszystkie zadania wynikające z programu praktyki.
7. Wypełnić kartę samooceny oraz napisać sprawozdanie z praktyki.
8. Złożyć NA dziennik praktyki najpóźniej w trzecim dniu po zakończeniu praktyki.
9. Uzyskać pozytywną ocenę za swoją pracę i prowadzoną dokumentację u NS i NA.

KOSZTY I WYNAGRODZENIE

§ 10

1. Koszty wyżywienia, noclegów oraz dojazdów związanych z odbywaniem praktyki poza miejscem zamieszkania ponosi student. Akademia nie zwraca poniesionych w tym zakresie wydatków.

POSTANOWIENIA KOŃCOWE

§ 11

1. Niniejszy regulamin wchodzi w życie z dniem 1 września 2014 r. i obowiązuje przez cały okres trwania projektu.
2. Regulamin w pełnym zakresie obowiązuje studentów, którzy rozpoczęli studia w roku akademickim 2011/2012 i 2012/2013, oraz studentów, którzy rozpoczną studia w roku akademickim 2013/2014 i 2014/2015.

3. Studenci, którzy rozpoczęli studia przed rokiem 2011/2012, realizują praktykę pedagogiczną zgodnie z wcześniejszymi zasadami i nie mogą zostać zakwalifikowani do uczestnictwa w projekcie.
4. Lider zastrzega sobie prawo do decydowania w sprawach spornych i nieobjętych regulaminem.
5. Lider zastrzega sobie prawo do wprowadzania zmian w niniejszym regulaminie.
6. Informacja o zmianie regulaminu zostanie zamieszczona na stronie internetowej projektu oraz dostępna będzie w Biurze Projektu.

3.4. Program praktyki pedagogicznej dla szkoły ponadgimnazjalnej

Przygotowując dokumenty obowiązujące w projekcie NJPP II, bardzo dużo uwagi poświęcono programowi praktyki. Szczegółowy opis zadań, jakie studenci mieli zrealizować w trakcie 3 tygodni, był wypadkową treści wynikających ze standardów kształcenia nauczycieli oraz ogromnego doświadczenia osób zajmujących się kierunkowym kształceniem przyszłych nauczycieli wychowania fizycznego na AWF we Wrocławiu.

Skrupulatny i klarowny wykaz wymogów pozwalał studentom podążać określoną drogą, którą wytyczały zadania praktyki, natomiast drugiej stronie, czyli mentorom i superwizorom, w łatwy sposób rozliczyć praktykantów z realizacji zadań 3-tygodniowej praktyki.

Praktyka w szkole ponadgimnazjalnej różniła się od tych, które studenci realizowali na poziomie studiów licencjackich. Dotyczyło to wymiaru godzinowego i założeń programowych. W szkole podstawowej i gimnazjum studenci weryfikowali nabyte umiejętności i wiedzę w trakcie realizacji poszczególnych ogniw procesu dydaktycznego. Ich działania polegały głównie na doborze odpowiednich metod i form do możliwości dzieci. W szkole ponadgimnazjalnej natomiast studenci mieli rozwijać własne kompetencje badawcze i autorefleksję zawodową, ale w odniesieniu do pracy z uczniem dojrzałym, posiadającym duże doświadczenie motoryczne, wiedzę i umiejętności. Praca z takim uczniem, o ukształtowanych zainteresowaniach (niekoniecznie sportowych), musiała mieć charakter kreatywny, aby mógł on otrzymać wsparcie w działaniach ukierunkowanych na przygotowywanie go do aktywności fizycznej przez całe życie oraz samodzielności w zakresie ochrony i doskonalenia zdrowia własnego i innych. Planowanie pracy na tym poziomie edukacyjnym musiało odnosić się do potrzeb młodzieży i wzbogacać kształtowanie kultury ich zachowań wolnoczasowych⁷⁴.

⁷⁴ M. Kübler, A. Wójcik-Grzyb, W. Starościak, H. Guła-Kubiszewska: High school student's education to participate in physical culture: research report. *Rozprawy Naukowe AWF we Wrocławiu*, 2009, 28, 312–316.

Cele praktyki pedagogicznej w szkole ponadgimnazjalnej dotyczyły kilku obszarów, istotnych w kształceniu studentów.

Najistotniejszym elementem w praktyce było dążenie do rozwoju pragmatycznych kompetencji studenta, pozwalających mu na transfer zdobytej już wiedzy teoretycznej na potrzeby praktyki. Istotne było również dalsze zdobywanie wiedzy, doświadczenia i umiejętności, tak aby jak najefektywniej planować, organizować i realizować zajęcia wychowania fizycznego na poziomie szkoły ponadgimnazjalnej.

Druga część zadań dotyczyła zapoznania się z funkcjonowaniem szkoły na IV etapie edukacyjnym. Chodziło o szczegółowe przybliżenie studentowi, jak funkcjonuje taka instytucja oraz jakie są realizowane na jej terenie programy dydaktyczno-wychowawcze i profilaktyczne. Na tym etapie studenci powinni byli już umieć określić, czym się różni w tym zakresie praca szkół na wszystkich etapach edukacyjnych.

Szczegółowe cele praktyki ukierunkowane były także na sprawdzenie przez studentów własnego przygotowania do pełnienia roli nauczyciela zdrowia, rekreacji, sportu i estetyki zachowań ruchowych. Wymagało to od nich dojrzałej refleksji, zwłaszcza że praktyka odbywała się niemal u schyłku studiów⁷⁵.

ZADANIA WYNIKAJĄCE Z PROGRAMU PRAKTYKI W SZKOLE PONADGIMNAZJALNEJ

1. Zapoznanie się ze strukturą organizacyjną szkoły:
 - przeprowadzenie wywiadów z dyrektorem szkoły, nauczycielami wychowania fizycznego oraz pozostałym personelem szkolnym na temat struktury organizacyjnej szkoły oraz zasad i rodzaju współpracy dydaktyczno-wychowawczej;
 - uczestniczenie w zebraniach rady pedagogicznej, zebraniach zespołów samokształceniowych oraz innych spotkaniach dotyczących życia szkoły i działalności społecznej na jej rzecz.
2. Zapoznanie się z ogólnym programem i planem dydaktyczno-wychowawczym szkoły, programem wychowania fizycznego i zdrowotnego oraz pozostałą dokumentacją szkoły:
 - przeprowadzenie rozmowy z dyrektorem szkoły na temat realizacji programu dydaktyczno-wychowawczego, przyjętego systemu oceniania uczniów, współpracy z radą rodziców oraz środowiskiem lokalnym;
 - przeprowadzenie wywiadu z nauczycielem wychowania fizycznego na temat realizacji programu i planów pracy w zakresie wychowania fizycznego oraz edukacji prozdrowotnej i ekologicznej;

⁷⁵ Cele praktyk zaczerpnięte z: M. Lewandowski, U. Supińska, H. Guła-Kubiszewska, W. Starościak: *Dziennik praktyki...*, *op. cit.*, s. 8.

- zapoznanie się z funkcjonowaniem i realizacją programów profilaktyki zdrowotnej;
 - przeprowadzenie wywiadu z psychologiem czy promotorem zdrowia na temat realizacji programu i planu pracy dydaktyczno-wychowawczej, ze szczególnym uwzględnieniem roli i miejsca zajęć ruchowych oraz sposobów monitorowania zagrożeń związanych z uzależnieniami;
 - przeprowadzenie wywiadu z przedstawicielem służby zdrowia na terenie szkoły (higienistką lub pielęgniarką) na temat realizacji programu wychowania zdrowotnego oraz oceny zdrowia uczniów;
 - przeprowadzenie wywiadu z wybranym wychowawcą klasy na temat form i metod pracy wychowawczej, zasad kontaktów i współpracy z rodzicami itp.;
 - przeprowadzenie wywiadu z pedagogiem szkolnym na temat problemów wychowawczych, współpracy z rodzicami, form pracy itp.;
 - zapoznanie się z dokumentacją szkolną: dziennikami, arkuszami ocen, kartami zdrowia, a także dokumentacją wychowawcy klasy, nauczyciela wychowania fizycznego i nauczycieli przedmiotowych.
3. Praktyczne zapoznanie się z planowaniem, organizacją oraz realizacją zajęć na IV etapie edukacji, ze szczególnym uwzględnieniem wychowania fizycznego:
- hospitacja lekcji wychowania fizycznego i pozalekcyjnych zajęć ruchowych;
 - hospitacja lekcji wychowawczej i innych lekcji przedmiotowych;
 - asystowanie nauczycielowi wychowania fizycznego, prowadzenie fragmentów lekcji;
 - prowadzenie lekcji wychowania fizycznego oraz sportowo-rekreacyjnych zajęć pozalekcyjnych;
 - przeprowadzenie lekcji wychowawczej.
4. Rozpoznanie właściwości psychomotorycznych, poznawczych, fizycznych i psychicznych młodzieży w szkole ponadgimnazjalnej:
- obserwacja i analiza zachowań wybranych uczniów oraz całej klasy podczas różnorodnych zajęć lekcyjnych i pozalekcyjnych;
 - wywiady i ankiety z uczniami na temat ich zainteresowań, wiedzy, samooceny i postaw wobec kultury fizycznej;
 - analiza i ocena rozwoju psychomotorycznego, poznawczego, fizycznego i emocjonalnego uczniów.

ZADANIA SZCZEGÓŁOWE DO REALIZACJI W CZASIE PRAKTYKI W SZKOLE PONADGIMNAZJALNEJ

Praktyka w szkole ponadgimnazjalnej trwała 3 tygodnie, podczas których studenci mieli 70 godzin na realizację wszystkich zadań wynikających z jej programu. Zadania te, ukierunkowane na różnorodne cele, można podzielić na 4 grupy. Pierwsza dotyczyła czynności związanych ze zdobyciem informacji na temat uwarunkowań szkoły decydujących o jakości wychowania fizycznego, czyli diagnozy środowiskowej. Druga, rozbudowana część to samodzielne działania studenta związane z pracą badawczą. Grupa trzecia polegała na obserwacji zajęć prowadzonych przez nauczyciela szkolnego (opiekuna praktyki). Ostatnia część dotyczyła tych działań, które są najbardziej charakterystyczne dla zawodu nauczyciela wychowania fizycznego, czyli samodzielnego planowania i prowadzenia lekcji wychowania fizycznego oraz zajęć pozalekcyjnych.

Szczegółowe zadania praktyki w trakcie trwania projektu podlegały zmianom. Największy wpływ na to miały wyniki analiz ankiet ewaluacyjnych, które po każdej praktyce wypełniali studenci, nauczyciele szkolni oraz nauczyciele akademicy. Przedstawione poniżej zadania praktyki obowiązywały w roku akademickim 2014/2015⁷⁶, czyli podczas ostatniej praktyki. W poniższym opisie zadań uwzględniono zmiany wprowadzane na przestrzeni 3 lat.

DIAGNOZA ŚRODOWISKOWA (10 godz.), w ramach której studenci mieli zebrać informacje dotyczące czterech obszarów:

A. Program i plan pracy dydaktyczno-wychowawczej szkoły (1 godz.):

1. Program i plan pracy szkoły.
2. Program nauczania w klasach I–III ze szczególnym uwzględnieniem metod i form realizacji „strategii mieszanej” procesu wychowania fizycznego.

B. System oceny szkolnej (4 godz.):

1. Szczegółowy system i kryteria oceniania uczniów z wychowania fizycznego. Zapoznaj się z obowiązującym w szkole przedmiotowym systemem oceniania (PSO) z wychowania fizycznego, dokonaj jego analizy i załącz kserokopię do dziennika*.
2. Opinia studenta na temat PSO z wychowania fizycznego obowiązującego w szkole, uwzględniająca: obszary oceniania, przedmiot oceny, skalę ocen, sposób przejścia od ocen cząstkowych do oceny końcoworocznej.

(*Ad 1. Uwagi i spostrzeżenia studenta dotyczące przyjętego w szkole systemu oceniania z wychowania fizycznego).

⁷⁶ Zadania szczegółowe zaczerpnięte z: M. Lewandowski, U. Supińska, H. Guła-Kubiszewska, W. Starościak: *Dziennik praktyki...*, *op. cit.*

C. Szkolny program wychowania fizycznego (3 godz.):

1. Program nauczania wychowania fizycznego realizowany w szkole (cele i zadania, autor, struktura programu)*.

(*Ad 1. Uwagi i spostrzeżenia studenta dotyczące integracji programów oraz zasad realizacji wychowania fizycznego i zdrowotnego na terenie szkoły – współpraca nauczycieli wychowania fizycznego z pozostałą kadrą pedagogiczną szkoły).

D. Ocena warunków realizacji wychowania fizycznego (2 godz.):

1. Liczba grup ćwiczebnych oraz przeciętna liczebność grupy w czasie godziny lekcyjnej.
2. Analiza planu zajęć pod kątem racjonalnego wykorzystania szkolnej bazy do wychowania fizycznego.
3. Ocena stanu bazy i wyposażenia szkoły do realizacji wychowania fizycznego.

HOSPITACJE (10 godz.). Minimum 10 hospitacji, w tym co najmniej:

- 8 lekcji wychowania fizycznego;
- 1 lekcji wychowawczej lub 1 lekcji z innego przedmiotu;
- 1 pozalekcyjnych zajęć sportowo-rekreacyjnych prowadzonych w ramach UKS lub SKS.

PRACA BADAWCZA STUDENTA (10 godz.). Obszary pracy badawczej obejmowały:

- pomiar sfery kierunkowej (osobowościowej) (2 godz.);
- samoocenę umiejętności ruchowych uczniów (2 godz.);
- badanie efektywności lekcji wychowania fizycznego (6 godz.).

PROWADZENIE LEKCJI (25 godz.). Należy przeprowadzić samodzielnie minimum 25 lekcji, w tym co najmniej:

- 4 godziny zajęć pozalekcyjnych (UKS, SKS) (jeżeli w szkole są realizowane zajęcia pozalekcyjne);
- 1 lekcję wychowawczą;
- 20 lekcji wychowania fizycznego (jeżeli w szkole nie są realizowane zajęcia pozalekcyjne, to 24 lekcje).

Lekcje wychowania fizycznego miały być zróżnicowane i dotyczyć 4 obszarów kultury fizycznej, tj. zdrowotnej, rekreacyjnej, sportowej i estetyki zachowań ruchowych. Ich tematyka miała wynikać z treści mających swoje źródło w blokach tematycznych z podstawy programowej dla szkoły ponadgimnazjalnej, takich jak:

- diagnoza sprawności i aktywności fizycznej oraz rozwoju fizycznego;
- trening zdrowotny;
- sporty całego życia i wypoczynek;
- bezpieczna aktywność fizyczna i higiena osobista;
- sport;
- edukacja zdrowotna.

Podczas pierwszej praktyki, w roku akademickim 2012/2013⁷⁷, studenci, planując lekcje wychowania fizycznego, przygotowywali wyłącznie osnowy, czyli plany cykli tematycznych. Natomiast pod wpływem licznych opinii, iż często nie ma możliwości poprowadzenia z jedną klasą zajęć w jednym cyklu tematycznym, w kolejnej już praktyce wprowadzono 2 warianty, do wyboru przez studenta. Pierwszy zakładał kontynuację poprzedniego rozwiązania, czyli pisanie osnów, drugi natomiast polegał na przygotowaniu 2 osnów, a w przypadku reszty zajęć – konspektów.

KONSULTACJE Z NAUCZYCIELEM SZKOLNYM LUB NAUCZYCIELEM AKADEMICKIM (15 godz.). Codziennie 1 godzina na omówienie zajęć oraz sprawdzanie bieżące dokumentacji.

3.5. Szkolenie dla nauczycieli szkół ponadgimnazjalnych

Jednym z podstawowych założeń w projekcie „Nowa jakość praktyk pedagogicznych II” było wyeliminowanie dotychczasowej sytuacji, w której studenci Akademii Wychowania Fizycznego we Wrocławiu trafiali na praktyki do przypadkowych nauczycieli wychowania fizycznego. Nauczyciele ci często mieli bardzo słabe przygotowanie do pełnienia roli opiekunów praktyk w stale zmieniającej się rzeczywistości edukacyjnej, szczególnie w procesie wychowania fizycznego. Brak współpracy uczelni (nauczycieli akademickich – superwizorów, monitorujących proces realizacji zadań praktyki) z nauczycielami opiekunami studentów po stronie szkoły (mentorami) uniemożliwiało utrzymywanie systematycznego kontaktu z placówkami, w których studenci odbywali praktyki. Studenci, zgodnie z regulaminem, mogli podejmować praktyki w szkole, którą sami wskazali. Nie mieli więc ograniczeń w kwestii wyboru miejsca (na terenie całej Polski), w którym mogli realizować praktyki. Wobec takiej sytuacji mapa szkół, które wybierali studenci, często zgodnie ze swoim miejscem pochodzenia, pokrywała się z mapą Polski. Taka sytuacja całkowicie uniemożliwiała jakikolwiek nadzór nad

⁷⁷ M. Lewandowski, U. Supińska, H. Guła-Kubiszewska, W. Starościami: Dziennik praktyki pedagogicznej. Szkoła ponadgimnazjalna. Wrocławskie Towarzystwo Naukowe, Wrocław, 2012.

przebiegiem i jakością tego jakże ważnego elementu w kształceniu studentów, regulowanego przez rozporządzenia MNiSW⁷⁸.

Autorom projektu zależało zatem, aby nauczyciele wychowania fizycznego przyjmujący studentów na praktykę pedagogiczną byli do tego należycie przygotowani i w pełni stworzyli studentom warunki umożliwiające uzyskanie przez nich przygotowania praktycznego w zakresie realizacji zadań wychowawczych i opiekuńczych oraz odpowiedniego doświadczenia pedagogicznego w zakresie organizacji procesu dydaktycznego (planowania, realizowania i oceniania wyników procesu kształcenia). Warunkiem uczestnictwa nauczyciela w projekcie był m.in. udział w szkoleniach, które zostały tak zaplanowane, aby w największym stopniu nawiązywały do założeń dzisiejszego wychowania fizycznego: koncepcji pedagogiki wartości ciała, celów i efektów edukacyjnych określonych w podstawie programowej oraz formy realizacji szkolnego wychowania fizycznego zgodnie ze „strategią mieszaną” (w systemie klasowo-lekcyjnym, zajęć fakultatywnych, zajęć pozalekcyjnych).

Każda edycja praktyki była poprzedzona szkoleniem dla nauczycieli, przy czym organizatorzy dołożyli wszelkich starań, aby część godzin w każdym roku została przeznaczona na zajęcia praktyczne z wykorzystaniem sprzętu sportowego, który szkoły otrzymały, przystępując do projektu. Każda szkoła, która zgłosiła akces do udziału w przedsięwzięciu, otrzymała przybory do realizacji tych treści wychowania fizycznego, które aktywizują uczniów do masowego uczestnictwa w popularnych i atrakcyjnych formach aktywności ruchowej, np. kije do nordic walkingu czy sprzęt do zajęć fitness.

Szkolenia dla nauczycieli były przeprowadzone przed każdą z trzech edycji praktyki, według podziału:

- Szkolenie I (32 godziny) – 28 godzin: wychowanie fizyczne, 4 godziny: nordic walking.
- Szkolenie II (8 godzin) – 4 godziny: wychowanie fizyczne, 4 godziny: zajęcia relaksacyjne.
- Szkolenie III (8 godzin) – 4 godziny: wychowanie fizyczne, 4 godziny: zajęcia fitness.

OPIEKA I NADZÓR PEDAGOGICZNY W TRAKCIE REALIZACJI PRAKTYKI PEDAGOGICZNEJ

Po zakończeniu kształcenia przygotowującego do wykonywania zawodu nauczyciela wychowania fizycznego absolwenci powinni posiadać wysokie kompetencje w zakresie wiedzy (psychologicznej i pedagogicznej), która umożliwia rozumienie procesów

⁷⁸ Rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego..., *op. cit.*

rozwoju, socjalizacji, wychowania, nauczania i uczenia się, dydaktyki i metodyki działalności pedagogicznej) oraz umiejętności (kompleksowej realizacji zadań dydaktycznych, wychowawczych i opiekuńczych szkoły, doskonalenia własnego warsztatu pedagogicznego, komunikowania się z wszystkimi podmiotami procesu dydaktyczno-wychowawczego). Niezwykle ważne są kompetencje społeczne, takie jak wrażliwość etyczna, empatia, otwartość, refleksyjność, postawy prospołeczne czy poczucie odpowiedzialności.

Praktyczne przygotowanie studentów do realizowania zadań zawodowych wynikających z roli nauczyciela i działania mające na celu optymalizację efektów pracy ze studentem w realizacji zadań praktyki oparto na superwizji jako ważnym narzędziu zwiększającym efektywność pracy i rozwoju pracowników.

Superwizja⁷⁹ umożliwia kształtowanie kompetencji przydatnych w pracy zawodowej. Superwizor aktywizuje studenta do tego, by poznał swoje mocne i słabe strony, uzyskując możliwość wglądu we własne ograniczenia i specyfikę własnego funkcjonowania w relacjach zawodowych. Korzyści zawodowe płynące z superwizji polegają na wypracowaniu lepszego wglądu w przyczyny trudności pojawiających się w pracy (dzięki ponownej analizie dokonanej z udziałem innych osób), a co za tym idzie, uzyskaniu nowej, szerszej perspektywy widzenia danego problemu.

Szkolenia dla nauczycieli szkół ponadgimnazjalnych, zarówno teoretyczne, jak i praktyczne, były prowadzone przez wysoko wykwalifikowanych pracowników metodyki ogólnej i szczegółowej Uczelni. W pierwszym roku projektu szkolenie trwało 32 godziny (4 dni), w drugim i trzecim po 8 godzin (1 dzień). Cały cykl szkoleń prowadzony był w formie wykładów, warsztatów metodycznych i zajęć praktycznych (razem 48 godzin).

W każdym z 3 lat nauczyciele otrzymywali materiały zawierające program oraz zakres treści:

1. Guła-Kubiszewska H.: Szkolenie dla nauczycieli szkół ponadgimnazjalnych (grudzień 2012–styczeń 2013). Nowa jakość praktyk pedagogicznych II. Wrocławskie Towarzystwo Naukowe, Wrocław, 2012.
2. Guła-Kubiszewska H., Burzyński Z.: Szkolenie dla nauczycieli szkół ponadgimnazjalnych (grudzień 2013–styczeń 2014). Nowa jakość praktyk pedagogicznych II. Wrocławskie Towarzystwo Naukowe, Wrocław, 2013.
3. Guła-Kubiszewska H., Tomaszewska A.: Szkolenie dla nauczycieli szkół ponadgimnazjalnych (listopad–grudzień 2014). Nowa jakość praktyk pedagogicznych II. Wrocławskie Towarzystwo Naukowe, Wrocław, 2014.

⁷⁹ M. Ferreira, M. Grewiński, J. Reis-Jorge: *Superwizja...*, *op. cit.*; Z. Nęcki: *Komunikacja...*, *op. cit.*

W projekcie zakładano, że przystąpi do niego i zostanie przeszkolonych 100 nauczycieli wychowania fizycznego. W efekcie końcowym liczba ta wzrosła do 130 osób.

Szkolenie I (4 dni) – 28 godzin: wychowanie fizyczne, 4 godziny: nordic walking

Treści szkolenia	Zakres pracy trenera
WYCHOWANIE FIZYCZNE (28 godz.)	
<ol style="list-style-type: none"> 1. Cele praktyki pedagogicznej w szkole ponadgimnazjalnej 2. Prawa i obowiązki studenta na praktyce 3. Zasady pracy opiekuna – nauczyciela szkoły (mentora) 4. Program praktyki w szkole ponadgimnazjalnej – ogólne i szczegółowe zadania praktyki, warunki zaliczenia praktyki, koszty i wynagrodzenie, dziennik praktyk pedagogicznych i arkusz monitoringu praktyki 	<p>1 godzina:</p> <ul style="list-style-type: none"> – powitanie nauczycieli oraz przedstawienie treści związanych z organizacją praktyki pedagogicznej w szkole ponadgimnazjalnej – dyskusja: praktyka monitorowana a praktyka kontrolowana – omówienie arkusza monitoringu praktyki pedagogicznej (materiały szkoleniowe) – wypełnienie przez nauczycieli testu wiedzy (<i>pre-test</i>) <p>1 godzina:</p> <ul style="list-style-type: none"> – praca w zespołach: Jak rozumiesz rolę współczesnego nauczyciela wychowania fizycznego? – metoda pracy: analiza przypadku (<i>case study</i>), karta pracy nr 1
<ol style="list-style-type: none"> 5. Podstawa programowa – założenia realizacji szkolnego wychowania fizycznego zgodnie ze „strategią mieszaną” (efekty kształcenia po zakończeniu szkoły ponadgimnazjalnej) 6. Kompetencje ucznia jako uczestnika kultury zdrowotnej, rekreacyjnej, sportowej i estetycznej 	<p>1 godzina:</p> <ul style="list-style-type: none"> – dyskusja: współczesna koncepcja wychowania fizycznego – kompetencje ucznia jako uczestnika kultury fizycznej; standardy wymagań (efekty kształcenia) opisane w podstawie programowej <p>1 godzina:</p> <ul style="list-style-type: none"> – praca w zespołach: opracowanie oferty szkoły w zakresie realizacji wychowania fizycznego
<ol style="list-style-type: none"> 7. Wymagania MEN związane z opracowaniem programu nauczania 8. Planowanie kierunkowe – budżet godzin (w skali makro: etapu 3-letniej edukacji; w skali mikro: poziomu edukacyjnego) 9. Operacjonalizowanie celów ogólnych podstawy programowej na cele szczegółowe nieoperacyjne w blokach tematycznych programu nauczania 	<p>1 godzina:</p> <ul style="list-style-type: none"> – praca w zespołach: praca nad tekstem – programy alternatywne (dopuszczone do użytku powszechnego), analiza struktury dokumentu, sposoby jego opisywania – praca w parach: budżet godzin realizacji wychowania fizycznego w systemie klasowo-lekcyjnym w poszczególnych obszarach kultury fizycznej w okresie 3-letnim – wymiana projektów w parach – mocne i słabe strony projektów <p>1 godzina:</p> <ul style="list-style-type: none"> – praca w zespołach: każdy zespół pracuje nad wybranym blokiem tematycznym – opisuje treści do realizacji 2 zadań cyklu (w semestrze I i II)

<p>10. Rozkład materiału – szczegółowy plan pracy</p>	<p>1 godzina: – praca w trójkach: obliczanie liczby godzin lekcyjnych na realizację poszczególnych form aktywności ruchowej zgodnie z zainteresowaniami uczniów; dobór treści do realizacji zadań cyklu tematycznego</p> <p>1 godzina: – praca w zespołach: planowanie zajęć w systemie fakultatywnym</p>
<p>11. Diagnoza pedagogiczna – zakres i etapy; przygotowanie nauczyciela wychowania fizycznego do rozpoznania podmiotu działania oraz warunków realizacji procesu edukacyjnego</p> <p>12. Interpretacja wyników w kontekście celów przedmiotu</p>	<p>1 godzina: – praca w zespołach: znaczenie diagnozy pedagogicznej w kontekście celów i treści programowych szkolnego wychowania fizycznego</p> <p>1 godzina: – metoda pracy: rybi szkielet Ishikawy – karta pracy nr 2 – podsumowanie: postawy i czynności wymagane od współczesnego nauczyciela wychowania fizycznego prowadzącego diagnozę pedagogiczną</p>
<p>13. Lekcja – typy i rodzaje, struktura</p> <p>14. Tok lekcji wychowania fizycznego</p> <p>15. Zadania lekcji WF realizowane w części wstępnej, głównej i końcowej</p> <p>16. Konspekt lekcji: część informacyjna i metodyczna</p>	<p>1 godzina: – praca w zespołach: analiza zagadnień dotyczących opisu celów lekcji – temat i zadania szczegółowe lekcji wychowania fizycznego (zadanie dotyczące motoryczności, umiejętności, wiadomości i działań wychowawczych w danej jednostce lekcyjnej)</p> <p>1 godzina: – metoda pracy: czytanie tekstu metodą 5 kroków (materiały szkoleniowe) – podsumowanie: zasady operacjonalizacji celów lekcji, zakres i sposób formułowania zadań szczegółowych</p>
<p>17. Operacjonalizacja celów lekcji wychowania fizycznego: temat, zadania szczegółowe lekcji</p>	<p>1 godzina: – praca w zespołach: formułowanie celów lekcji w konspekcie lekcji wychowania fizycznego – karta pracy nr 3</p> <p>1 godzina: – prezentacja opisu poszczególnych zadań szczegółowych lekcji i dyskusja nad jego poprawnością – podsumowanie: najczęściej popełniane błędy w opisie zadań szczegółowych (szczególnie zadania wychowawczego); sposób opisu form zachowania ucznia w zadaniach szczegółowych</p>

<p>18. Hospitacja lekcji: rodzaje, problemy i zagadnienia hospitacyjne</p> <p>19. Hospitacja diagnozująca, doradczą-kształcząca, oceniająca</p>	<p>2 godziny:</p> <ul style="list-style-type: none"> - dyskusja: problemy hospitacyjne – jak je wyznaczyć (dotyczące organizacji lekcji, realizacji zadań lekcji, postawy uczniów i postawy prowadzącego); zapis w arkuszu hospitacyjnym (materiały szkoleniowe); ocena efektów pracy studenta poprzez osiągnięcia ucznia – hospitacja diagnozująca (materiały szkoleniowe)
<p>20. Metody realizacji zadań ruchowych (zadanie pedagogiczne: element rzeczowy i operacyjny zadania)</p>	<p>2 godziny:</p> <ul style="list-style-type: none"> - omówienie metod realizacji zadań ruchowych: algorytm działań nauczyciela na lekcji wychowania fizycznego, tok lekcji jako stałe następstwo zadań pedagogicznych, błędy w planowaniu toku lekcji w zależności od typu lekcji (materiały szkoleniowe) - projektowanie możliwości zastosowania tych metod w zależności od celów i zadań lekcji
<p>21. Metody intensyfikujące realizację zadań na lekcji wychowania fizycznego – ich wykorzystanie w zależności od typu, rodzaju i zadań lekcji</p> <p>22. Formy organizacji zajęć wychowania fizycznego</p>	<p>1 godzina:</p> <ul style="list-style-type: none"> - zastosowanie metod intensyfikujących realizację celów lekcji wychowania fizycznego (różnorodność i atrakcyjność sytuacji zadaniowych realizowanych metodami ścisłymi) - dobór form porządkowych, podziału uczniów i prowadzenia zajęć w zależności od miejsca i wyposażenia w środki dydaktyczne (przybory i przyrządy do ćwiczeń ruchowych)
<p>23. Osiągnięcia ucznia określone w podstawie programowej w kategoriach celów operacyjnych</p> <p>24. Pojęcie, cele, zakresy i zadania kontroli</p> <p>25. Metody i formy kontroli stosowane w edukacji szkolnej</p> <p>26. Budowanie wymagań programowych (zadania kontrolno-oceniające)</p>	<p>1 godzina:</p> <ul style="list-style-type: none"> - „kula śnieżna”: każdy uczestnik zapisuje na arkuszu zadań kontrolnych, co powinno podlegać kontroli w procesie WF; następnie uczestnicy łączą się w pary – porównują pomysły i wypracowują wspólny wynik; następnie łączą się w czwórki – ponownie uzupełniają notatkę; łączą się w ósemki – uzupełniają pomysł; każda grupa prezentuje swoją koncepcję i wspólnie z prowadzącym uczestnicy ustalają końcowy efekt – arkusz zadań kontrolnych <p>1 godzina:</p> <ul style="list-style-type: none"> - praca w zespołach 4-osobowych: uczestnicy opracowują wymagania programowe – jedna część uczestników według modelu dwupoziomowego, druga według modelu wielopoziomowego - odpowiedź na pytanie: Jakie efekty zachowania ucznia uznają za dowód, że się nauczył?

<p>27. Interpretacja Rozporządzenia MEN w sprawie oceniania i promowania uczniów</p> <p>28. Pojęcie, cele, funkcje, cechy i rodzaje oceny (ocenianie w wąskim i szerokim znaczeniu w wychowaniu fizycznym)</p> <p>29. Ocenianie wspierające (kształtujące)</p> <p>30. Metody i formy oceny</p> <p>31. Przedmiot i kryteria oceny z WF</p>	<p>2 godziny:</p> <ul style="list-style-type: none"> - praca w zespołach: uczestnicy otrzymują podstawę programową dla szkoły ponadgimnazjalnej z wychowania fizycznego; weryfikacja arkusza zadań kontrolnych – czy w projekcie były zawarte wszystkie obszary tematyczne (zgodnie z efektami kształcenia bloków tematycznych podstawy programowej z WF)
<p>32. Wewnątrzszkolny system oceniania, przedmiotowy system oceniania (zadania oceniające w zakresie celów kierunkowych i instrumentalnych)</p>	<p>1 godzina:</p> <ul style="list-style-type: none"> - praca w parach: do podanego cyklu tematycznego opracowanie zadań kontrolnych w zakresie: umiejętności, wiadomości i postaw wobec WF - odpowiedź na pytanie: Co zgodnie z moim oczekiwaniem uczeń powinien umieć zrobić po zakończeniu cyklu? (praca na wybranych treściach programu Kierczak, Głos dla SPG) <p>1 godzina:</p> <ul style="list-style-type: none"> - praca w parach: opracowanie kryteriów oceniania w zakresie realizacji celów operacyjnych – zadanie w zakresie wiadomości, umiejętności, postaw i motoryczności
<p>33. Przedmiotowy system oceniania z WF w oparciu o model Madejskiego, Frołowicza, Pośpiecha (propozycje autorskie)</p>	<p>1 godzina:</p> <ul style="list-style-type: none"> - „drzewo decyzyjne”: uczestnicy w zespołach 3-osobowych na arkuszu drzewa wpisują po kolei: pień drzewa – problem (za co oceniać?), gałęzie drzewa – własne propozycje, następnie z boku gałęzi pozytywne konsekwencje i negatywne konsekwencje; w koronie drzewa wpisują cele i wartości związane z wystawianiem oceny <p>1 godzina:</p> <ul style="list-style-type: none"> - dyskusja: arkusze „drzewa decyzyjnego” zostają przypięte na tablicy – wszyscy uczestnicy porównują propozycje, wymieniają argumenty, razem z prowadzącym ustalają, co powinno być przedmiotem oceny (i w jakiej formie) zgodnie z Rozporządzeniem MEN (z wychowania fizycznego), na podstawie drzewa opracowują wspólne składowe PSO, porównują z wybranymi modelami; odpowiadamy na pytanie: W jaki sposób uczeń wykaże, że się nauczył? (zadanie oceniające do zadań kontrolnych)

NORDIC WALKING (4 godz.)	
1. Teoretyczne podstawy wysiłku w nordic walkingu 2. Charakterystyka i dobór prawidłowego sprzętu do nordic walkingu	1 godzina: – powitanie nauczycieli oraz przedstawienie treści związanych z organizacją szkolenia dotyczącego nordic walkingu – omówienie teoretycznych podstaw wysiłku w nordic walkingu – przedstawienie charakterystyki i zasad doboru prawidłowego sprzętu do nordic walkingu
3. Postawy techniki marszu w nordic walkingu 4. Elementy treningu w nordic walkingu na poziomie zdrowotnym, fitness i sportowym	3 godziny: – zajęcia praktyczne w terenie: nauka techniki marszu w nordic walkingu oraz elementów treningu w nordic walkingu na poziomie zdrowotnym, fitness i sportowym – wypełnienie przez nauczycieli testu wiedzy (post-test) – wypełnienie przez nauczycieli ankiety ewaluacyjnej szkolenia – podziękowanie nauczycielom za aktywny udział w szkoleniu i pożegnanie

Szkolenie II (1 dzień) – 4 godziny: wychowanie fizyczne, 4 godziny: zajęcia relaksacyjne

Treści szkolenia	Zakres pracy trenera
WYCHOWANIE FIZYCZNE (4 godz.)	
1. Samowiedza i jej składniki, uczenie się autoregulowane, podmiotowość i autoregulacja w procesie wychowania fizycznego 2. Statyczne i dynamiczne składniki samowiedzy – aktywność ucznia w realizacji wymagań programowych; pojęcia: samokontrola, samoocena, forma, postacie i metody samokontroli 3. Dokumentowanie samodzielnej pracy ucznia 4. Projektowanie lekcji wychowania fizycznego na poziomie autoedukacji do uczestnictwa w kulturze fizycznej uczniów szkół ponadgimnazjalnych	2 godziny: – powitanie nauczycieli oraz przedstawienie treści związanych ze szkoleniem – wypełnienie testu wiedzy (<i>pre-test</i>) – „burza mózgów”: w jaki sposób uczniowie mogą dokumentować systematyczne wyniki realizacji wymagań programowych z WF – podsumowanie: znaczenie samokontroli i samooceny uczniów w PSO – na zakończenie zajęć każdy uczestnik na kartce ma dokończyć zdanie: „W planowaniu wynikowym najważniejsze jest...”; wszystkie karki zostają przypięte do tablicy – uczestnicy grupują podobne odpowiedzi; wspólne podsumowanie 1 godzina: – praca w zespołach: karty osiągnięć uczniów (KOU), portfolio, karta SiS, dzienniczek SiS, inwentarze, przeglądy, autoprezentacje, listy – projektowanie danego narzędzia do wybranych zadań samokontrolnych lekcji (prac bieżących) i prac domowych długoterminowych

	<p>1 godzina:</p> <ul style="list-style-type: none"> - praca w zespołach: strategia edukacyjna – od heteroedukacji do samoregulowanego uczenia się kompetencji kulturowych ciała - opracowanie przykładowego scenariusza zajęć dla cyklu tematycznego
ZAJĘCIA RELAKSACYJNE (4 godz.)	
<ol style="list-style-type: none"> 1. Współczesna szkoła jako czynnik nerwicorodny 2. Stres, stresor, reakcja stresowa 3. Stres u dzieci i młodzieży 4. Relacja nauczyciel-uczeń 5. Reakcja stresowa a reakcja relaksacyjna 	<p>1 godzina:</p> <ul style="list-style-type: none"> - powitanie nauczycieli oraz przedstawienie treści związanych z organizacją zajęć - omówienie podstawowych pojęć związanych z relaksacją - dyskusja: czym jest stres szkolny i co go wywołuje - omówienie zasad prowadzenia zajęć relaksacyjnych w szkole
<ol style="list-style-type: none"> 6. Relaks, reakcja relaksacyjna, relaksacja 7. Praktyka relaksacji 8. Organizacja zajęć 	<p>3 godziny:</p> <ul style="list-style-type: none"> - zajęcia praktyczne: ćwiczenie elementów relaksacyjnych możliwych do wykorzystania na lekcji wychowania fizycznego w szkole ponadgimnazjalnej - wypełnienie przez nauczycieli testu wiedzy (<i>post-test</i>) - wypełnienie przez nauczycieli ankiety ewaluacyjnej szkolenia - podziękowanie nauczycielom za aktywny udział w szkoleniu i pożegnanie

Szkolenie III (1 dzień) – 4 godziny: wychowanie fizyczne, 4 godziny: zajęcia fitness

Treści szkolenia	Zakres pracy trenera
WYCHOWANIE FIZYCZNE (4 godz.)	
<ol style="list-style-type: none"> 1. Edukacja zdrowotna w podstawie programowej i jej związek z wychowaniem fizycznym 2. Zachowania zdrowotne młodzieży szkolnej; raport z badań HBSC 	<p>1 godzina:</p> <ul style="list-style-type: none"> - powitanie nauczycieli oraz przedstawienie treści związanych ze szkoleniem - wypełnienie testu wiedzy (<i>pre-test</i>) - omówienie wyników kwestionariusza KAHN II: rozpoznawanie dyspozycji do zachowań twórczych nauczycieli (kwestionariusz wypełniany był podczas szkolenia II) <p>2 godziny:</p> <ul style="list-style-type: none"> - planowanie i ewaluacja edukacji zdrowotnej w szkole: sposób organizacji diagnozowania potrzeb – diagnoza potrzeb uczniów i wybór priorytetów, ustalanie celów i zadań, planowanie ewaluacji <p>1 godzina:</p> <ul style="list-style-type: none"> - omówienie narzędzi do badania zachowań zdrowotnych młodzieży szkolnej w szkole ponadgimnazjalnej⁵
ZAJĘCIA FITNESS (4 godz.)	
<ol style="list-style-type: none"> 1. Rozgrzewka gimnastyczna 2. Wykorzystanie piłek fitball i stepów w rozgrzewce 3. Ćwiczenia w parach z piłkami fitball 4. Ćwiczenia wzmacniające z piłkami fitball i na nich 5. Kroki na stepie 	<p>1 godzina:</p> <ul style="list-style-type: none"> - powitanie nauczycieli oraz przedstawienie treści związanych z organizacją zajęć - omówienie zasad organizacji zajęć fitness i wykorzystania wybranego sprzętu fitness w poszczególnych częściach lekcji; zasady doboru sprzętu, intensywności itd.
<ol style="list-style-type: none"> 6. Przykładowe ćwiczenia z piłkami fitness 7. Przykładowe ćwiczenia na stepach, kroki na stepie 8. Budowa choreografii na stepie 	<p>3 godziny:</p> <ul style="list-style-type: none"> - zajęcia praktyczne: przykładowe ćwiczenia z wybranymi przyborami fitness - praca w zespołach: nauczyciele w zespołach układają choreografię na stepie - wypełnienie przez nauczycieli testu wiedzy (<i>post-test</i>) - wypełnienie przez nauczycieli ankiety ewaluacyjnej szkolenia - podziękowanie nauczycielom za aktywny udział w szkoleniu i pożegnanie

3.6. Szkolenie psychologiczno-pedagogiczne dla studentów

Nauczyciele wychowania fizycznego to niejedyna grupa, która otrzymała wsparcie w postaci szkoleń w ramach udziału w projekcie NJPP II. We wniosku o dofinansowanie założono, że również każdy ze studentów przystępujących do projektu zostanie objęty 32-godzinny szkoleniem psychologiczno-pedagogicznym, prowadzonym przez doświadczonych psychologów, wybranych w drodze przetargu.

Celem warsztatów było zwiększenie kompetencji studentów do realizacji praktyki pedagogicznej w szkole ponadgimnazjalnej poprzez podniesienie ich poziomu wiedzy i umiejętności z zakresu pedagogiki i psychologii, czyli podwyższenie ich kompetencji dydaktycznych, ale przede wszystkim wychowawczych.

Zajęcia odbywały się w 4 blokach, każdy po 8 godzin, a ich tematyka obejmowała m.in. następujące zagadnienia:

- sytuacje konfliktowe;
- radzenie sobie w sytuacjach konfliktowych;
- manipulacja;
- radzenie sobie z manipulacją;
- przeprowadzanie rozmów dyscyplinujących;
- narzędzia perswazji;
- specyfika pracy z młodzieżą;
- radzenie sobie ze stresem związanym z prowadzeniem zajęć w szkole;
- metody autoprezentacji.

Szczegółowy wykaz treści przedstawiono w tabeli 3.1.

W każdej z grup szkoleniowych zajęcia prowadziło dwóch trenerów, co wynikało ze specyfiki zajęć. Już na etapie pisania wniosku było oczywiste, że szkolenia będą miały charakter warsztatów oraz studiów przypadku (*case-study*), tak aby jak najwięcej czasu poświęcić na zadania praktyczne, pozwalające studentom ćwiczyć w podgrupach konkretne sytuacje, z którymi mogą się spotkać podczas praktyk pedagogicznych bądź już w pracy nauczyciela. Formuła szkoleń była nietypowa jak na standardowe zajęcia wynikające z programu studiów studentów, natomiast nie jest to nowość w tzw. miękkich szkoleniach (psychologicznych), np. w biznesie dla kadr zarządzających.

Każdy ze studentów otrzymywał materiały szkoleniowe przygotowane przez firmę prowadzącą warsztaty⁸⁰, a na zakończenie – certyfikat uczestnictwa.

⁸⁰ A. Słoniewska: Materiały dla studentów na szkolenia psychologiczno-pedagogiczne. Nowa jakość praktyk pedagogicznych II. Wrocławskie Towarzystwo Naukowe, Wrocław, 2012.

Tabela 3.1. Szczegółowy wykaz treści realizowanych podczas szkoleń psychologiczno-pedagogicznych dla studentów

Moduł	Zakres tematyczny	Liczba godzin
1. Specyfika pracy z młodzieżą	a. integracja zespołu klasowego – uświadomienie, jak istotne jest wzajemne poznanie i integracja zespołu b. zbudowanie kontraktu z uczestnikami – nawiązanie do kontraktu nauczyciela z uczniami i ustalenia zasad pracy c. charakterystyka rozwoju dzieci i młodzieży na poszczególnych etapach rozwoju (młodszy wiek szkolny, wczesna adolescencja, późna adolescencja) w zakresie: emocji, myślenia, rozwoju społecznego, rozwoju psychicznego, rozwoju fizycznego (zmiany fizjologiczne), rozwoju seksualnego, koncentracji uwagi d. trudności w pracy z młodzieżą i ich źródła na poszczególnych etapach rozwoju e. negatywne zachowanie uczniów – najczęstsze problemy wieku dziecięcego oraz adolescencji na terenie szkoły oraz metody radzenia sobie w trudnych sytuacjach f. metody pokonywania trudności oraz zasady pracy z młodzieżą na poszczególnych etapach rozwojowych g. role grupowe w klasie szkolnej – charakterystyka ról grupowych h. metody rozpoznawania ról grupowych (socjometria i inne techniki) i. sposoby wykorzystania wiedzy na temat przybieranych ról grupowych w codziennej pracy nauczyciela i wychowawcy j. dynamika procesu grupowego k. fazy procesu grupowego	4 godz.
2. Metody autoprezentacji	a. charakterystyka i sposoby wykorzystania technik autoprezentacji w codziennej pracy nauczyciela b. rola komunikacji niewerbalnej w procesie komunikacji c. podstawowe prawa rządzące sztuką prezentacji: efekt pierwszego wrażenia, efekt aureoli, efekt kontrastowania, efekt pierwszeństwa i świeżości d. wizerunek zawodowy nauczyciela e. zasady budowania autorytetu nauczyciela wśród młodzieży w różnym wieku	6 godz.
3. Przeprowadzanie rozmów dyscyplinujących	a. proces i istota komunikacji b. metody aktywnego słuchania: parafrazowanie, klaryfikacja, zadawanie pytań, odzwierciedlanie uczuć, dzielenie się własnymi uczuciami, dostrajanie się c. bariery komunikacyjne: ocenianie/osądzanie, decydowanie za innych, uciekanie od cudzych problemów d. przezwyciężanie barier komunikacyjnych: korzystanie ze sprzężeń zwrotnych, upraszczanie języka, aktywne słuchanie, panowanie nad emocjami, zwracanie uwagi na sygnały e. etapy rozmowy dyscyplinującej f. trudności w prowadzeniu rozmów dyscyplinujących i metody ich pokonywania g. ćwiczenie na przykładach prowadzenia rozmów dyscyplinujących z uczniami	6 godz.

4. Sytuacje konfliktowe, radzenie sobie w sytuacjach konfliktowych	<ul style="list-style-type: none"> a. istota konfliktu oraz rodzaje konfliktów b. koło konfliktu – poznanie różnych źródeł konfliktów c. źródła i strategie reagowania na konflikt d. style funkcjonowania w konflikcie e. procedury radzenia sobie z konfliktem: negocjacje, facylitacje, mediacje, arbitraż f. komunikat typu „ja” 	
5. Radzenie sobie ze stresem związanym z prowadzeniem zajęć w szkole	<ul style="list-style-type: none"> a. barometr emocjonalny wśród uczestników – metody badania nastroju grupowego b. co to jest stres, czy stres zawsze jest negatywny c. przyczyny i objawy stresu u nauczycieli d. strategie radzenia sobie ze stresem e. poszukiwanie własnej recepty na stres 	6 godz.
6. Narzędzia perswazji	<ul style="list-style-type: none"> a. czym jest perswazja b. jak odróżnić perswazję od manipulacji c. podstawowe mechanizmy rządzące wywieraniem wrażenia na innych: mechanizm wzajemności, mechanizm konsekwencji i zaangażowania, mechanizm konformizmu, mechanizm sympatii, mechanizm autorytetu, mechanizm niedostępności 	4 godz.
7. Manipulacja, radzenie sobie z manipulacją	<ul style="list-style-type: none"> a. czym jest manipulacja b. techniki manipulacyjne c. gry uczniowskie i metody radzenia sobie w sytuacjach, w których nauczyciel jest prowokowany i manipulowany przez ucznia; gry zakłócające spokój – jak reagować, gdy gra uczniowska przeszkadza w prowadzeniu zajęć; gry upokarzające – jak reagować na demonstrowanie przewagi psychologicznej; gry kusicielskie – jak odpowiadać wyrafinowanym graczom d. metody radzenia sobie z manipulacją: technika Małego Księcia, technika zdartej płyty, gra na zwłokę, przyjęcie szantażu, zamiana oceny na opinię, zastona z mgły, przyznanie się do błędu jako uprzedzenie krytyki 	6 godz.

Idea organizacji szkoleń psychologiczno-pedagogicznych dla studentów była reakcją na liczne opinie studentów, którzy odbywali praktyki w latach wcześniejszych. Bardzo często w sprawozdaniach przyznawali, że nie zostali należycie przygotowani do rozwiązywania problemów wychowawczych⁸¹. Potrafili wskazać przedmioty, w ramach których przekazywano im treści na ten temat, niemniej była to tylko wiedza teoretyczna. Według studentów zabrakło zajęć warsztatowych, „burzy mózgów”, podczas

⁸¹ M. Krzak: Niedostatki w pedagogicznym kształceniu przyszłych nauczycieli wychowania fizycznego – refleksje po praktykach pedagogicznych. Rozprawy Naukowe AWF we Wrocławiu, 2009, 27, 48–51; M. Krzak, A. Małska-Śmiałowska: Przygotowanie przyszłych nauczycieli wychowania fizycznego do roli wychowawcy – opinia studentów I roku Akademii Wychowania Fizycznego we Wrocławiu. Rozprawy Naukowe AWF we Wrocławiu, 2009, 28, 308–311.

których mogliby przeciwżyć konkretne sytuacje w praktyce i uzyskać od razu do tego komentarz. Podobne wnioski wygenerowano po kontroli NIK-u wychowania fizycznego i sportu w szkołach publicznych – nauczyciele szkolni wskazali na bardzo słabe przygotowanie praktykantów do oddziaływań wychowawczych, co przedstawiono w raporcie w 2010 r.⁸².

Pomimo bardzo bogatego w treści szkolenia i ustalonego programu osoby je prowadzące zostały uprzedzone, aby w szczególny sposób traktować ewentualne sugestie czy oczekiwania studentów w kwestii rozwiązywania konkretnych problemów, np. z którymi spotkali się na wcześniejszych praktykach. Chodziło o to, aby szkolenie miało jak najbardziej praktyczny charakter i było bliskie rzeczywistości szkolnej.

⁸² Informacja o wynikach kontroli. Wychowanie fizyczne i sport w szkołach publicznych..., *op. cit.*, s. 57.

4. Ewaluacja efektywności praktyk w szkołach ponadgimnazjalnych

4.1. Analiza i interpretacja opinii respondentów w zakresie ewaluacji praktyki pedagogicznej

Cel badania

Celem poznawczym badania było poznanie opinii studentów oraz nauczycieli szkolnych i akademickich biorących udział w praktykach pedagogicznych w szkołach ponadgimnazjalnych w ramach projektu „Nowa jakość praktyk pedagogicznych II” w latach 2012–2015 na temat programu i dziennika praktyk oraz arkusza monitoringu.

Celem praktycznym badania była analiza opinii respondentów oraz wprowadzenie w programie praktyk, dziennikach oraz narzędziach służących do ewaluacji przebiegu praktyk modyfikacji uwzględniających merytorycznie uzasadnione postulaty.

Pytania badawcze

1. Jak respondenci oceniają programy i dzienniki praktyk oraz arkusze monitoringu praktyki?
2. Czy można zaobserwować różnice w opiniach studentów oraz nauczycieli szkolnych i akademickich?
3. Czy opinie poszczególnych grup respondentów różnią się ze względu na płeć?

Charakterystyka badanej grupy

W badaniach uczestniczyli studenci realizujący praktyki pedagogiczne w latach 2013–2015, nauczyciele szkolni opiekunowie praktyk pedagogicznych oraz nauczyciele akademicki superwizorzy praktyk. W tabeli 4.1 zamieszczono szczegółowe dane dotyczące liczebności poszczególnych grup w kolejnych latach z podziałem ze względu na płeć. W trakcie trwania projektu praktykę pedagogiczną zrealizowały 4 roczniki studentów studiów magisterskich. Praktyki odbyły się w następujących terminach:

- 1 praktyka: 11.02–01.03.2013 r.;
- 2 praktyka: 03.03–21.03.2014 r.;
- 3 praktyka: 02.03–20.03.2015 r.;
- 4 praktyka :13.04–30.04.2015 r.

Tabela 4.1. Studenci oraz nauczyciele szkolni i akademicy biorący udział w realizacji praktyk pedagogicznych w ramach projektu „Nowa jakość praktyk pedagogicznych II” w latach 2012–2015

Grupa	Płeć	Rok 2013	Rok 2014	Rok 2015 II rok	Rok 2015 I rok	Projekt 2013–2015
Studenci	M	99	74	75	73	321
	K	76	71	68	62	277
	<i>Suma</i>	<i>175</i>	<i>145</i>	<i>143</i>	<i>135</i>	<i>598</i>
Nauczyciele szkolni	M	50	49	54	54	207*
	K	65	67	62	62	256*
	<i>Suma</i>	<i>115</i>	<i>116</i>	<i>116</i>	<i>116</i>	<i>463*</i>
Nauczyciele akademiccy	M	16	13	11	12	52*
	K	9	9	7	8	33*
	<i>Suma</i>	<i>25</i>	<i>22</i>	<i>18</i>	<i>20</i>	<i>85*</i>
Wszyscy	M	165	136	140	139	580
	K	150	147	137	132	566
	<i>Suma</i>	<i>315</i>	<i>283</i>	<i>277</i>	<i>271</i>	<i>1146</i>

* Nauczyciele szkolni opiekunowie praktyk w szkołach ponadgimnazjalnych w większości przypadków byli mentorami w trakcie wszystkich czterech praktyk. Zmiany w obrębie tej grupy mogły wynikać z rotacji w zatrudnieniu, przechodzenia na emeryturę lub urlopów zdrowotnych. Minimalne zmiany w składzie grupy nauczycieli akademickich wynikały z podejmowania przez niektórych jej członków semestralnych urlopów dla poratowania zdrowia lub zmiany miejsca pracy. Dlatego też liczebności grup nauczycieli szkolnych i akademickich podane w ostatniej kolumnie tabeli należy traktować raczej jako liczbę zebranych ankiet ewaluacyjnych, a nie jako liczbę osób biorących udział w projekcie.

W roku 2013 badaniu poddani zostali wszyscy studenci biorący udział w praktyce (175 osób, w tym 99 mężczyzn i 76 kobiet), nauczyciele szkolni (115 osób, w tym 50 mężczyzn i 65 kobiet) i nauczyciele akademicy (25 osób, w tym 16 mężczyzn i 9 kobiet). Struktura płci badanej grupy wygląda następująco: przebadano 165 mężczyzn i 150 kobiet.

W roku 2014 badaniu poddani zostali wszyscy studenci biorący udział w praktyce (145 osób, w tym 74 mężczyzn i 71 kobiet), nauczyciele szkolni (116 osób, w tym 49 mężczyzn i 67 kobiet) i nauczyciele akademicy (22 osoby, w tym 13 mężczyzn i 9 kobiet). Struktura płci badanej grupy wygląda następująco: przebadano 136 mężczyzn i 147 kobiet.

W roku 2015 zrealizowano 2 praktyki, badanie przeprowadzono po każdej z praktyk. Pierwszemu badaniu poddani zostali wszyscy studenci biorący udział w praktyce (143 osoby, w tym 75 mężczyzn i 68 kobiet), nauczyciele szkolni (116 osób, w tym 54 mężczyzn i 62 kobiety) i nauczyciele akademicy (18 osób, w tym 11 mężczyzn i 7 kobiet). Struktura płci badanej grupy wygląda następująco: przebadano 140 mężczyzn i 137 kobiet.

Drugiemu badaniu poddani zostali wszyscy studenci biorący udział w praktyce (135 osób, w tym 73 mężczyzn i 62 kobiety), nauczyciele szkolni (116 osób, w tym 54 mężczyzn i 62 kobiety) i nauczyciele akademicy (20 osób, w tym 12 mężczyzn i 8 kobiet). Struktura płci badanej grupy wygląda następująco: przebadano 139 mężczyzn i 132 kobiety.

Praktyki realizowane były w 33 szkołach ponadgimnazjalnych. Szczegółowa lista wraz z liczebnością studentów realizujących praktyki w poszczególnych placówkach w kolejnych latach zamieszczona została w załączniku 3.

Zastosowana metoda badania oraz techniki i narzędzia badawcze

W badaniach posłużono się metodą sondażu diagnostycznego⁸³, wykorzystując technikę ankietową. Zastosowano kwestionariusz ankietowy własnej konstrukcji. Kwestionariusz ankiety ewaluacyjnej dotyczący opinii na temat programu i dziennika praktyk pedagogicznych jest jednakowy dla wszystkich 3 podmiotów zaangażowanych w realizację praktyki, tj. studentów, nauczycieli szkolnych i nauczycieli akademickich. Składa się z 2 części: pierwsza to metryczka ankiety, druga to właściwe pytania dotyczące opinii respondentów. Metryczka wymagała podania wieku w latach oraz zakreślenia informacji dotyczącej płci (kobieta, mężczyzna) i roli w projekcie (student, nauczyciel szkolny, nauczyciel akademicki). W części właściwej ankieta zawierała 7 pytań, z których 4 to pytania zamknięte, a 3 to pytania otwarte, przy czym pytanie nr 7 było przeznaczone tylko dla studentów i tylko oni zostali poproszeni o zakreślenie odpowiedzi. W pytaniach zamkniętych respondenci mieli za zadanie ocenić program praktyki, dziennik praktyki i arkusz monitoringu oraz zaznaczyć swoją opinię na skali Likerta, gdzie poszczególne wartości oznaczały: 5 – oceniam bardzo wysoko, 4 – oceniam wysoko, 3 – nie wiem, nie mam zdania, 2 – oceniam nisko, 1 – oceniam bardzo nisko (pytania nr 1, 3 i 5). W pytaniach otwartych respondenci byli proszeni o propozycje zmian, modyfikacji w zakresie programu praktyki (pytanie nr 2), dziennika praktyk (pytanie nr 4) i arkusza monitoringu (pytanie nr 6). Pytanie nr 7, przeznaczone tylko dla studentów, dotyczyło ich planów na przyszłość – czy planują pracę w charakterze nauczyciela wychowania fizycznego. Kwestionariusz ankiety wykorzystanej w badaniach stanowi załącznik 5 do książki.

⁸³ T. Pilch, T. Bauman: Zasady badań pedagogicznych. Strategie ilościowe i jakościowe. Wydawnictwo Akademickie „Zak”, Warszawa, 2010.

Do przeprowadzenia analiz wykorzystano program statystyczny STATISTICA 9.1⁸⁴. Zastosowano następujące narzędzia statystyczne:

- statystyki opisowe – liczebności, średnie, mediany i skośność;
- nieparametryczny test U Manna-Whitneya;
- test kolejności par Wilcoxon.

Analiza wyników badania

Analizując odpowiedzi respondentów na pytania zamknięte (pytania nr 1, 3, 5), w pierwszej kolejności podsumowano liczebności respondentów deklarujących opinię na każdym z poziomów zastosowanej skali. Wyniki przedstawiono na rysunkach w postaci diagramów kołowych. Ze względu na liczebność grup dane przedstawiono po przeliczeniu na wartości procentowe.

Druga część analizy to określenie różnic w opiniach badanych ze względu na płeć i pełnioną w funkcję (student, nauczyciel szkolny, nauczyciel akademicki). Do określenia ewentualnych różnic w opiniach zastosowano nieparametryczny test U Manna-Whitneya. Testowanie zostało wykonane dla całej badanej grupy oraz z zastosowaniem podziału na grupę studentów, nauczycieli szkolnych i nauczycieli akademickich. Wyniki analiz przedstawiono z podziałem na poszczególne pytania. Porównano także opinie studentów z opiniami nauczycieli szkolnych, opinie studentów z opiniami nauczycieli akademickich oraz opinie nauczycieli akademickich z opiniami nauczycieli szkolnych.

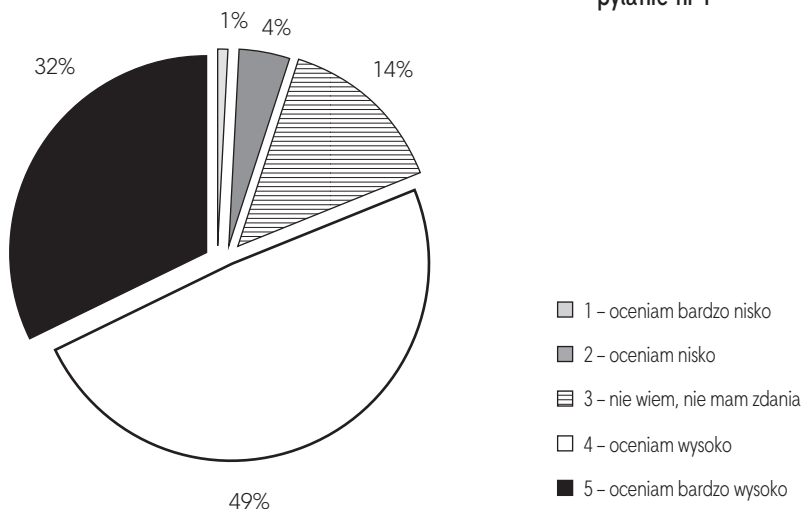
Analiza zebranych wyników badania w zakresie pytania badawczego: Jak respondenci oceniają programy i dzienniki praktyk oraz arkusze monitoringu praktyki?

W celu udzielenia odpowiedzi na pierwsze z postawionych pytań badawczych posłużono się statystykami opisowymi. Obliczono odpowiedzi respondentów na pytania zamknięte w poszczególnych kategoriach odpowiedzi (5 – oceniam bardzo wysoko, 4 – oceniam wysoko, 3 – nie wiem, nie mam zdania, 2 – oceniam nisko, 1 – oceniam bardzo nisko). Wyniki zaprezentowano na wykresach kołowych.

Większość respondentów (81%) oceniła program praktyki pedagogicznej w szkole ponadgimnazjalnej pozytywnie, w tym 49% wyraziło opinię pozytywną, a 32% bardzo pozytywną. Tylko 14% badanych udzieliło odpowiedzi: „3 – nie wiem, nie mam zdania”. Opinie negatywne to stanowiły 5%, w tym skrajnie negatywne 1% (9 badanych). Tak bardzo pozytywne opinie badanych świadczą jednoznacznie, że realizowany w trakcie praktyki program odpowiada oczekiwaniom wszystkich grup uczestniczących w projekcie. Opisane powyżej dane przedstawiono na rysunku 4.1.

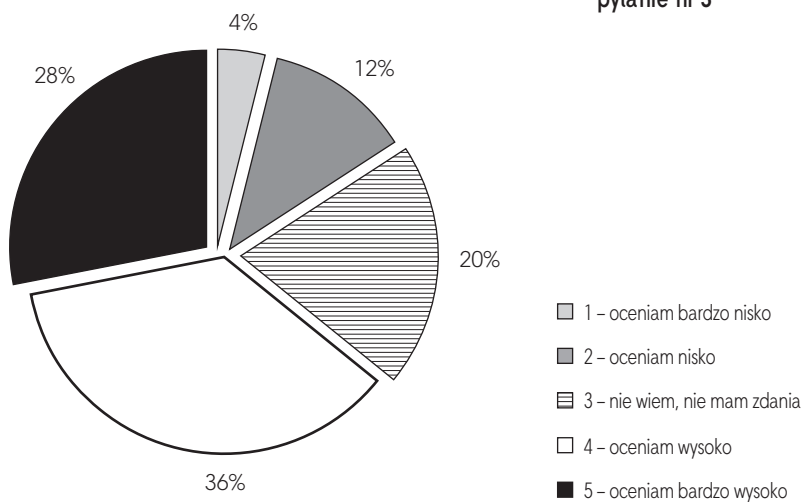
⁸⁴ StatSoft, Inc. STATISTICA (data analysis software system), version 9.1, 2010. www.statsoft.com.

pytanie nr 1

Rysunek 4.1. Struktura procentowa odpowiedzi wszystkich badanych na pytanie nr 1: *Jak ocenia Pan/Pani program praktyki w szkole ponadgimnazjalnej? Proszę zaznaczyć na skali.*

pytanie nr 3

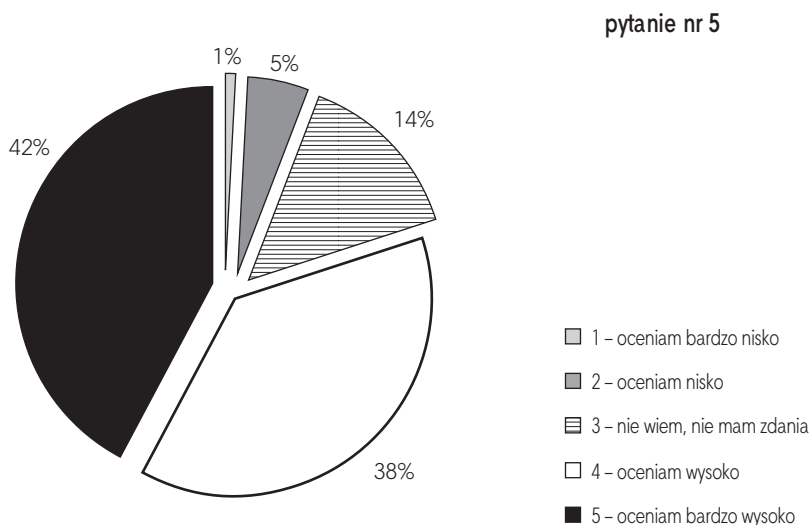

Rysunek 4.2. Struktura procentowa odpowiedzi wszystkich badanych na pytanie nr 3: *Jak ocenia Pan/Pani dziennik praktyki do szkoły ponadgimnazjalnej? Proszę zaznaczyć na skali.*

Rysunek 4.2 przedstawia strukturę procentową odpowiedzi badanych na pytanie o ocenę dziennika praktyk do szkoły ponadgimnazjalnej. Zsumowanych opinii pozytywnych (36%) i bardzo pozytywnych (28%) jest więcej niż opinii negatywnych (12%) i bardzo negatywnych (4%). Aż 20% respondentów nie wyrobiło sobie zdecydowanego zdania na temat dziennika i udzieliło odpowiedzi: „3 – nie wiem, nie mam zdania”.

Rozkłady odpowiedzi respondentów na pytania nr 1 i 3 są znacząco inne; w przypadku programu rozkład jest bardziej skośny w kierunku opinii pozytywnych ($A = -0,91$) niż w przypadku dziennika ($A = -0,65$). Podobną prawidłowość zaobserwowano, analizując odpowiedzi respondentów w analogicznym badaniu⁸⁵ dotyczącym praktyki pedagogicznej w gimnazjum.

W celu potwierdzenia istotności różnic między rozkładami odpowiedzi na pytania nr 1 i 3 posłużono się nieparametrycznym testem kolejności par Wilcoxona. Wartość testu $T = 31\,009,5$ ($p < 0,0001$) wskazuje, że różnice w rozkładach należy uznać za istotne statystycznie. Respondenci wysoko oceniają program i dziennik praktyk, ale opinie na temat programu są istotnie bardziej pozytywne niż opinie na temat dziennika.

Rysunek 4.3. Struktura procentowa odpowiedzi wszystkich badanych na pytanie nr 5: *Jak ocenia Pan/Pani zaproponowane narzędzie do oceny przebiegu praktyki – arkusz monitoringu praktyki pedagogicznej w szkole ponadgimnazjalnej?*

⁸⁵ H. Guła-Kubiszewska, W. Starościk, S. Czyż, M. Kübler: *Nowa jakość..., op. cit., s. 72.*

Na rysunku 4.3 zobrazowano procentowy rozkład opinii respondentów na temat zastosowanego w realizacji praktyk arkusza monitoringu praktyki. Podobnie jak w poprzednich przypadkach, przeważają opinie bardzo pozytywne (42%) i pozytywne (38%), dające w sumie aż 80% wszystkich odpowiedzi, przy 14% niezdecydowanych, 1% opinii skrajnie negatywnych i 5% opinii negatywnych. Tak wysokie oceny zastosowanego w realizacji praktyk arkusza monitoringu dowodzą przydatności narzędzia.

Podsumowanie i wnioski

Opinie badanych na temat programów i dzienników praktyk są w większości pozytywne.

Najwięcej pozytywnych opinii badani wyrazili na temat arkusza monitoringu praktyki pedagogicznej w szkole ponadgimnazjalnej, dlatego narzędzie to będzie włączone w proces realizacji praktyk pedagogicznych w 5-letnim okresie trwania projektu.

Badani wyżej ocenili programy praktyk niż dzienniki służące do dokumentowania ich realizacji.

Analiza zebranych wyników badania w zakresie pytania badawczego: Czy można zaobserwować różnice w opiniach studentów oraz nauczycieli szkolnych i akademickich?

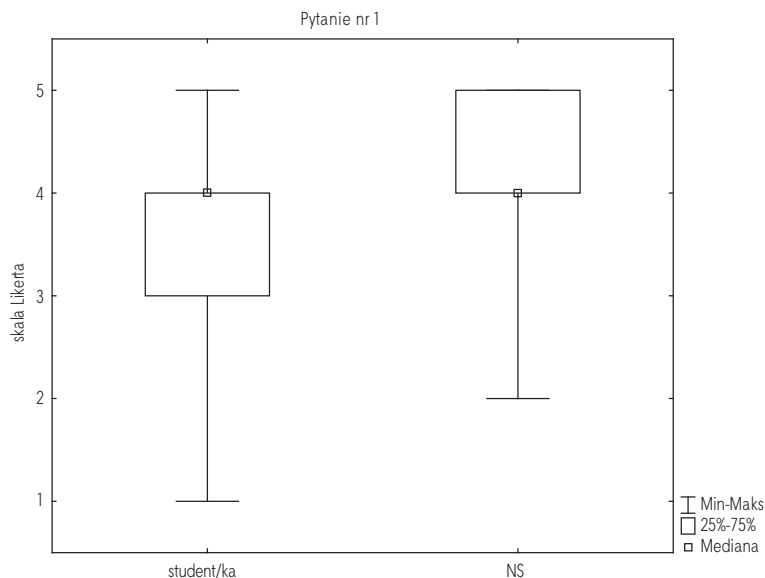
Opinie studentów i nauczycieli szkolnych (NS) – różnice

Do określenia istotności różnic między poszczególnymi grupami badanych wykorzystano nieparametryczny test U Manna-Whitneya. Test U Manna-Whitneya jest nieparametryczną alternatywą dla testu t dla prób niezależnych⁸⁶. Odpowiedzi badanych studentów i nauczycieli szkolnych na wszystkie z analizowanych pytań różnią się od siebie istotnie. W dalszej części analizy opisane zostały szczegółowo różnice w opiniach studentów i nauczycieli szkolnych w zakresie poszczególnych pytań.

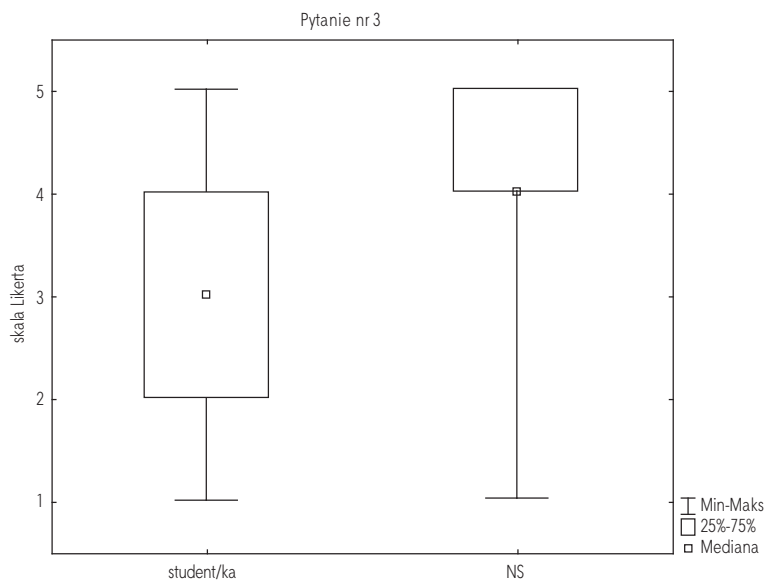
Rysunek 4.4 obrazuje różnice w opiniach studentów i nauczycieli szkolnych na temat programu praktyki w szkole ponadgimnazjalnej. Wartość testu U dla zobrazonej na rysunku różnicy wynosi $U = 94751,5$, poziom istotności różnic $p < 0,0001$. Mediana zarówno w grupie studentów, jak i nauczycieli wynosi 4, odchylenie ćwiartkowe (25–75%) w grupie studentów mieści się między wartością 3 a wartością 4, natomiast w grupie nauczycieli szkolnych między wartościami 4 i 5. W grupie nauczycieli nie zanotowano wartości skrajnie negatywnych (1 – oceniam bardzo nisko).

Różnice między odpowiedziami studentów oraz nauczycieli szkolnych na pytanie nr 3 zobrazowano na rysunku 4.5. Mediana odpowiedzi nauczycieli wynosi 4, odchylenie

⁸⁶ StatSoft, Inc. STATISTICA (data analysis software system), version 9.1, 2010. www.statsoft.com.

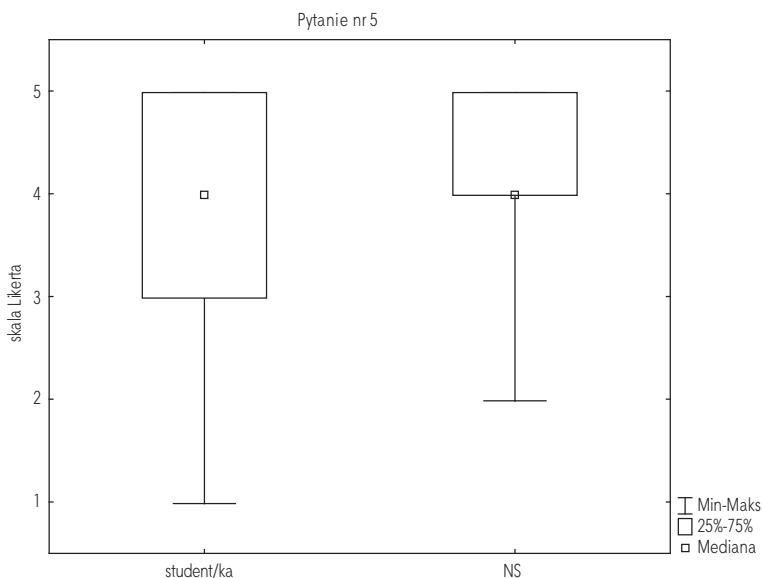
Rysunek 4.4. Różnice między opiniami studentów i nauczycieli szkolnych (NS) w odniesieniu do pytania nr 1: *Jak ocenia Pan/Pani program praktyki w szkole ponadgimnazjalnej? Proszę zaznaczyć na skali.*

Rysunek 4.5. Różnice między opiniami studentów i nauczycieli szkolnych (NS) w odniesieniu do pytania nr 3: *Jak ocenia Pan/Pani dziennik praktyki do szkoły ponadgimnazjalnej? Proszę zaznaczyć na skali.*

nie ćwiartkowe zawiera się między wartościami 4 i 5, a zatem 50% odpowiedzi nauczycieli szkolnych to: 4 – oceniam wysoko lub 5 – oceniam bardzo wysoko. Natomiast mediana odpowiedzi studentów wynosi 3, przy odchyleniu ćwiartkowym zawierającym się między wartościami 2 i 4. Różnica między opiniami studentów i nauczycieli szkolnych jest istotna statystycznie. Nauczyciele bardziej pozytywnie ocenili dziennik praktyki niż studenci; wartość testu $U = 77927,5$; $p < 0,0001$.

Odpowiedzi studentów i nauczycieli szkolnych na pytanie nr 5 także różnią się od siebie istotnie ($U = 103054,5$; $p < 0,0001$) (rys. 4.6). Mediana dla obydwu analizowanych grup znajduje się w punkcie 4 – oceniam wysoko. Zakresy odchylenia ćwiartkowego (25–75%) zachodzą na siebie, tzn. górna granica dla obydwu grup znajduje się w punkcie 5 – oceniam bardzo wysoko, dolna w grupie studentów jest w punkcie 3 – nie wiem, nie mam zdania, a w grupie nauczycieli szkolnych w punkcie 4 – oceniam wysoko. Rozpiętość odchylenia ćwiartkowego w grupie studentów między 3 a 5 daje efekt różnic między grupami. Arkusz monitoringu praktyki pedagogicznej w szkole ponadgimnazjalnej został oceniony przez studentów najwyżej z wszystkich trzech opiniowanych w ankiecie elementów; tylko w tym pytaniu górne granice drugiego kwartyła odpowie-

Rysunek 4.6. Różnice między opiniami studentów i nauczycieli szkolnych (NS) w odniesieniu do pytania nr 5: *Jak ocenia Pan/Pani zaproponowane narzędzie do oceny przebiegu praktyki – arkusz monitoringu praktyki pedagogicznej w szkole ponadgimnazjalnej?*

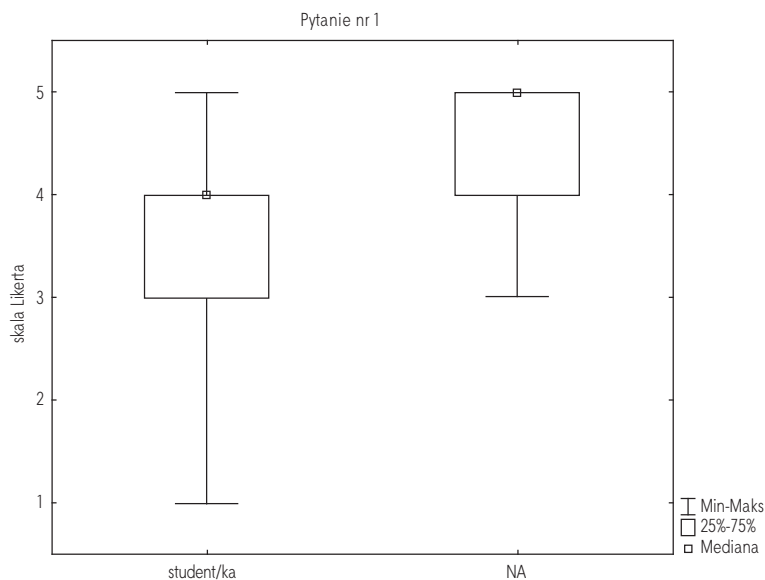
dzi osiągnęły wartość 5 – oceniam bardzo wysoko i osiągnęły ten sam poziom co górna granica drugiego kwartyła w odpowiedziach nauczycieli.

Podsumowanie i wnioski

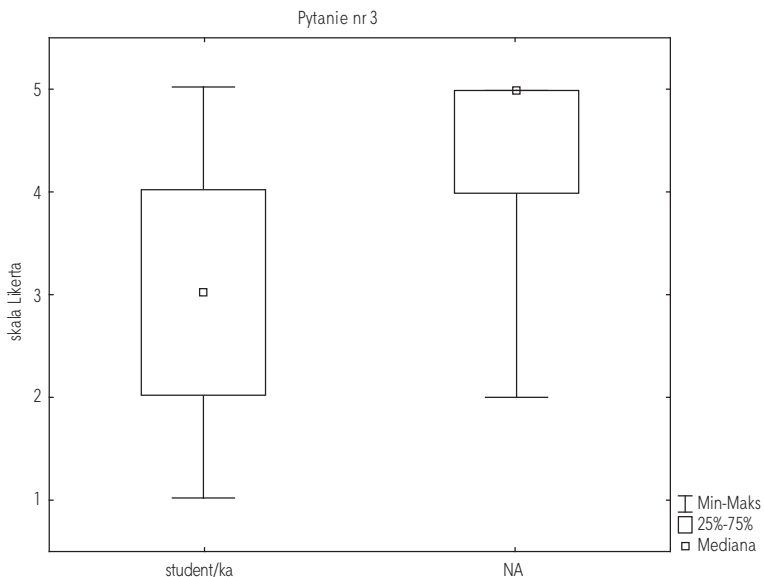
Zarówno opinie studentów, jak i nauczycieli szkolnych na temat programu i dziennika praktyk są w przeważającej części wysokie lub bardzo wysokie. Opinie tych pierwszych są jednak istotnie statystycznie niższe od opinii drugiej z badanych grup.

Zarówno studenci, jak i nauczyciele najwyżej ocenili arkusz monitoringu praktyki pedagogicznej w szkole ponadgimnazjalnej, oceny studentów były jednak istotnie statystycznie niższe od ocen nauczycieli. Wprowadzenie arkusza do procesu realizacji praktyk było dobrą decyzją, narzędzie to będzie nadal stosowane w 5-letnim okresie trwania projektu.

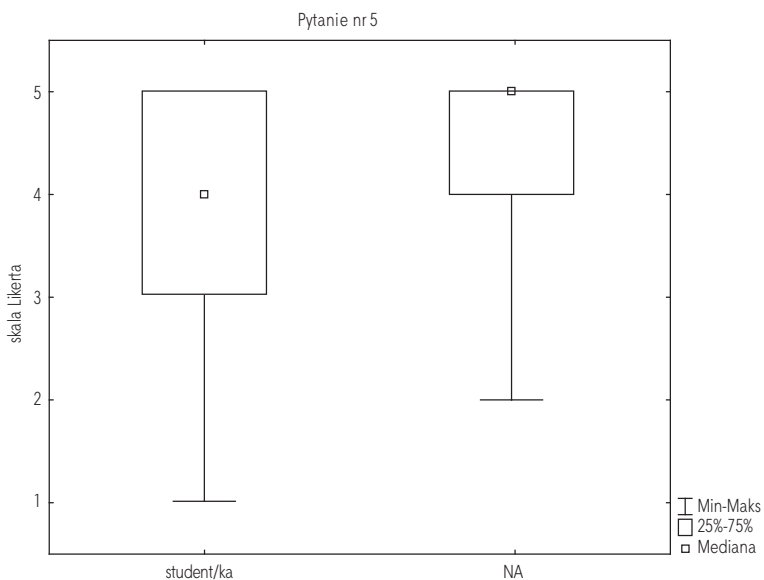
Opinie studentów i nauczycieli akademickich (NA) – różnice

Rysunek 4.7. Różnice między opiniami studentów i nauczycieli akademickich (NA) w odniesieniu do pytania nr 1: *Jak ocenia Pan/Pani program praktyki w szkole ponadgimnazjalnej? Proszę zaznaczyć na skali.*

Rysunek 4.8. Różnice między opiniami studentów i nauczycieli akademickich (NA) w odniesieniu do pytania nr 3: *Jak ocenia Pan/Pani dziennik praktyki do szkoły ponadgimnazjalnej? Proszę zaznaczyć na skali.*

Rysunek 4.9. Różnice między opiniami studentów i nauczycieli akademickich (NA) w odniesieniu do pytania nr 5: *Jak ocenia Pan/Pani zaproponowane narzędzie do oceny przebiegu praktyki – arkusz monitoringu praktyki pedagogicznej w szkole ponadgimnazjalnej?*

Rysunek 4.7 przedstawia różnice w opiniach studentów i nauczycieli akademickich na temat programu praktyki w zakresie wychowania fizycznego w szkole ponadgimnazjalnej. Opinie studentów są istotnie statystycznie mniej pozytywne od opinii nauczycieli akademickich. Wartość testu $U = 11990,50$; $p < 0,0001$, także rozstęp odpowiedzi w grupie studentów jest większy (1–5) niż wśród nauczycieli (3–5), a odchylenia ćwiartkowe (25–75%) przyjmują wartości między 3 a 4 u studentów i między 4 a 5 u nauczycieli akademickich.

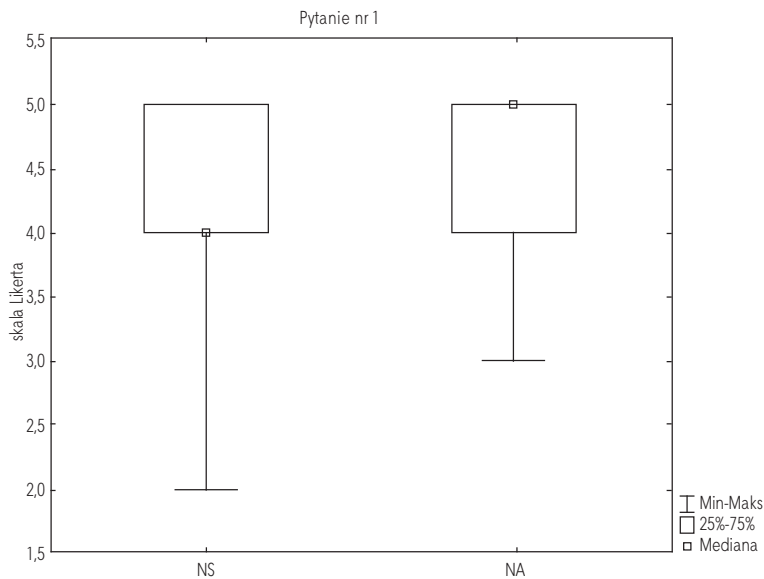
Porównanie opinii studentów i nauczycieli akademickich na temat dziennika praktyki przedstawiono na rysunku 4.8. W tym przypadku także opinie studentów są istotnie statystycznie mniej pozytywne od opinii nauczycieli akademickich, wartość testu $U = 10861,5$; $p < 0,0001$. Opinie studentów charakteryzują się medianą o dwa punkty (3) niższą niż u nauczycieli akademickich (5) oraz odchyleniem ćwiartkowym (25–75%) w zakresie od 2 do 4 w skali Likerta przy odchyleniu w zakresie 4–5 w grupie nauczycieli akademickich.

Rysunek 4.9 przedstawia różnice między opiniami studentów oraz nauczycieli akademickich na temat arkusza monitoringu praktyki pedagogicznej w szkole ponadgimnazjalnej. Opinie obydwu grup są w większości pozytywne lub bardzo pozytywne, mediana odpowiedzi studentów znajduje się w punkcie 4, a nauczycieli w punkcie 5, odchylenie kwartylne odpowiednio w zakresie 3–5 i 4–5. Testowanie za pomocą testu U Manna-Whitneya ($U = 17625$; $p < 0,000002$) wykazało istotne różnice w opiniach obydwu grup. Opinia nauczycieli akademickich jest zdecydowanie bardziej pozytywna od opinii studentów.

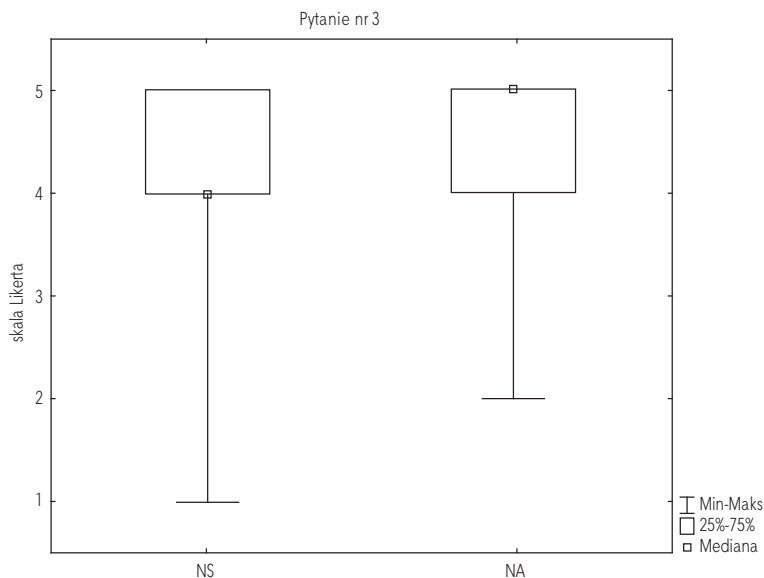
Podsumowanie i wnioski

Opinie studentów na temat programu i dziennika praktyki w szkole ponadgimnazjalnej są istotnie statystycznie mniej pozytywne od opinii nauczycieli akademickich. Studenci najmniej pozytywnie zaopiniowali dziennik praktyki, a najbardziej pozytywnie arkusz monitoringu praktyki.

Obydwie analizowane grupy wysoko oceniły arkusz monitoringu praktyki pedagogicznej w szkole ponadgimnazjalnej, narzędzie to będzie zatem nadal stosowane w okresie trwania projektu.

Rysunek 4.10. Różnice między opiniami nauczycieli szkolnych (NS) nauczycieli akademickich (NA) w odniesieniu do pytania nr 1: *Jak ocenia Pan/Pani program praktyki w szkole ponadgimnazjalnej? Proszę zaznaczyć na skali.*

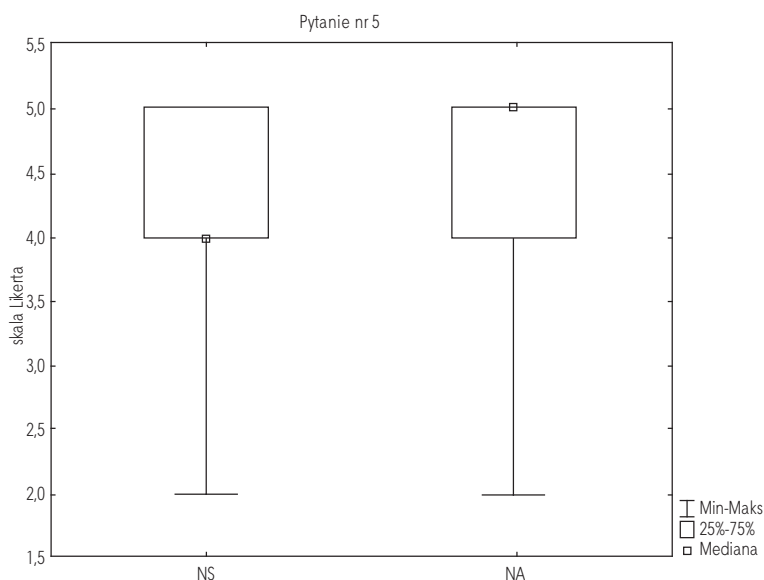

Rysunek 4.11. Różnice między opiniami nauczycieli szkolnych (NS) i nauczycieli akademickich (NA) w odniesieniu do pytania nr 3: *Jak ocenia Pan/Pani dziennik praktyki do szkoły ponadgimnazjalnej? Proszę zaznaczyć na skali.*

Opinie nauczycieli szkolnych (NS) i nauczycieli akademickich (NA) – różnice

Porównanie opinii dwóch grup nauczycieli biorących udział w realizacji projektu wykazało bardzo pozytywne opinie zarówno na temat programu praktyki, jak i na temat dziennika praktyki oraz arkusza monitoringu. Istotne statystycznie różnice w opiniach nauczycieli szkolnych (NS) i akademickich zobrazowano na rysunkach 4.10 i 4.11. W obydwu przypadkach opinie NA są istotnie statystycznie bardziej pozytywne od opinii NS. W przypadku programu praktyki różnica wynika z wartości mediany (4 dla NS i 5 w grupie NA) oraz wielkości rozstępu (odpowiednio 2–5 i 3–5); test Manna-Whitneya przyjął wartość $U = 14786$; $p < 0,0003$.

W przypadku pytania dotyczącego programu praktyki zaobserwowana różnica opinii grup nauczycieli, również istotna statystycznie, wynika z wyższej wartości mediany (5) w grupie nauczycieli akademickich niż w grupie nauczycieli szkolnych (4); rozstęp mieści się w zakresie 2–5 dla NA i 1–5 dla NS ($U = 15642,50$; $p < 0,003$) (rys. 4.11).

Rysunek 4.12. Różnice między opiniami nauczycieli szkolnych (NS) i nauczycieli akademickich (NA) w odniesieniu do pytania nr 5: *Jak ocenia Pan/Pani zaproponowane narzędzie do oceny przebiegu praktyki – arkusz monitoringu praktyki pedagogicznej w szkole ponadgimnazjalnej?*

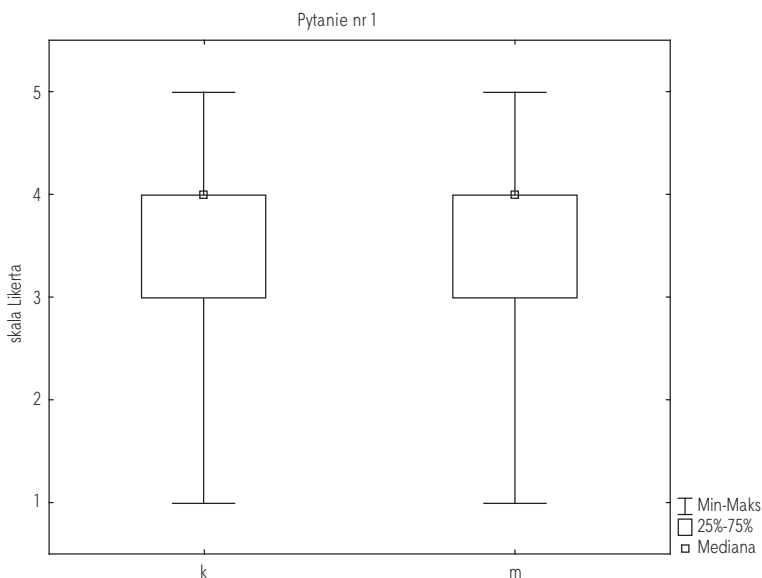
Opinie obydwu grup nauczycieli na temat arkusza zastosowanego do monitorowania przebiegu praktyki są pozytywne i bardzo pozytywne (rys. 4.12). Testowanie za pomocą testu U Manna-Whitneya nie wykazało istotnych statystycznie różnic między opiniami nauczycieli szkolnych i akademickich.

Podsumowanie i wnioski

Obydwie grupy nauczycieli wysoko oceniają programy i dzienniki praktyk oraz zastosowany arkusz monitoringu praktyki pedagogicznej w szkole ponadgimnazjalnej.

Grupy te nie różnią się między sobą w opiniach na temat programu ani dziennika praktyki pedagogicznej.

Natomiast zastosowany arkusz monitoringu praktyki pedagogicznej w szkole ponadgimnazjalnej jest narzędziem, które spełnia oczekiwania wszystkich badanych grup, dlatego zostanie na stałe włączony w proces realizacji praktyk pedagogicznych w Akademii Wychowania Fizycznego we Wrocławiu.

Rysunek 4.13. Różnice między opiniami studentek (k) i studentów (m) w odniesieniu do pytania nr 1: *Jak ocenia Pan/Pani program praktyki w szkole ponadgimnazjalnej? Proszę zaznaczyć na skali.*

Należy nadal pytać o opinie studentów oraz nauczycieli szkolnych i akademickich na temat programów i dzienników praktyk oraz stosowanych narzędzi monitoringu – w celu udoskonalania procesu realizacji praktyk oraz dostosowywania go do rzeczywistości szkolnej i zmian wprowadzanych w przepisach prawa.

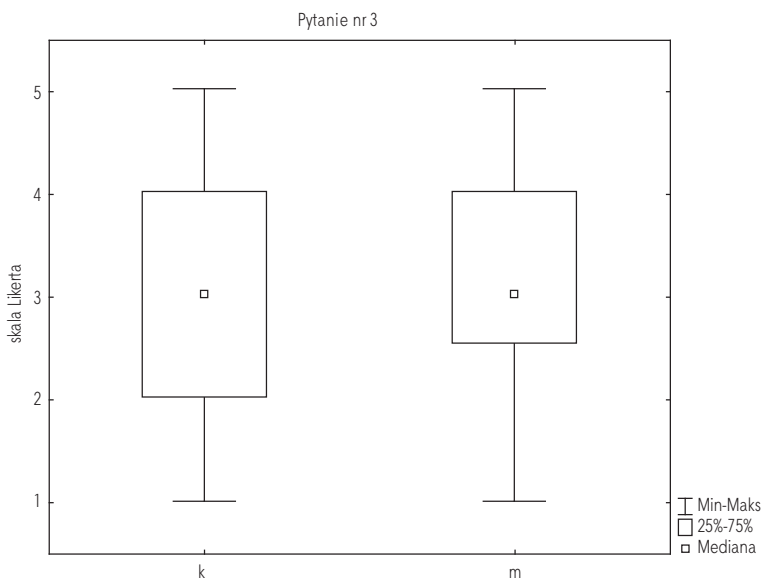
Wykorzystane w trakcie realizacji projektu programy i dzienniki praktyk będą zmieniane w kolejnych latach, tak by mogły być stosowane do realizacji procesu przygotowania do zawodu nauczyciela kolejnych roczników studentów.

Analiza zebranych wyników badania w zakresie pytania badawczego: Czy opinie poszczególnych grup respondentów różnią się ze względu na płeć?

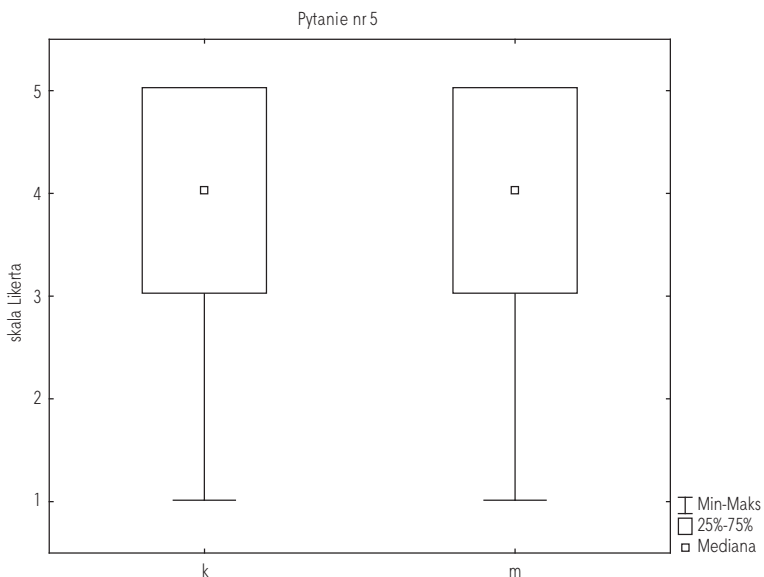
W celu uzyskania odpowiedzi na trzecie pytanie badawcze również posłużono się nieparametrycznym testem U Manna-Whitneya.

Opinie studentek i studentów – podobieństwa graniczące z identycznością

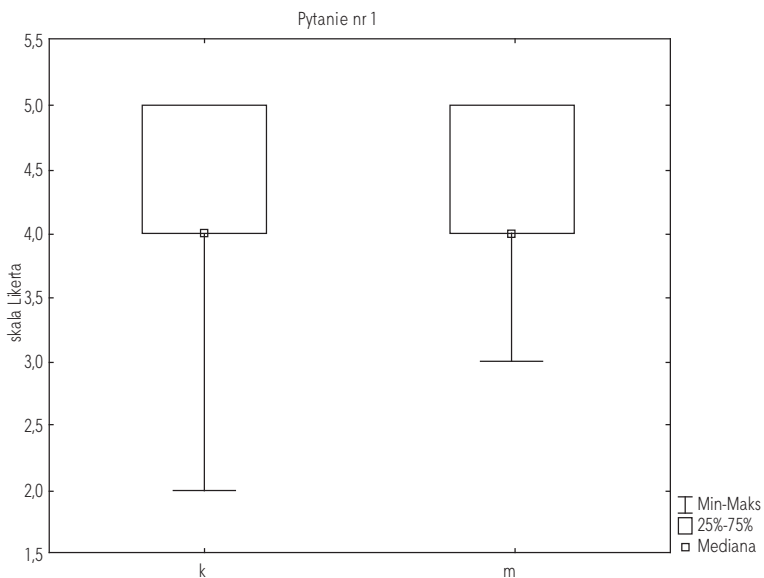
Na rysunkach 4.13–4.15 zaprezentowano porównanie poziomów opinii studentów i studentek w przypadku pytań nr 1–3 z wykorzystanej do badania ankiety. Nie zanotowano istotnych statystycznie różnic między opiniami kobiet i mężczyzn w gru-

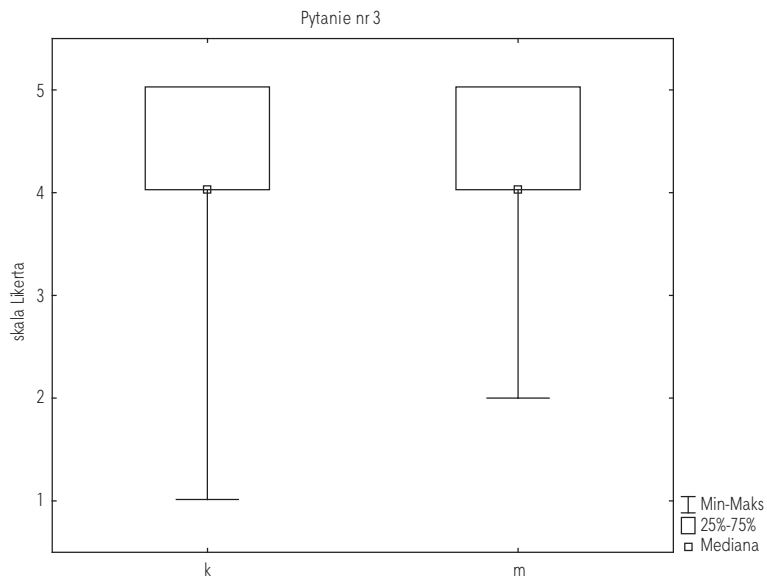
Rysunek 4.14. Różnice między opiniami studentek (k) i studentów (m) w odniesieniu do pytania nr 3: *Jak ocenia Pan/Pani dziennik praktyki do szkoły ponadgimnazjalnej? Proszę zaznaczyć na skali.*

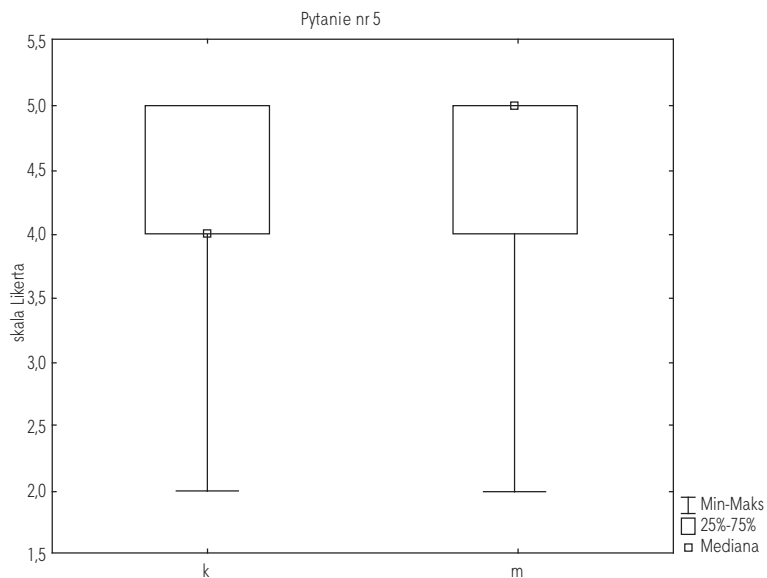
Rysunek 4.15. Różnice między opiniami studentek (k) i studentów (m) w odniesieniu do pytania nr 5: *Jak ocenia Pan/Pani zaproponowane narzędzie do oceny przebiegu praktyki – arkusz monitoringu praktyki pedagogicznej w szkole ponadgimnazjalnej?*

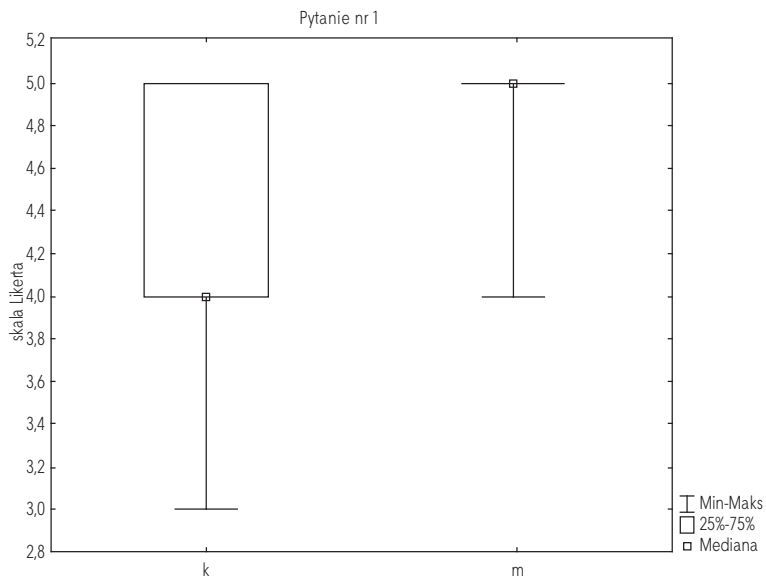
Rysunek 4.16. Różnice między opiniami nauczycielek (k) i nauczycieli (m) szkolnych w odniesieniu do pytania nr 1: *Jak ocenia Pan/Pani program praktyki w szkole ponadgimnazjalnej? Proszę zaznaczyć na skali.*

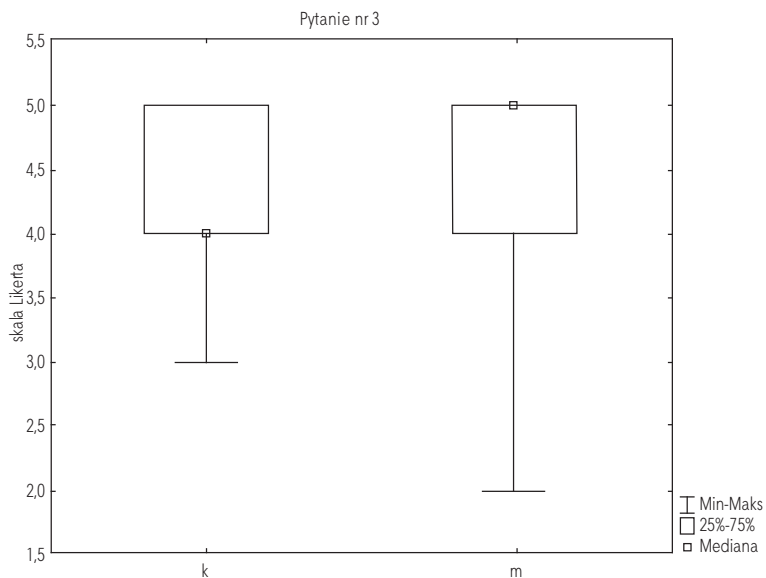
Rysunek 4.17. Różnice między opiniami nauczycielek (k) i nauczycieli (m) szkolnych w odniesieniu do pytania nr 3: *Jak ocenia Pan/Pani dziennik praktyki do szkoły ponadgimnazjalnej? Proszę zaznaczyć na skali.*

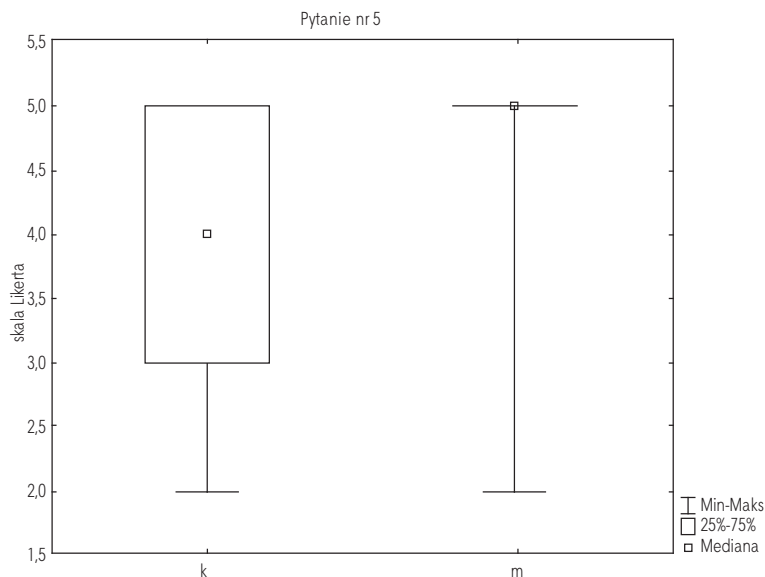
Rysunek 4.18. Różnice między opiniami nauczycielek (k) i nauczycieli (m) szkolnych w odniesieniu do pytania nr 5: *Jak ocenia Pan/Pani zaproponowane narzędzie do oceny przebiegu praktyki – arkusz monitoringu praktyki pedagogicznej w szkole ponadgimnazjalnej?*

Rysunek 4.19. Różnice między opiniami nauczycielek (k) i nauczycieli (m) akademickich w odniesieniu do pytania nr 1: *Jak ocenia Pan/Pani program praktyki w szkole ponadgimnazjalnej? Proszę zaznaczyć na skali.*

Rysunek 4.20. Różnice między opiniami nauczycielek (k) i nauczycieli (m) akademickich w odniesieniu do pytania nr 3: *Jak ocenia Pan/Pani dziennik praktyki do szkoły ponadgimnazjalnej? Proszę zaznaczyć na skali.*

Rysunek 4.21. Różnice między opiniami nauczycielek (k) i nauczycieli (m) akademickich w odniesieniu do pytania nr 5: *Jak ocenia Pan/Pani zaproponowane narzędzie do oceny przebiegu praktyki – arkusz monitoringu praktyki pedagogicznej w szkole ponadgimnazjalnej?*

pie studentów. Najwyżej badani zaopiniowali arkusz monitoringu praktyki (mediana w punkcie 4), stosunkowo najniżej dziennik (przewaga opinii neutralnych, mediana w punkcie 3 w obydwu grupach). Opinie na temat programu praktyk są raczej pozytywne (mediana w punkcie 4 dla obydwu płci).

Opinie nauczycielek i nauczycieli szkolnych – podobieństwa i różnice

Na rysunkach 4.16–4.18 zaprezentowano porównanie poziomów opinii nauczycielek i nauczycieli szkolnych w przypadku pytań nr 1–3 z wykorzystanej do badania ankiety. Nie zanotowano istotnych statystycznie różnic między opiniami kobiet i mężczyzn na pytanie nr 1, dotyczące programu praktyki, ani nr 5, dotyczące arkusza monitoringu. Natomiast w grupie kobiet zanotowano więcej odpowiedzi skrajnie negatywnych na pytanie nr 3, dotyczące dziennika praktyki. Skutkowało to pojawieniem się różnicy istotnej statystycznie ($U = 22076$; $p < 0,002$).

Opinie nauczycielek i nauczycieli akademickich – różnice

W grupie nauczycieli akademickich zanotowano istotne statystycznie różnice w opiniach kobiet i mężczyzn w przypadku wszystkich trzech analizowanych pytań (rys. 4.19–4.21). Każdorazowo różnica jest wynikiem wyższej wartości mediany w grupie mężczyzn (5) niż w grupie kobiet (4). Ponadto opinie mężczyzn są skrajnie pozytywne w większości przypadków, na co wskazuje odchylenie kwartalne (25–75%) skupione w punkcie mediany; w grupie nauczycielek zanotowano większą rozpiętość tej miary. Test U Manna-Witneya przyjmował następujące wartości: pytanie nr 1: $U = 493$, $p < 0,00008$; pytanie nr 3: $U = 555$, $p < 0,006$; pytanie nr 5: $U = 515$, $p < 0,002$.

Podsumowanie i wnioski

Opinie studentów i studentek na temat programu, dziennika praktyk i arkusza monitoringu nie różnią się od siebie.

Nie zanotowano istotnych statystycznie różnic między opiniami nauczycielek i nauczycieli szkolnych w odniesieniu do pytania nr 1, dotyczącego programu praktyki, ani nr 5, dotyczącego arkusza monitoringu. Natomiast w grupie kobiet zanotowano więcej skrajnie negatywnych odpowiedzi na pytanie nr 3, dotyczące dziennika praktyki. Zaobserwowana różnica jest istotna statystycznie.

W grupie nauczycieli akademickich uzyskano istotne statystycznie różnice w opiniach kobiet i mężczyzn w przypadku wszystkich trzech analizowanych pytań. Opinie mężczyzn są bardziej pozytywne od opinii kobiet.

4.1.1. Wybrane opinie na temat programu i dziennika praktyk oraz arkusza monitoringu

Wcześniejsza analiza ankiet ewaluacyjnych dotyczyła tylko pytań zamkniętych, w których respondenci mieli jedynie w skali od 1 do 5 ocenić poszczególne elementy praktyki, tj. program praktyki, dziennik praktyki oraz arkusz monitoringu. Pytania te były natomiast uszczegółowione poprzez pytania otwarte, w których respondenci mogli wpisać swoje uwagi, spostrzeżenia czy propozycje zmian. Poniżej przedstawiono wybrane opinie studentów oraz nauczycieli szkolnych i akademickich. Selekcja propozycji spowodowana była tym, że w odpowiedziach wielokrotnie powtarzały się te same treści, a czasem respondenci nie udzielili precyzyjnej odpowiedzi na zadany temat.

W pierwszej kolejności wyodrębniono bloki tematyczne, wokół których skupiały się uwagi respondentów, a następnie wybrano opinie najcenniejsze według autorów książki w kontekście dalszego rozwoju modelu praktyk pedagogicznych (tab. 4.2–4.4).

Tabela 4.2. Wybrane wypowiedzi respondentów na temat programu praktyk (studenci oraz nauczyciele szkolni i akademicy razem)

Bloki	Treść
Uwagi dotyczące miejsca, czasu i długości trwania praktyki	<ul style="list-style-type: none"> - Odbywanie praktyki na IV roku - Rozszerzyć program na całe województwo (nie tylko teren Wrocławia) - Inny termin odbywania praktyki - Praktyki minimum 2 miesiące - Sprawdzenie, czy rzeczywiście szkoła ma warunki, żeby przyjąć na praktykę określoną liczbę studentów - Program praktyki dłuższy niż okres 3 tygodni, jednak połączony z zajęciami na uczelni, np. 2 dni praktyki w szkole i 3 dni zajęć na uczelni - Późniejszy termin praktyki, aby móc zrealizować więcej zajęć na świeżym powietrzu - Lepsze szkoły do wyboru, nawet z miejscowości leżących na granicy z Wrocławiem - Praktyki płatne - Praktyki odbywające się cały rok (1 dzień w tygodniu włączony do planu zajęć studenta)
Uwagi dotyczące NS i NA	<ul style="list-style-type: none"> - Osoby, które monitorują, powinny zwracać uwagę na umiejętności studentów, a nie na to, czy dziennik jest uzupełniony - Sprawdzić dokładny rozkład lekcji nauczyciela prowadzącego w szkole, tak żeby jego godziny w szkole ponadgimnazjalnej zgadzały się z liczbą studentów, jakich ma pod opieką - Więcej uwag praktycznych, wskazówek od nauczycieli WF opiekujących się nami - Zwiększenie ilości czasu przeznaczonego na superwizję; wspólne omawianie lekcji bardzo dobrze pokazuje nasze braki i pozwala wyciągnąć wnioski na przyszłość - Moją propozycją zmiany w programie praktyki jest dobieranie kompetentnych opiekunów szkolnych – nie każdy nauczyciel przydzielony studentowi jest w stanie go czegoś nauczyć - Proponuję na opiekunów osoby młodsze stażem, zdecydowanie bardziej pomogli mi młodszy nauczyciele; mój opiekun stwierdził, że jest już wypalony zawodowo – takie osoby nie powinny być opiekunami studentów - Aby jeden student przypadał na jednego nauczyciela w szkole
Uwagi dotyczące poszczególnych zadań praktyki	<ul style="list-style-type: none"> - Mniejszy dziennik praktyk - Rezygnacja z części diagnozy środowiskowej (ta część była realizowana na wcześniejszych etapach) - Mniej dokumentacji - Więcej godzin praktyki (pracy z uczniami) - Więcej praktyki, mniej teorii i wypełniania dziennika - Rezygnacja z diagnozy pedagogicznej - Zrezygnowanie ze wszystkich ankiet i diagnoz - Za dużo zadań do wykonania w czasie praktyki - Zmieniłabym podział/przydział godzin na poszczególne bloki, za dużo czasu poświęcono na hospitację, pracę badawczą, a za mało na prowadzenie; to już trzecia praktyka, więc po co powtarzać to samo – należy się skupić na prowadzeniu lekcji

	<ul style="list-style-type: none"> - Ankiety w formie elektronicznej (zbyt duże zużycie papieru) - Przydałaby się asysta - Uproszczenie kart monitoringu
Uwagi dotyczące realizacji osnów, bloków tematycznych	<ul style="list-style-type: none"> - Brak osnów, gdyż nie jesteśmy w stanie zrealizować całych osnów ze względu na dostęp do obiektów sportowych oraz warunki w szkole - Wprowadzenie większej możliwości w wyborze bloków tematycznych oraz możliwości realizacji 1 osnowy 2 razy - W niektórych przypadkach nie jest możliwe przeprowadzenie lekcji z wszystkich bloków tematycznych - Zmiana osnowy na konspekty, ponieważ klasy mają zajęcia na różnych salach - Plan lekcji nie pozwalał na kontynuację bloku tematycznego - Trudno realizować w szkole w jednej klasie całą osnowę - Pisanie osnowy jest bez sensu, gdyż z całego cyklu przeprowadzamy najczęściej 2 lekcje, zaburzamy tok lekcji NS
Uwagi pozytywne lub brak uwag	<ul style="list-style-type: none"> - Nie wiem - Program praktyk jest bardzo dobry - Wszystko z programem w porządku, jedynie praca badawcza zabiera trochę czasu, nerwów itp. - Żadnych zmian nie proponuję - Brak uwag - Program bardzo mi się podobał

Tabela 4.3. Wybrane wypowiedzi respondentów na temat dziennika praktyk (studenci oraz nauczyciele szkolni i akademicy razem)

Bloki	Treść
Uwagi dotyczące zmniejszenia objętości dziennika, liczby zadań praktyki	<ul style="list-style-type: none"> – Mniej pisania, zbyt dużo pisania – Mniej diagnoz środowiskowych, więcej prowadzenia lekcji, mniej hospitacji – Wprowadzenie obowiązkowego zapisu umożliwiającego studentom dokonywanie wnikliwej analizy i oceny swoich działań na każdym etapie praktyki; wprowadzenie obowiązku zapisywania wniosków z przeprowadzonej lekcji (NS, S, NA) – Mniejsza objętość – Wprowadzenie przykładowych konspektów do prowadzenia zajęć – Można przygotować konspekty na zajęciach z metodyki i później zajęć się ich praktycznym zastosowaniem – Dodatkowe strony, na których można napisać własne notatki i niezbędne informacje
Uwagi dotyczące zamiany dziennika praktyk na dziennik elektroniczny, drukowanie	<ul style="list-style-type: none"> – Forma elektroniczna bądź możliwość druku – Dziennik w formie multimedialnej, możliwość zamieszczania gotowych konspektów, gdyż przepisywanie konspektów i ilość informacji, jaką trzeba napisać w dzienniku, powodują gorsze przygotowanie mentalne i praktyczne studenta do prowadzenia zajęć – Wypełniałabym go elektronicznie, żeby można było wydrukować wszystko po wypełnieniu, dziennik byłby bardziej czytelny i przydatny w przyszłości – idźmy z duchem czasu, komputery nie gryzą – Zbyt dużo pisania ręcznego, pisanie konspektów i osnów na komputerze znacznie ułatwia studentowi pracę
Uwagi dotyczące osnów, bloków tematycznych	<ul style="list-style-type: none"> – Kilka osnów (arkuszy) przygotować na większą liczbę jednostek lekcyjnych (np. „zafamylowana” kartka na 6–8 lekcji) – Wybór wyłącznie osnów lub konspektów, a nie łączenie jednego z drugim, ponieważ nie w każdej szkole/klasie jest możliwość przeprowadzenia całej osnowy – Tylko konspekty, różnorodne, przygotowane przed praktyką – Lekcje w szkole ponadgimnazjalnej nie powinny być zamykane w osnowie, gdyż uczniowie poddawani są monotematyczności i stają się znudzeni
Uwagi pozytywne lub brak uwag	<ul style="list-style-type: none"> – Dziennik praktyk jest dobrze stworzony, w prawidłowy sposób odzwierciedla pracę studenta w szkole – Brak uwag, czytelny i dobrze zaprojektowany – Pozwala w pełni opisać odbyte praktyki – Nie mam zastrzeżeń, dziennik w pełni obejmuje najważniejsze aspekty pracy nauczyciela wychowania fizycznego – Dziennik praktyk został skorygowany w trakcie praktyk, zmiany oceniam pozytywnie – Wyjątkowo wszystko jest w porządku, jest wymagający, ale o to chodzi! Jest motywacja zewnętrzna, której student, jak każdy człowiek, potrzebuje, dobra robota! – Dziennik praktyk przygotowany jest profesjonalnie, prosto, nie zaproponowałbym żadnych zmian

Tabela 4.4. Wybrane wypowiedzi respondentów na temat arkusza monitoringu (studenci oraz nauczyciele szkolni i akademicy razem)

Bloki	Treść
Uwagi dotyczące sposobu wypełniania arkusza, jego formatu – układu	<ul style="list-style-type: none"> – Więcej miejsca na uwagi – Wprowadzenie instrukcji wypełniania arkusza – Powinno być dokładniej opisane to, co powinniśmy w tych rubrykach napisać; albo przeszkolić nas z tego, bo każdy twierdził co innego – Na szkoleniach za mało tłumaczono, jak wypełniać – Arkusz powinien uwzględniać większą ilość monitoringu dla NS, żeby podczas prowadzenia lekcji mógł oceniać, ponieważ w dzienniku jest za mało miejsca na uwagi – Monitorujący narzuca, jaką lekcję chciałby skontrolować (określa typ lekcji) – Brak miejsca na ogólny opis postawy studenta – proponuję wprowadzić taką rubrykę – Ocena końcowa umieszczona w złym miejscu, nauczyciele nie wiedzieli, czy mocne i słabe strony mają być wypełniane przez nauczyciela szkolnego czy akademickiego
Uwagi dotyczące systemu oceniania podczas praktyki	<ul style="list-style-type: none"> – Uważam, że nie powinno się oceniać pracy badawczej studenta, gdyż jego sposobu interpretacji wniosków (i wyrażania opinii) nie można ocenić w sposób obiektywny – Dodatkowa superwizja; 1–2 spotkania z NA to zbyt mało, żeby sprawiedliwie ocenić studenta – Uważam, że NA powinien przyjść i oceniać rozwój, ocena powinna się opierać bardziej na opinii nauczyciela szkolnego i studenta, bo oni najlepiej wiedzą, co najlepiej wychodzi od strony praktycznej – Nie powinno być oceny z pracy badawczej, diagnozy, postaw uczniów wobec kultury fizycznej – Nie rozdrabniałbym oceny całościowej na cząstkowe – Więcej ocen z prowadzenia zajęć
Uwagi dotyczące rezygnacji z arkusza	<ul style="list-style-type: none"> – Uważam, że narzędzie to jest zbędne; NA, NS i studenci nie wpisują swoich uwag w arkusz i powielają swoje oceny – Zlikwidować, wszystko powinno być w dzienniku, więcej miejsca
Uwagi pozytywne lub brak uwag	<ul style="list-style-type: none"> – Jest przejrzysty, jest dobry – Myślę, że arkusz był w porządku, dobrze, że swoje komentarze wpisywali studenci i nauczyciele akademicy – Wszystko w arkuszu jest zrozumiałe i dlatego nic w nim bym nie zmieniała – Arkusz monitoringu spełnia moje oczekiwania – Arkusz oceniam bardzo dobrze, nie widzę konieczności wprowadzania zmian – Niewiele tam można zmienić na lepsze

Ideą powyższych zestawień jest zwrócenie uwagi na to, że osoby zaangażowane w projekt bezpośrednio w wielu przypadkach udzieliły bardzo cennych wskazówek na temat możliwych zmian – aby działania w projekcie były efektywniejsze. Opinie (merytoryczne) należy traktować jako bardzo ważny głos w procesie ewaluacji, który nadaje kierunek dalszym działaniom, prowadzącym do zapewnienia wysokiego poziomu praktycznego kształcenia studentów na AWF we Wrocławiu.

4.2. Analiza i interpretacja efektów kształcenia w zakresie wiedzy i umiejętności studentów

Cel badania

Celem poznawczym badania było określenie, czy i w jakim zakresie zmienia się wiedza studentów z zakresu zagadnień praktycznie realizowanych w trakcie praktyki pedagogicznej w szkole ponadgimnazjalnej w ramach projektu „Nowa jakość praktyk pedagogicznych II” oraz jakie oceny za realizację praktyki otrzymują studenci od nauczycieli szkolnych i akademickich.

Cel praktyczny badania

Celem praktycznym badania była modyfikacja procesu przygotowania i realizacji praktyk pedagogicznych w zakresie programu i wykonania praktyki, a także programu i realizacji szkoleń dla nauczycieli szkolnych opiekunów praktyk pedagogicznych.

Pytania badawcze

1. Jaki poziom w testach wiedzy przed praktyką i po praktyce osiągają badani studenci poszczególnych roczników?
2. Jakich samoocen dokonują studenci i jakie oceny za realizację zadań praktyki otrzymują od nauczycieli szkolnych i akademickich?

Charakterystyka badanej grupy

W badaniach uczestniczyli studenci realizujący praktyki pedagogiczne w latach 2012–2015. W tabeli 4.5 zamieszczono szczegółowe dane dotyczące liczebności poszczególnych roczników z podziałem na płeć.

Tabela 4.5. Studenci realizujący praktyki pedagogiczne w ramach projektu „Nowa jakość praktyk pedagogicznych II” w latach 2012–2015

Grupa	Płeć	Rok 2013	Rok 2014	Rok 2015 II rok	Rok 2015 I rok	Projekt 2013–2015
Studenci	M	99	74	75	73	321
	K	76	71	68	62	277
	<i>Suma</i>	<i>175</i>	<i>145</i>	<i>143</i>	<i>135</i>	<i>598</i>

Zastosowana metoda badania oraz techniki i narzędzia badawcze

W przeprowadzonych badaniach wykorzystano metodę sondażu diagnostycznego⁸⁷, wykorzystując technikę ankietową. W celu określenia poziomu wiedzy studentów zastosowano test wiedzy składający się z 10 pytań dotyczących wiedzy ogólnopedagogicznej i z zakresu metodyki wychowania fizycznego.

Kwestionariusz testu zastosowanego w badaniach stanowi załącznik 6 do niniejszego raportu.

Drugą część badania wykonano poprzez badanie dokumentów. Do zebrania danych wykorzystano arkusz monitoringu praktyki pedagogicznej w szkole ponadgimnazjalnej (załącznik 4), który studenci wspólnie z nauczycielem szkolnym i akademickim wypełniali w czasie trwania praktyki. W dokumencie tym student dokonywał samooceny wykonania poszczególnych zadań praktyki, a nauczyciele szkolni i akademicy oceniali z własnej perspektywy poziom wykonania zadań przez studentów w skali ocen szkolnych obowiązującej na Uczelni, tj. od (2) niedostateczny do (5) bardzo dobry, z krokiem równym 0,5, a także w formie opisowej. W analizie wykorzystano tylko samooceny i oceny wyrażone w skali stopni szkolnych. Dane zebrane do analizy to: samooceny studentów oraz oceny nauczycieli szkolnych i akademickich dotyczące lekcji pokazowych (monitorowanych przez nauczyciela szkolnego, poddawanych superwizji przez nauczyciela akademickiego) realizowanych w trakcie praktyki, a także oceny końcowe za realizację całej praktyki wystawiane przez nauczycieli akademickich.

W trakcie praktyki student prowadził 2 lekcje, które podlegały trzykierunkowej ocenie. Każdy student każdorazowo dokonywał samooceny prowadzonych lekcji, równocześnie zajęcia oceniali nauczyciel szkolny (NS) opiekun praktyki i nauczyciel akademicki (NA) superwizor. Ostatecznie w wyniku przedstawionej procedury otrzymano sześć ocen częściowych. Każdy z superwizorów po zakończeniu praktyki wystawiał ocenę końcową, która z założenia była wypadkową ocen za realizację przez studenta wszystkich zadań praktyki pedagogicznej. Tabela 4.6 to przykładowa tabela z samoocenami i ocenami za poszczególne lekcje.

⁸⁷ T. Pilch, T. Bauman: *Zasady badań...*, *op. cit.*

Tabela 4.6. Przykładowy arkusz z zebranymi ocenami cząstkowymi studentów za monitorowane / poddawane superwizji lekcje oraz ocenami końcowymi (S – student, NA – nauczyciel akademicki, NS – nauczyciel szkolny)

Lp.	Nazwisko i imię studenta	Płeć	S1	NS1	NA1	S2	NS2	NA2	Ocena końcowa
1	X1	k	4	5	4,5	4,5	5	5	5
2	X2	m	4,5	5	4,5	5	5	5	4,5
3	X3	k	5	5	5	5	5	5	5
4	X4	m	5	5	5	5	5	5	5
5	X5	k	3,5	3,5	3,5	4	4	4	4

Do przeprowadzenia analiz posłużono się programem statystycznym STATISTICA 9.1⁸⁸. Zastosowano następujące narzędzia statystyczne:

- statystyki opisowe – liczebności, średnie, minimum, maksimum, odchylenie standardowe;
- test t-Studenta dla prób niezależnych względem zmiennych i względem grup;
- korelację liniową prostą (r Pearsona).

Analiza wyników badań zmian wiedzy studentów w wyniku realizacji praktyki pedagogicznej w szkole ponadgimnazjalnej

Dla przeprowadzenia tej analizy opracowano wskaźniki poziomu wiedzy oraz wskaźnik zmian w wiedzy między testem początkowym przed praktyką i testem końcowym po praktyce.

Wskaźniki poziomu wiedzy to sumy poprawnych odpowiedzi na pytania zawarte w teście wiedzy początkowym (T) i końcowym (R).

Wskaźniki T i R mogą teoretycznie przyjmować wartości od 0 do 10, natomiast wskaźnik zmian w wiedzy między testem początkowym a końcowym (TR) został obliczony jako różnica między wynikiem końcowym (R) a początkowym (T) – różnica między sumą poprawnych odpowiedzi w teście wykonywanym po praktyce a sumą poprawnych odpowiedzi w teście wykonywanym przed praktyką:

$$TR = R - T$$

⁸⁸ StatSoft, Inc. STATISTICA (data analysis software system), version 9.1, 2010. www.statsoft.com.

Wyniki w testach wiedzy przed praktyką i po praktyce osiągnięte przez studentów poszczególnych roczników

W tabeli 4.7 zebrano wyniki wskaźników określających poziom i zmiany wiedzy ogólnopedagogicznej i z zakresu metodyki wychowania fizycznego. Odpowiednio od lewej zamieszczone zostały: wskaźnik poziomu wiedzy przed praktyką (T), wskaźnik poziomu wiedzy po praktyce (R) i wskaźnik zmian w wiedzy (TR). Do opisu zjawiska wykorzystano takie miary statystyczne jak średnia arytmetyczna, minimum, maksimum oraz odchylenie standardowe. Pogrubioną czcionką zaznaczono średnie arytmetyczne dla poszczególnych wskaźników.

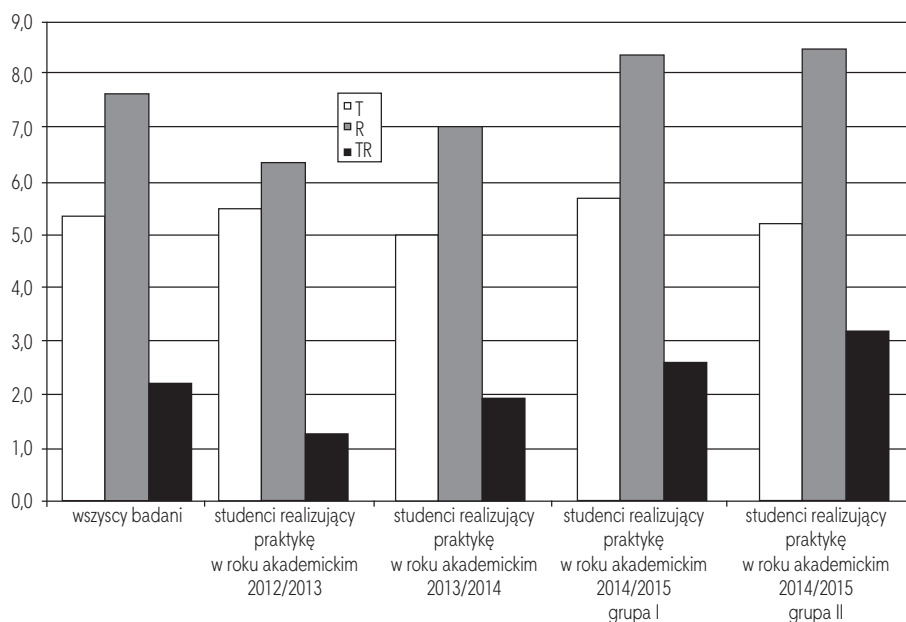
Tabela 4.7. Wyniki osiągnięte w testach wiedzy przed praktyką (T) i po praktyce (R) oraz wskaźnik zmian w wiedzy (TR) u wszystkich badanych studentów oraz z podziałem na poszczególne roczniki

Badani	Miara	T	R	TR
Wszyscy badani	n ważnych	598	598	598
	średnia	5,4	7,7	2,3
	minimum	0	0	-5
	maksimum	9	10	9
	odch. standardowe	1,6	2,2	2,5
Studenci realizujący praktykę w roku akademickim 2012/2013	n ważnych	175	175	175
	średnia	5,5	7,0	1,5
	minimum	0	0	-4
	maksimum	9	10	7
	odch. standardowe	1,5	2,0	2,3
Studenci realizujący praktykę w roku akademickim 2013/2014	n ważnych	145	145	145
	średnia	5,1	7,0	1,9
	minimum	0	2	-5
	maksimum	9	10	8
	odch. standardowe	1,8	2,3	2,6
Studenci realizujący praktykę w roku akademickim 2014/2015, grupa I	n ważnych	143	143	143
	średnia	5,7	8,4	2,7
	minimum	1	3	-4
	maksimum	9	10	8
	odch. standardowe	1,4	2,1	2,5

Studenti realizujący praktykę w roku akademickim 2014/2015, grupa II	n ważnych	135	135	135
	średnia	5,3	8,5	3,3
	minimum	1	3	-1
	maksimum	9	10	9
	odch. standardowe	1,8	1,8	2,3

Wartości średnie dla całej grupy i dla poszczególnych roczników zaprezentowano także na rysunku 4.22. Wskaźniki pogrupowano tak, by prezentowane wartości dotyczyły poziomu oraz żeby zobrazować wyniki dla całej badanej populacji i dla poszczególnych roczników.

Jak łatwo zaobserwować na rysunku 4.22, poziom wiedzy studentów jest każdorazowo wyższy po praktyce pedagogicznej (R) niż przed praktyką pedagogiczną (T). W celu określenia istotności różnic zastosowano test t-Studenta dla prób niezależnych względem zmiennej. Różnice między średnimi wartościami wskaźników T i R są istotne statystycznie na poziomie $p < 0,05$. Znaczy to, że studenci odpowiedzieli poprawnie na więcej pytań w teście wiedzy po praktyce niż przed praktyką.

Rysunek 4.22. Średnie wskaźniki poziomu wiedzy studentów przed praktyką (T) i po praktyce (R) oraz wskaźnik zmian w wiedzy (TR) u wszystkich badanych studentów oraz z podziałem na poszczególne roczniki

Najlepszy wynik w teście T uzyskali studenci realizujący praktykę w roku akademickim 2014/2015, grupa I, najśłabszy – studenci realizujący praktykę w roku akademickim 2013/2014. Najlepszy wynik w teście R uzyskali studenci realizujący praktykę w roku akademickim 2014/2015, grupa II, a najśłabszy – studenci realizujący praktykę w roku akademickim 2013/2014.

Podsumowanie i wnioski

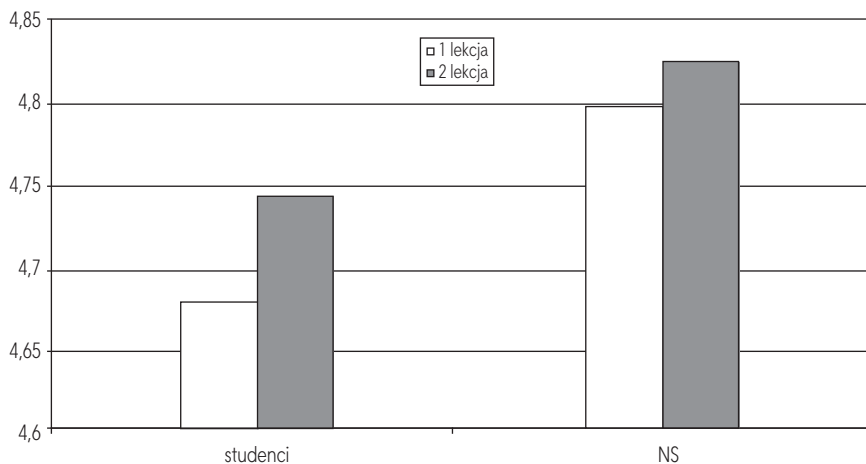
Studenci w testach wiedzy przed praktyką osiągają gorsze wyniki niż po praktyce, a zaobserwowana różnica jest istotna statystycznie.

Najlepsze wyniki w teście wiedzy uzyskali studenci realizujący praktykę pedagogiczną w roku akademickim 2014/2015, grupa II.

Oceny wystawiane przez nauczycieli szkolnych i akademickich oraz samooceny studentów dotyczące realizacji zadań praktyki

Porównania średnich wartości samoocen studentów wystawianych za monitorowane lekcje wychowania fizycznego z ocenami wystawianymi przez mentorów – nauczycieli szkolnych (NS) i superwizorów – nauczycieli akademickich (NA) dokonano z zastosowaniem testu t-Studenta dla prób niezależnych względem zmiennej.

Przeprowadzono także analizę korelacji prostych Pearsona dla samoocen studentów oraz ocen nauczycieli szkolnych i akademickich.

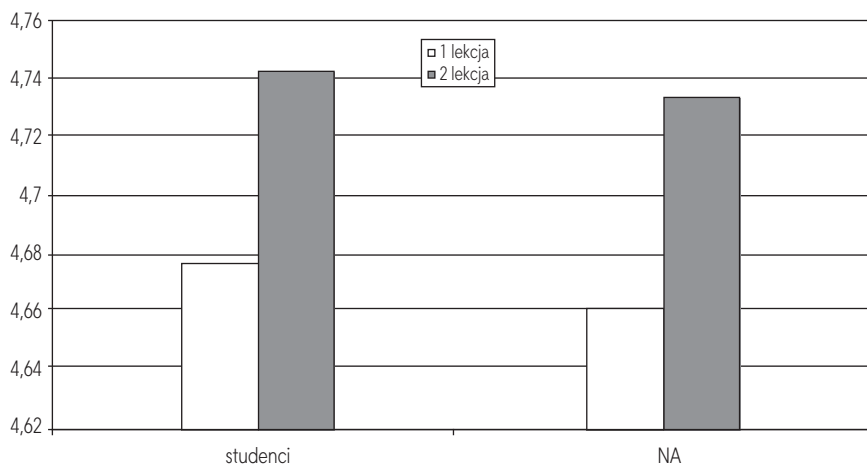
Rysunek 4.23. Średnie samooceny studentów i oceny nauczycieli szkolnych (NS) za monitorowane lekcje wychowania fizycznego. 1 lekcja – pierwsza monitorowana lekcja wychowania fizycznego, 2 lekcja – druga monitorowana lekcja wychowania fizycznego

Prezentowane analizy dotyczą wszystkich roczników realizujących praktykę pedagogiczną w szkole ponadgimnazjalnej.

Na rysunku 4.23 zobrazowano średnie samoocen studentów za poszczególne monitorowane lekcje oraz średnie ocen wystawianych przez nauczycieli szkolnych (NS). Średnie oceny wystawiane przez studentów za pierwszą z monitorowanych lekcji są niższe od średnich samoocen i ocen za drugą z monitorowanych lekcji wychowania fizycznego; różnica jest istotna statystycznie ($p < 0,01$). Nie zanotowano natomiast istotnych statystycznie różnic między ocenami nauczycieli szkolnych (NS) wystawianych za pierwszą i drugą lekcję. Średnie ocen nauczycieli szkolnych są wyższe od średnich samoocen studentów. Różnice między średnimi samoocenami studentów a ocenami nauczycieli szkolnych są istotne statystycznie na poziomie $p < 0,0001$.

Współczynnik korelacji r Pearsona między samoocenami studentów i ocenami wystawianymi przez nauczycieli szkolnych przyjmuje następujące wartości: $r = 0,68$ dla pierwszej monitorowanej lekcji, $r = 0,68$ dla drugiej monitorowanej lekcji.

Rysunek 4.24 przedstawia średnie samoocen studentów oraz średnie ocen wystawianych przez nauczycieli akademickich (NA) za poszczególne monitorowane lekcje. Obydwie grupy wystawiały niższe oceny za pierwszą niż za drugą z monitorowanych lekcji; różnice są istotne statystycznie na poziomie $p < 0,01$. Nie zanotowano natomiast

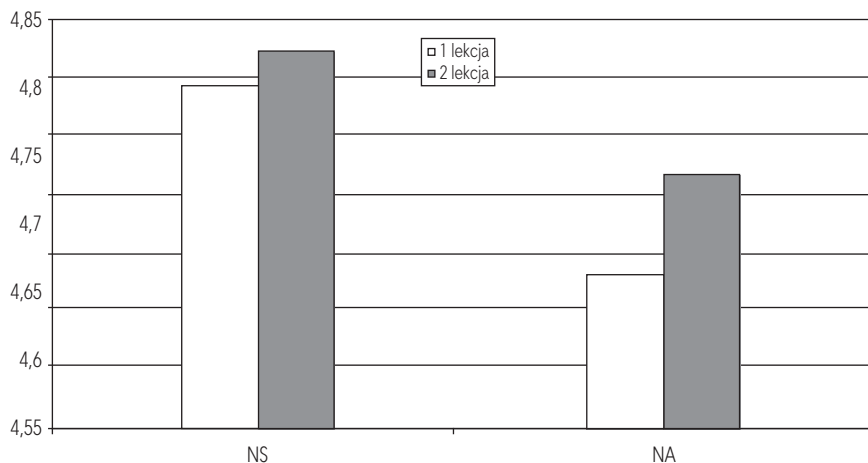
Rysunek 4.24. Średnie samooceny studentów i oceny nauczycieli akademickich (NA) za monitorowane lekcje wychowania fizycznego. 1 lekcja – pierwsza monitorowana lekcja wychowania fizycznego, 2 lekcja – druga monitorowana lekcja wychowania fizycznego

istotnych statystycznie różnic między średnimi samoocenami studentów a ocenami nauczycieli akademickich wystawianymi za obydwie lekcje wychowania fizycznego poddawane superwizji.

Obliczono wartości współczynnika korelacji r Pearsona między samoocenami studentów i ocenami wystawianymi przez nauczycieli akademickich za monitorowane lekcje. Wartości tego współczynnika wynoszą: $r = 0,67$ dla pierwszej lekcji, $r = 0,67$ dla drugiej lekcji wychowania fizycznego.

Średnie oceny nauczycieli szkolnych (NS) i nauczycieli akademickich (NA) wystawiane studentom za obydwie monitorowane lekcje przedstawiono na rysunku 4.25. W grupie nauczycieli akademickich niższe średnie ocen zanotowano za pierwszą z monitorowanych lekcji; zobrazowana różnica jest istotna statystycznie na poziomie $p < 0,01$. Natomiast nauczyciele szkolni równie wysoko oceniali obydwie z monitorowanych lekcji. Średnie ocen nauczycieli szkolnych (NS) są wyższe od średnich ocen nauczycieli akademickich (NA); różnice są istotne statystycznie na poziomie $p < 0,0005$.

Wartości współczynnika korelacji r Pearsona między ocenami wystawianymi przez nauczycieli szkolnych (NS) i ocenami wystawianymi przez nauczycieli akademickich (NA) wynoszą: $r = 0,69$ dla pierwszej lekcji wychowania fizycznego, $r = 0,75$ dla drugiej lekcji wychowania fizycznego.

Rysunek 4.25. Średnie oceny nauczycieli szkolnych (NS) i nauczycieli akademickich (NA) wystawiane studentom za monitorowane lekcje wychowania fizycznego. 1 lekcja – pierwsza monitorowana lekcja wychowania fizycznego, 2 lekcja – druga monitorowana lekcja wychowania fizycznego

W kolejnym etapie prowadzonej analizy wykonano obliczenia korelacji między samoocenami i ocenami za monitorowane lekcje a oceną końcową otrzymywaną przez studenta za realizację praktyki pedagogicznej. Wartości współczynników korelacji zestawione zostały w tabeli 4.8. Najwyższe wartości współczynnika korelacji zanotowano między oceną końcową z praktyki a ocenami za monitorowane lekcje wychowania fizycznego wystawianymi przez nauczycieli akademickich (NA) ($r = 0,67$ w przypadku lekcji pierwszej i $r = 0,72$ w przypadku lekcji drugiej) oraz ocenami za monitorowane lekcje wychowania fizycznego wystawianymi przez nauczycieli szkolnych (NS) za drugą z monitorowanych lekcji ($r = 0,65$). Oceny za drugą z monitorowanych lekcji najczęściej wystawiane były w trzecim, ostatnim tygodniu praktyki i w związku z tym stanowiły podsumowanie umiejętności studenta w zakresie planowania i realizacji lekcji wychowania fizycznego.

Tabela 4.8. Wartości współczynnika korelacji r Pearsona między oceną końcową z praktyki pedagogicznej a poszczególnymi samoocenami i ocenami za monitorowane lekcje

Wartości współczynnika korelacji r Pearsona, wszystkie współczynniki korelacji są istotne na poziomie $p < 0,05$		
osoba dokonująca oceny	ocena z lekcji/zajęć	ocena końcowa
Student	1 lekcja	0,57
	2 lekcja	0,57
Nauczyciel szkolny	1 lekcja	0,63
	2 lekcja	0,65
Nauczyciel akademicki	1 lekcja	0,67
	2 lekcja	0,72

Podsumowanie i wnioski

Wysoka korelacja między ocenami wystawianymi przez nauczycieli szkolnych i akademickich za drugą z monitorowanych lekcji i oceną końcową oraz między ocenami wystawianymi przez obydwie grupy nauczycieli za monitorowane lekcje pozwala na przedstawienie postulatu przejęcia czynności związanych z wystawianiem oceny końcowej z przebiegu praktyki przez nauczycieli szkolnych pełniących funkcję mentora.

Natomiast biorąc pod uwagę fakt, że oceny monitorowanych lekcji wystawiane przez nauczycieli szkolnych były istotnie statystycznie wyższe od ocen nauczycieli akademickich, należy – zdaniem autorów – zachować superwizję przebiegu realizacji praktyk pedagogicznych przez przeszkolonych nauczycieli akademickich w zakresie, który pozwoli na zapewnienie jakości kształcenia studentów.

5. Podsumowanie

Każde świadome działanie – a takim był wdrożony w Akademii Wychowania Fizycznego we Wrocławiu projekt NJPP II – musi się zakończyć wnikliwą analizą efektywności w stosunku do założonych na początku celów. We wprowadzeniu teoretycznym skupiono się na procesie ewaluacji kształcenia nauczycieli, a kłamrą zamykającą powyższą monografię są wnioski, na podstawie których można dokonać wartościowania poszczególnych elementów składających się na zaproponowany w projekcie model praktyk.

Zebrane dane pozwoliły na sformułowanie odpowiedzi na zadane wcześniej pytania badawcze:

1. Opinie respondentów na temat programów i dzienników praktyk są w większości pozytywne. Badani wyżej ocenili program praktyki niż dzienniki (różnica istotna statystycznie). Najwięcej pozytywnych opinii wyrażono na temat arkusza monitoringu praktyki pedagogicznej w szkole ponadgimnazjalnej.
2. Opinie badanych studentów na temat dzienników i programu praktyki różnią się statystycznie istotnie od opinii obu badanych grup nauczycieli (szkolnych i akademickich). Nauczyciele szkolni i akademicy nie różnią się istotnie między sobą, natomiast wyżej oceniają te elementy w porównaniu ze studentami. Najbardziej krytycznie grupa praktykantów oceniła dziennik praktyk. Wszystkie trzy grupy wysoko oceniły arkusz monitoringu praktyki pedagogicznej w szkole ponadgimnazjalnej, przy czym opinie studentów różnią się znacząco od opinii nauczycieli szkolnych. Bardzo pozytywne opinie na temat tego narzędzia potwierdzają celowość dalszego wykorzystywania go do ewaluacji praktyk pedagogicznych w okresie trwania projektu.
3. W grupie badanych studentów nie odnotowano różnic istotnych statystycznie względem wszystkich badanych elementów (program i dziennik praktyk, arkusz monitoringu praktyki pedagogicznej w szkole ponadgimnazjalnej). Opinie badanych kobiet i mężczyzn wykazują podobieństwo graniczące z identycznością. W grupie nauczycieli szkolnych płeć różnicuje znacząco opinie na temat dziennika praktyk.

- Nauczycielki wyraziły więcej skrajnie negatywnych opinii. Pozostałe elementy, czyli program praktyk i arkusz monitoringu, nie różnicują badanych grup wśród nauczycieli szkolnych. Grupa nauczycieli akademickich to grupa, w której wystąpiło największe zróżnicowanie w opiniach przy uwzględnieniu płci. Program i dziennik praktyk oraz arkusz monitoringu zostały ocenione niżej przez kobiety.
4. Studenci osiągają w testach wiedzy przed praktyką wyniki gorsze niż w testach wiedzy po praktyce, przy czym zaobserwowana różnica jest istotna statystycznie. Najlepsze wyniki w teście wiedzy uzyskali studenci realizujący praktykę pedagogiczną w roku akademickim 2014/2015, grupa II.
 5. Zanotowano wysoką korelację między ocenami wystawianymi przez nauczycieli szkolnych i akademickich za drugą z monitorowanych lekcji a oceną końcową, a także między ocenami wystawianymi przez obydwie grupy nauczycieli (szkolnych i akademickich) za monitorowane lekcje. Średnie ocen nauczycieli szkolnych za monitorowane lekcje wychowania fizycznego były istotnie statystycznie wyższe od ocen nauczycieli akademickich.

Ewaluacja stanowi współcześnie jeden z podstawowych instrumentów zapewniających jakość kształcenia na wyższych uczelniach. Funkcjonowaniu uczelni, wdrażaniu nowych, innowacyjnych rozwiązań musi towarzyszyć należyty proces ewaluacji. Jest to istotne z jednej strony, aby w każdej chwili móc sobie odpowiedzieć na pytanie, jak działają poszczególne ogniwa przedsięwzięcia, z drugiej natomiast, aby być w stałej gotowości do podejmowania decyzji dotyczących konieczności wprowadzenia ewentualnych modyfikacji czy zmian.

Opracowane procedury ewaluacji praktyki pedagogicznej realizowanej w ramach projektu „Nowa jakość praktyk pedagogicznych II” wynikały z przyjętego założenia, że studenci traktowani są podmiotowo i mają świadomość realizowanych celów kształcenia, a ponadto rozumieją standardy i kryteria wymagań stawianych na praktyce. Wymagania te mają przede wszystkim umożliwić im rozpoznanie własnych mocnych stron w działaniach edukacyjnych, a także szukanie „rezerw” (diagnoza stron słabych). Tym działaniom służyła metoda superwizji. Stała opieka mentorów i monitorowanie przez superwizorów procesu kształcenia zawodowego studentów wspomagają ewaluację i ugruntowują jej konteksty (aksjologiczny, psychologiczny, komunikacyjny, dotyczący kultury organizacyjnej uczelni, dydaktyczny) w trakcie jej przebiegu. Skutki tak rozumianego kształcenia studentów są istotne dla uczelni – ze względu na doskonalenie procedur, metod i narzędzi ewaluacji w dalszych etapach kształcenia – oraz dla samych studentów – podczas przechodzenia od informacji do wiedzy i mądrości. W procesie wychowania fizycznego oznacza to zmianę orientacji zawodowej nauczyciela wychowania fizycznego z biotechnologa na aksjonauzyciela.

Podsumowując efektywność projektu NJPP II, można z całą stanowczością stwierdzić, że podjęte działania przyczyniły się w dużej mierze do spełnienia jego głównego celu. Nadrzędnym dążeniem była zmiana organizacji i poprawa jakości praktyk pedagogicznych studentów z zastosowaniem metody superwizji – i to się udało. Świadczą o tym opinie zebrane od wszystkich podmiotów zaangażowanych w projekt. Oczywiście należy pamiętać o wszystkich uwagach, które przedstawiono w podrozdziale 4.1.1. Dowodzą one, że choć główne działania w projekcie zostały zakończone, mając na uwadze 5-letni okres trwania projektu, trzeba dokonać dalszej analizy i refleksji oraz wprowadzić potrzebne modyfikacje, tak aby budować system zapewniający jakość kształcenia nauczycieli w Akademii Wychowania Fizycznego we Wrocławiu.

To, co powinno pozostać niezmiennie i co jest największą wartością przedstawionego modelu praktyk, to jego konstrukcja – opierająca się na trzech filarach: studencie, nauczycielu szkolnym i nauczycielu akademickim, a mówiąc dokładniej, na ścisłej współpracy tych trzech osób. Potwierdza to wnioski zwerbalizowane już przy okazji podsumowań w projekcie NJPP⁸⁹.

⁸⁹ H. Guła-Kubiszewska, W. Starościak, S. Czyż, M. Kübler: *Nowa jakość...*, *op. cit.*, s. 107.

Piśmiennictwo

1. Bartz B. (2000). *Międzynarodowa certyfikacja jakości kształcenia*. Wydawnictwo Naukowe NOVUM, Płock.
2. Benton S.L., Cashin W.E. (2012). *Student ratings of teaching: A summary of research and literature*. The IDEA Center, Manhattan.
3. *Biała Księga. Nauczanie i uczenie się. Na drodze do uczącego się społeczeństwa* (1997). K. Pachniak, R. Piotrowski (tłum.). WSP TWP, Warszawa.
4. Bilińska-Suchanek E. (2013). *Nauczyciel i opór (wobec) systemu edukacji*. Wydawnictwo Adam Marszałek, Toruń.
5. Brabeck M., Worrell F.C. (2014). *Best Practices for Assessing Teacher Education Programs*. Education Week, 34(11), 24–25.
6. Brzezińska A. (2004). *Miejsce ewaluacji w procesie kształcenia*. [W:] *Ewaluacja a jakość kształcenia w szkole wyższej*, A. Brzezińska, J. Brzeziński, A. Eliaz (red.). Wydawnictwo WSPS ACADEMICA, Warszawa, 163–186.
7. Burniske J., Meibaum D. (2012). *The use of student perceptual data as a measure of teacher effectiveness*. Texas Comprehensive Center, Austin.
8. Ciekot K. (2007). *Funkcje ewaluacji w zapewnieniu jakości kształcenia w uczelniach wyższych*. Oficyna Wydawnicza Politechniki Wrocławskiej, Wrocław.
9. Ferreira M., Grewiński M., Reis-Jorge J. (2014). *Superwizja jako instrument rozwoju zawodowego w służbach społecznych*. Mazowieckie Centrum Polityki Społecznej, Wyższa Szkoła Pedagogiczna im. Janusza Korczaka w Warszawie, Warszawa.
10. Glazerman S., Loeb S., Goldhaber D., Staiger D., Raudenbush S., Whitehurst G. (2010). *Evaluating teachers: The important role of value-added*. Brown Center on Education Policy at Brookings, Washington.
11. Górniewicz J. (2002). *Jakość kształcenia w szkole wyższej. Wprowadzenie do problematyki*. [W:] *Konstruowanie systemu zapewnienia jakości kształcenia w szkole wyższej na przykładzie Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie*, J. Górniewicz (red.). Wydawnictwo Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego, Olsztyn, 37–51.

12. Guła-Kubiszewska H. (2012). *Szkolenie dla nauczycieli szkół ponadgimnazjalnych (grudzień 2012–styczeń 2013)*. Nowa jakość praktyk pedagogicznych II. Wrocławskie Towarzystwo Naukowe, Wrocław.
13. Guła-Kubiszewska H., Burzyński Z. (2013). *Szkolenie dla nauczycieli szkół ponadgimnazjalnych (grudzień 2013–styczeń 2014)*. Nowa jakość praktyk pedagogicznych II. Wrocławskie Towarzystwo Naukowe, Wrocław.
14. Guła-Kubiszewska H., Lewandowski M. (2005). *Zakładana a rzeczywista funkcja sprawdzająca praktyki pedagogicznej*. [W:] *Edukacja jutra: XI Tatrzańskie Seminarium Naukowe*, F. Bereźnicki, K. Denek (red.). Instytut Pedagogiki Uniwersytetu Szczecińskiego, Szczecin, 419–426.
15. Guła-Kubiszewska H., Lewandowski M. (2007). *Jak rozwijać samowiedzę uczestników kultury fizycznej*. Wydawnictwo AWF, Wrocław.
16. Guła-Kubiszewska H., Lewandowski M. (2008). *Praktyka pedagogiczna – student jako instruktor ćwiczeń fizycznych czy przewodnik po kulturze ludzkiego ciała?* [W:] *Edukacja jutra: XIV Tatrzańskie Seminarium Naukowe*, K. Denek, K. Zatoń, A. Kwaśna (red.). Wrocławskie Towarzystwo Naukowe, Wrocław, t. 2, 111–120.
17. Guła-Kubiszewska H., Starościak W., Czyż S., Kübler M. (2014). *Nowa jakość praktyk pedagogicznych w gimnazjach*. Oficyna Wydawnicza „Humanitas”, Sosnowiec.
18. Guła-Kubiszewska H., Tomaszewska A. (2014). *Szkolenie dla nauczycieli szkół ponadgimnazjalnych (listopad–grudzień 2014)*. Nowa jakość praktyk pedagogicznych II. Wrocławskie Towarzystwo Naukowe, Wrocław.
19. Guyton E., McIntyre D. (1990). *Student teaching and school experiences*. [W:] *Handbook of Research on Teacher Education*, W. Houston (red.). Macmillan, New York, 514–534.
20. Harris D.N. (2012). *How do value-added indicators compare to other measures of teacher effectiveness?* Carnegie Foundation, New York. http://www.carnegieknowledge.net.org/wp-content/uploads/2012/10/CKN_2012-10_Harris.pdf.
21. Hattie J. (2009). *Visible learning: A synthesis of over 800 meta-analyses relating to achievement*. Routledge, New York.
22. Hill G., Brodin K.L. (2004). *Physical Education Teachers' Perceptions of the Adequacy of University Coursework in Preparation for Teaching*. *Physical Educator*, 61(2), 75–87.
23. *Informacja o wynikach kontroli. Wychowanie fizyczne i sport w szkołach publicznych*, KNO-410-01-00/2009 (2010). Najwyższa Izba Kontroli, Departament Nauki, Oświaty i Dziedzictwa Narodowego, Warszawa.
24. *Informacja o wynikach kontroli. Wychowanie fizyczne i sport w szkołach publicznych i niepublicznych*, KNO-4101-06-00/2012 (2013). Najwyższa Izba Kontroli, Departament Nauki, Oświaty i Dziedzictwa Narodowego, Warszawa.
25. Knowles J., Cole A. (1996). *Developing practice through field experiences*. [W:] *The Teacher Educator's Handbook*, F. Murray (red.). Jossey-Bass, San Francisco, 648–688.
26. Komar W. (2000). *Współczesność i nauczyciel – perspektywy edukacji bez dogmatów*. Wydawnictwo Akademickie „Żak”, Warszawa.

27. Korporowicz L. (1999). *Ewaluacja w demokracji*. [W:] *Ewaluacja wdrażania reformy systemu edukacji*. Program Phare SMART, materiały seminaryjne, Warszawa.
28. Krzak M. (2009). *Niedostatki w pedagogicznym kształceniu przyszłych nauczycieli wychowania fizycznego – refleksje po praktykach pedagogicznych*. Rozprawy Naukowe AWF we Wrocławiu, 27, 48–51.
29. Krzak M., Kumala R. (2011). *Co jest prawdą, a co fikcją? Spostrzeżenia i refleksje studentów po praktykach pedagogicznych*. Rozprawy Naukowe AWF we Wrocławiu, 33, 88–96.
30. Krzak M., Malska-Śmiałowska A. (2009). *Przygotowanie przyszłych nauczycieli wychowania fizycznego do roli wychowawcy – opinia studentów I roku Akademii Wychowania Fizycznego we Wrocławiu*. Rozprawy Naukowe AWF we Wrocławiu, 28, 308–311.
31. Kübler M., Wójcik-Grzyb A., Starościak W., Guła-Kubiszewska H. (2009). *High school student's education to participate in physical culture: research report*. Rozprawy Naukowe AWF we Wrocławiu, 28, 312–316.
32. Lawson H. (1990). *Beyond positivism: research, practice, and undergraduate professional education*. *Quest*, 42, 161–183.
33. Lewandowski M., Starościak W., Guła-Kubiszewska H. (2011). *Przygotowanie studentów AWF we Wrocławiu do pełnienia funkcji nauczyciela wychowania fizycznego*. Rozprawy Naukowe AWF we Wrocławiu, 35, 40–44.
34. Lewandowski M., Supińska U., Guła-Kubiszewska H., Starościak W. (2012). *Dziennik praktyki pedagogicznej. Szkoła ponadgimnazjalna*. Wrocławskie Towarzystwo Naukowe, Wrocław.
35. Lewandowski M., Supińska U., Guła-Kubiszewska H., Starościak W. (2014). *Dziennik praktyki pedagogicznej. Szkoła ponadgimnazjalna, rok szkolny 2014/2015*. Wyd. 3. Wrocławskie Towarzystwo Naukowe, Wrocław.
36. MetProject (2012). *Gathering feedback for teaching: Combining high-quality observations with student surveys and achievement gains*. Bill and Melinda Gates Foundation, Seattle.
37. National Association for Sport and Physical Education (2008). *National standards for initial physical education teacher education*. <http://www.shapeamerica.org/accreditation/upload/2008-National-Initial-Physical-Education-Teacher-Education-Standards-Edited-1-5-12.pdf>.
38. Newble D., Canzon R. (1998). *Jak uczyć medycyny?* PZWL, Warszawa.
39. Nęcki Z. (2000). *Komunikacja międzyludzka*. Wydawnictwo Antykwa, Kraków.
40. Nowa jakość praktyk pedagogicznych II. <http://www.praktyki2.awf.wroc.pl>.
41. O'Sullivan M. (1990). *Physical education teacher education in the United States*. *The Journal of Physical Education, Recreation & Dance*, 61(2), 41–45.
42. Pilch T., Bauman T. (2010). *Zasady badań pedagogicznych. Strategie ilościowe i jakościowe*. Wydawnictwo Akademickie „Żak”, Warszawa.
43. Program Operacyjny Kapitał Ludzki. <http://www.kapitalludzki.gov.pl/o-programie/>.
44. Rikard G., Knight S. (1997). *Obstacles to professional development: interns' desire to fit in, get along, and be real teachers*. *Journal of Teaching in Physical Education*, 16, 440–453.

45. Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 9 sierpnia 2011 r. w sprawie dopuszczalnych form realizacji obowiązkowych zajęć wychowania fizycznego (Dz.U. 2011 nr 175, poz. 1042).
46. Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 30 maja 2014 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół (Dz.U. 2014, poz. 803).
47. Rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 17 stycznia 2012 r. w sprawie standardów kształcenia przygotowującego do wykonywania zawodu nauczyciela (Dz.U. 2012, poz. 131).
48. Słoniewska A. (2012). *Materiały dla studentów na szkolenia psychologiczno-pedagogiczne. Nowa jakość praktyk pedagogicznych II*. Wrocławskie Towarzystwo Naukowe, Wrocław.
49. Starościak W., Czyż S., Guła-Kubiszewska H. (2014). *Nowa jakość praktyk pedagogicznych w szkołach podstawowych*. Oficyna Wydawnicza „Humanitas”, Sosnowiec.
50. StatSoft, Inc. (2010). STATISTICA (data analysis software system), version 9.1. www.statsoft.com.
51. Szejnberg A. (2008). *Doskonalenie usług edukacyjnych. Podstawy pomiaru jakości kształcenia*. Wydawnictwo Uniwersytetu Opolskiego, Opole.
52. Trzpił A. (2004). *Relacje między wykładowcami i studentami a jakość kształcenia*. [W:] *Student jako ważne ogniwo jakości kształcenia*, K. Jankowski, B. Sitarska, C. Tkaczuk (red.). Wydawnictwo Akademii Podlaskiej, Siedlce, 28–46.
53. Weisberg D., Sexton S., Mulhern J., Keeling D. (2009). *The widget effect: Our national failure to acknowledge and act on differences in teacher effectiveness*. The New Teacher Project, Washington. <http://widgeteffect.org/downloads/TheWidgetEffect.pdf>.
54. Wilkerson D.J., Manatt R.P., Rogers M.A., Maughan R. (2000). *Validation of student, principal, and self-ratings in 360° feedback for teacher evaluation*. *Journal of Personnel Evaluation in Education*, 14, 179–192. doi:10.1023/A:1008158904681.
55. Wojtyła-Buciora P. (2011). *Badania nad zachowaniami zdrowotnymi młodzieży licealnej i ich rodziców w celu poznania możliwości optymalizacji programów edukacyjnych i działań z zakresu promocji zdrowia*. Rozprawa doktorska, UM, Poznań.
56. Worrell F., Brabeck M., Dwyer C., Geisinger K., Marx R., Noell G., Pianta R. (2014). *Assessing and evaluating teacher preparation programs*. American Psychological Association, Washington. <http://www.apa.org/ed/schools/cpse/>.

Spis rysunków

- 2.1. Podmioty zaangażowane w realizację projektu oraz ich zadania
- 4.1. Struktura procentowa odpowiedzi wszystkich badanych na pytanie nr 1: *Jak ocenia Pan/Pani program praktyki w szkole ponadgimnazjalnej? Proszę zaznaczyć na skali.*
- 4.2. Struktura procentowa odpowiedzi wszystkich badanych na pytanie nr 3: *Jak ocenia Pan/Pani dziennik praktyki do szkoły ponadgimnazjalnej? Proszę zaznaczyć na skali.*
- 4.3. Struktura procentowa odpowiedzi wszystkich badanych na pytanie nr 5: *Jak ocenia Pan/Pani zaproponowane narzędzie do oceny przebiegu praktyki – arkusz monitoringu praktyki pedagogicznej w szkole ponadgimnazjalnej?*
- 4.4. Różnice między opiniami studentów i nauczycieli szkolnych (NS) w odniesieniu do pytania nr 1: *Jak ocenia Pan/Pani program praktyki w szkole ponadgimnazjalnej? Proszę zaznaczyć na skali.*
- 4.5. Różnice między opiniami studentów i nauczycieli szkolnych (NS) w odniesieniu do pytania nr 3: *Jak ocenia Pan/Pani dziennik praktyki do szkoły ponadgimnazjalnej? Proszę zaznaczyć na skali.*
- 4.6. Różnice między opiniami studentów i nauczycieli szkolnych (NS) w odniesieniu do pytania nr 5: *Jak ocenia Pan/Pani zaproponowane narzędzie do oceny przebiegu praktyki – arkusz monitoringu praktyki pedagogicznej w szkole ponadgimnazjalnej?*
- 4.7. Różnice między opiniami studentów i nauczycieli akademickich (NA) w odniesieniu do pytania nr 1: *Jak ocenia Pan/Pani program praktyki w szkole ponadgimnazjalnej? Proszę zaznaczyć na skali.*
- 4.8. Różnice między opiniami studentów i nauczycieli akademickich (NA) w odniesieniu do pytania nr 3: *Jak ocenia Pan/Pani dziennik praktyki do szkoły ponadgimnazjalnej? Proszę zaznaczyć na skali.*
- 4.9. Różnice między opiniami studentów i nauczycieli akademickich (NA) w odniesieniu do pytania nr 5: *Jak ocenia Pan/Pani zaproponowane narzędzie do oceny przebiegu praktyki – arkusz monitoringu praktyki pedagogicznej w szkole ponadgimnazjalnej?*
- 4.10. Różnice między opiniami nauczycieli szkolnych (NS) nauczycieli akademickich (NA) w odniesieniu do pytania nr 1: *Jak ocenia Pan/Pani program praktyki w szkole ponadgimnazjalnej? Proszę zaznaczyć na skali.*

- 4.11. Różnice między opiniami nauczycieli szkolnych (NS) i nauczycieli akademickich (NA) w odniesieniu do pytania nr 3: *Jak ocenia Pan/Pani dziennik praktyki do szkoły ponadgimnazjalnej? Proszę zaznaczyć na skali.*
- 4.12. Różnice między opiniami nauczycieli szkolnych (NS) i nauczycieli akademickich (NA) w odniesieniu do pytania nr 5: *Jak ocenia Pan/Pani zaproponowane narzędzie do oceny przebiegu praktyki – arkusz monitoringu praktyki pedagogicznej w szkole ponadgimnazjalnej?*
- 4.13. Różnice między opiniami studentek (k) i studentów (m) w odniesieniu do pytania nr 1: *Jak ocenia Pan/Pani program praktyki w szkole ponadgimnazjalnej? Proszę zaznaczyć na skali.*
- 4.14. Różnice między opiniami studentek (k) i studentów (m) w odniesieniu do pytania nr 3: *Jak ocenia Pan/Pani dziennik praktyki do szkoły ponadgimnazjalnej? Proszę zaznaczyć na skali.*
- 4.15. Różnice między opiniami studentek (k) i studentów (m) w odniesieniu do pytania nr 5: *Jak ocenia Pan/Pani zaproponowane narzędzie do oceny przebiegu praktyki – arkusz monitoringu praktyki pedagogicznej w szkole ponadgimnazjalnej?*
- 4.16. Różnice między opiniami nauczycielek (k) i nauczycieli (m) szkolnych w odniesieniu do pytania nr 1: *Jak ocenia Pan/Pani program praktyki w szkole ponadgimnazjalnej? Proszę zaznaczyć na skali.*
- 4.17. Różnice między opiniami nauczycielek (k) i nauczycieli (m) szkolnych w odniesieniu do pytania nr 3: *Jak ocenia Pan/Pani dziennik praktyki do szkoły ponadgimnazjalnej? Proszę zaznaczyć na skali.*
- 4.18. Różnice między opiniami nauczycielek (k) i nauczycieli (m) szkolnych w odniesieniu do pytania nr 5: *Jak ocenia Pan/Pani zaproponowane narzędzie do oceny przebiegu praktyki – arkusz monitoringu praktyki pedagogicznej w szkole ponadgimnazjalnej?*
- 4.19. Różnice między opiniami nauczycielek (k) i nauczycieli (m) akademickich w odniesieniu do pytania nr 1: *Jak ocenia Pan/Pani program praktyki w szkole ponadgimnazjalnej? Proszę zaznaczyć na skali.*
- 4.20. Różnice między opiniami nauczycielek (k) i nauczycieli (m) akademickich w odniesieniu do pytania nr 3: *Jak ocenia Pan/Pani dziennik praktyki do szkoły ponadgimnazjalnej? Proszę zaznaczyć na skali.*
- 4.21. Różnice między opiniami nauczycielek (k) i nauczycieli (m) akademickich w odniesieniu do pytania nr 5: *Jak ocenia Pan/Pani zaproponowane narzędzie do oceny przebiegu praktyki – arkusz monitoringu praktyki pedagogicznej w szkole ponadgimnazjalnej?*

- 4.22. Średnie wskaźniki poziomu wiedzy studentów przed praktyką (T) i po praktyce (R) oraz wskaźnik zmian w wiedzy (TR) u wszystkich badanych studentów oraz z podziałem na poszczególne roczniki
- 4.23. Średnie samooceny studentów i oceny nauczycieli szkolnych (NS) za monitorowane lekcje wychowania fizycznego
- 4.24. Średnie samooceny studentów i oceny nauczycieli akademickich (NA) za monitorowane lekcje wychowania fizycznego
- 4.25. Średnie oceny nauczycieli szkolnych (NS) i nauczycieli akademickich (NA) wystawiane studentom za monitorowane lekcje wychowania fizycznego

Spis tabel

- 2.1. Główne założenia realizacji praktyk pedagogicznych w poszczególnych latach (do 2012 r.)
- 3.1. Szczegółowy wykaz treści realizowanych podczas szkoleń psychologiczno-pedagogicznych dla studentów
- 4.1. Studenci oraz nauczyciele szkolni i akademicy biorący udział w realizacji praktyk pedagogicznych w ramach projektu „Nowa jakość praktyk pedagogicznych II” w latach 2012–2015
- 4.2. Wybrane wypowiedzi respondentów na temat programu praktyk (studenci oraz nauczyciele szkolni i akademicy razem)
- 4.3. Wybrane wypowiedzi respondentów na temat dziennika praktyk (studenci oraz nauczyciele szkolni i akademicy razem)
- 4.4. Wybrane wypowiedzi respondentów na temat arkusza monitoringu (studenci oraz nauczyciele szkolni i akademicy razem)
- 4.5. Studenci realizujący praktyki pedagogiczne w ramach projektu „Nowa jakość praktyk pedagogicznych II” w latach 2012–2015
- 4.6. Przykładowy arkusz z zebranymi ocenami częściowymi studentów za monitorowane / poddawane superwizji lekcje oraz ocenami końcowymi

- 4.7. Wyniki osiągnięte w testach wiedzy przed praktyką (T) i po praktyce (R) oraz wskaźnik zmian w wiedzy (TR) u wszystkich badanych studentów oraz z podziałem na poszczególne roczniki
- 4.8. Wartości współczynnika korelacji r Pearsona między oceną końcową z praktyki pedagogicznej a poszczególnymi samoocenami i ocenami za monitorowane lekcje

Poniższe dwie tabele są integralną częścią regulaminów obowiązujących w projekcie:

1. Kryteria wyboru nauczycieli wychowania fizycznego do pełnienia roli opiekuna praktyki pedagogicznej monitorowanej w szkole ponadgimnazjalnej w zakresie przedmiotu wychowanie fizyczne
1. Kryteria wyboru NA do roli opiekuna praktyki pedagogicznej w szkole ponadgimnazjalnej w zakresie przedmiotu wychowanie fizyczne

Załączniki

Załącznik 1

Standardy kształcenia przygotowującego do wykonywania zawodu nauczyciela (wybrane fragmenty)

Rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego
z dnia 17 stycznia 2012 r.

w sprawie standardów kształcenia przygotowującego do wykonywania
zawodu nauczyciela
(wybrane fragmenty)

[...]

II. Opis procesu i organizacji kształcenia

Uczelnie prowadzą kształcenie przygotowujące do wykonywania zawodu nauczyciela na studiach oraz studiach podyplomowych w ramach modułów kształcenia.

1. Kształcenie na studiach

Kształcenie na studiach pierwszego stopnia obejmuje wyłącznie przygotowanie do wykonywania zawodu nauczyciela w przedszkolach i szkołach podstawowych, a na studiach drugiego stopnia i jednolitych studiach magisterskich – do pracy we wszystkich typach szkół i rodzajach placówek.

[...]

MINIMALNA LICZBA GODZIN ZAJĘĆ ZORGANIZOWANYCH, PRAKTYK ORAZ MINIMALNA LICZBA PUNKTÓW ECTS PRZYPISANA POSZCZEGÓLNYM MODUŁOM

Moduł	Komponenty modułu	Godziny	Punkty ECTS
Moduł 1: Przygotowanie w zakresie merytorycznym do nauczania pierwszego przedmiotu (prowadzenia zajęć)	Przygotowanie merytoryczne – zgodnie z opisem efektów kształcenia dla realizowanego kierunku studiów	*	**

Moduł 2: Przygotowanie w zakresie psychologiczno- pedagogicznym	1. Ogólne przygotowanie psychologiczno- pedagogiczne	90	10
	2. Przygotowanie psychologiczno- pedagogiczne do nauczania na danym etapie edukacyjnym lub etapach edukacyjnych	60	
	3. Praktyka	30	
Moduł 3: Przygotowanie w zakresie dydaktycznym	1. Podstawy dydaktyki	30	15
	2. Dydaktyka przedmiotu (rodzaju zajęć) na danym etapie edukacyjnym lub etapach edukacyjnych	90	
	3. Praktyka	120	
Moduł 4: Przygotowanie do nauczania kolejnego przedmiotu (prowadzenia zajęć)	1. Przygotowanie w zakresie merytorycznym	*	**
	2. Dydaktyka przedmiotu (rodzaju zajęć) na danym etapie edukacyjnym lub etapach edukacyjnych	60	10–15
	3. Praktyka	60	
Moduł 5: Przygotowanie w zakresie pedagogiki specjalnej	1. Przygotowanie psychologiczno- pedagogiczne specjalne	140	25
	2. Dydaktyka specjalna	90	
	3. Praktyka	120	
* W wymiarze zapewniającym merytoryczne przygotowanie do nauczania przedmiotu (prowadzenia zajęć).			
** W liczbie przypisanej do realizowanego kierunku studiów.			

[...]

Treści kształcenia

Treści kształcenia określa program kształcenia realizowanego kierunku studiów.

Moduł 2: Przygotowanie w zakresie psychologiczno-pedagogicznym

Charakterystyka modułu

[...]

3. Celem praktyki jest gromadzenie doświadczeń związanych z pracą opiekuńczo-wychowawczą z uczniami, zarządzaniem grupą i diagnozowaniem indywidualnych potrzeb uczniów oraz konfrontowanie nabywanej wiedzy psychologiczno-pedagogicznej z rzeczywistością pedagogiczną w działaniu praktycznym. Praktyka odbywa się równoległe z realizacją komponentu 2 tego modułu. Praktyka odbywa się, w zależności od

etapu edukacyjnego, którego dotyczy kształcenie osoby przygotowującej się do wykonywania zawodu nauczyciela, w szkole lub placówce realizującej kształcenie na danym etapie edukacyjnym lub etapach edukacyjnych.

[...]

3. Praktyka

W trakcie praktyki następuje kształtowanie kompetencji opiekuńczo-wychowawczych przez:

- 1) zapoznanie się ze specyfiką przedszkola, szkoły lub placówki, w której praktyka jest odbywana, w szczególności poznanie realizowanych przez nią zadań opiekuńczo-wychowawczych, sposobu funkcjonowania, organizacji pracy, pracowników, uczestników procesów pedagogicznych oraz prowadzonej dokumentacji;
- 2) obserwowanie:
 - a) zorganizowanej i podejmowanej spontanicznie aktywności formalnych i nieformalnych grup uczniów,
 - b) aktywności poszczególnych uczniów, w tym uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi,
 - c) interakcji dorosły (nauczyciel, wychowawca) – dziecko oraz interakcji między dziećmi i młodzieżą (w tym samym i w różnym wieku),
 - d) procesów komunikowania interpersonalnego i społecznego w grupach wychowawczych, ich prawidłowości i zakłóceń,
 - e) czynności podejmowanych przez opiekuna praktyk oraz prowadzonych przez niego zajęć,
 - f) sposobu integrowania przez opiekuna praktyk różnej działalności, w tym opiekuńczo-wychowawczej, dydaktycznej, pomocowej i terapeutycznej,
 - g) dynamiki grupy, ról pełnionych przez uczestników grupy, zachowania i postaw dzieci i młodzieży,
 - h) działań podejmowanych przez opiekuna praktyk na rzecz zapewnienia bezpieczeństwa i zachowania dyscypliny w grupie;
- 3) współdziałanie z opiekunem praktyk w:
 - a) sprawowaniu opieki i nadzoru nad grupą oraz zapewnianiu bezpieczeństwa,
 - b) podejmowaniu działań wychowawczych wynikających z zastanych sytuacji,
 - c) prowadzeniu zorganizowanych zajęć wychowawczych,
 - d) podejmowaniu działań na rzecz uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi;
- 4) pełnienie roli opiekuna-wychowawcy, w szczególności:
 - a) diagnozowanie dynamiki grupy oraz pozycji jednostek w grupie,
 - b) poznawanie uczniów i wychowanków, ich sytuacji społecznej, potrzeb, zaintereso-

- wań i zdolności, a także określanie poziomu rozwoju oraz wstępne diagnozowanie dysfunkcji i zaburzeń,
- c) samodzielne prowadzenie działań opiekuńczo-wychowawczych wobec grupy i poszczególnych uczniów i wychowanków w grupie,
 - d) sprawowanie opieki nad grupą w toku spontanicznej aktywności uczniów i wychowanków,
 - e) organizację i prowadzenie zajęć wychowawczych (w tym zajęć integrujących grupę i działań profilaktycznych) w oparciu o samodzielnie opracowywane scenariusze,
 - f) animowanie aktywności grupy i współdziałania jej uczestników, organizowanie pracy uczniów i wychowanków w grupach zadaniowych,
 - g) podejmowanie indywidualnej pracy z uczniami i wychowankami (w tym uczniami ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi),
 - h) podejmowanie działań wychowawczych o charakterze interwencyjnym w sytuacjach konfliktu, zagrożenia bezpieczeństwa, naruszania praw innych lub nieprzestrzegania ustalonych zasad,
 - i) sprawowanie opieki nad uczniami i wychowankami poza terenem przedszkola, szkoły lub placówki;
- 5) analizę i interpretację zaobserwowanych albo doświadczanych sytuacji i zdarzeń pedagogicznych, w tym:
- a) prowadzenie dokumentacji praktyki,
 - b) konfrontowanie wiedzy teoretycznej z praktyką,
 - c) ocenę własnego funkcjonowania w toku realizowania zadań opiekuńczych i wychowawczych (dostrzeganie swoich mocnych i słabych stron),
 - d) ocenę przebiegu prowadzonych działań oraz realizacji zamierzonych celów,
 - e) konsultacje z opiekunem praktyk w celu omawiania obserwowanych sytuacji i przeprowadzanych działań,
 - f) omawianie zgromadzonych doświadczeń w grupie studentów (słuchaczy).

Moduł 3: Przygotowanie w zakresie dydaktycznym

Charakterystyka modułu

[...]

3. Celem praktyki jest gromadzenie doświadczeń związanych z pracą dydaktyczno-wychowawczą nauczyciela i konfrontowanie nabytej wiedzy z zakresu dydaktyki szczegółowej (metodyki nauczania) z rzeczywistością pedagogiczną w działaniu praktycznym. Praktyka odbywa się równoległe z realizacją komponentu 2 tego modułu. Praktyka odbywa się, w zależności od etapu edukacyjnego, którego dotyczy kształcenie osoby

przygotowującej się do wykonywania zawodu nauczyciela, w szkole lub placówce realizującej kształcenie na danym etapie edukacyjnym lub etapach edukacyjnych.

[...]

3. Praktyka

W trakcie praktyki następuje kształtowanie kompetencji dydaktycznych przez:

- 1) zapoznanie się ze specyfiką szkoły lub placówki, w której praktyka jest odbywana, w szczególności poznanie realizowanych przez nią zadań dydaktycznych, sposobu funkcjonowania, organizacji pracy, pracowników, uczestników procesów pedagogicznych oraz prowadzonej dokumentacji;
- 2) obserwowanie:
 - a) czynności podejmowanych przez opiekuna praktyk w toku prowadzonych przez niego lekcji (zajęć) oraz aktywności uczniów,
 - b) toku metodycznego lekcji (zajęć), stosowanych przez nauczyciela metod i form pracy oraz wykorzystywanych pomocy dydaktycznych,
 - c) interakcji dorosły (nauczyciel, wychowawca) – dziecko oraz interakcji między dziećmi lub młodzieżą w toku lekcji (zajęć),
 - d) procesów komunikowania interpersonalnego i społecznego w klasie, ich prawidłowości i zakłóceń,
 - e) sposobów aktywizowania i dyscyplinowania uczniów oraz różnicowania poziomu aktywności poszczególnych uczniów,
 - f) sposobu oceniania uczniów,
 - g) sposobu zadawania i kontrolowania pracy domowej,
 - h) dynamiki i klimatu społecznego klasy, ról pełnionych przez uczniów, zachowania i postaw uczniów,
 - i) funkcjonowania i aktywności w czasie lekcji (zajęć) poszczególnych uczniów, z uwzględnieniem uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi, w tym uczniów szczególnie uzdolnionych,
 - j) działań podejmowanych przez opiekuna praktyk na rzecz zapewnienia bezpieczeństwa i zachowania dyscypliny,
 - k) organizacji przestrzeni w klasie, sposobu jej zagospodarowania (ustawienie mebli, wyposażenie, dekoracje);
- 3) współdziałanie z opiekunem praktyk w:
 - a) planowaniu i przeprowadzaniu lekcji (zajęć),
 - b) organizowaniu pracy w grupach,
 - c) przygotowywaniu pomocy dydaktycznych,
 - d) wykorzystywaniu środków multimedialnych i technologii informacyjnej w pracy dydaktycznej,

- e) kontrolowaniu i ocenianiu uczniów,
 - f) podejmowaniu działań na rzecz uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi, w tym uczniów szczególnie uzdolnionych,
 - g) organizowaniu przestrzeni klasy,
 - h) podejmowaniu działań w zakresie projektowania i udzielania pomocy psychologiczno-pedagogicznej;
- 4) pełnienie roli nauczyciela, w szczególności:
- a) planowanie lekcji (zajęć), formułowanie celów, dobór metod i form pracy oraz środków dydaktycznych,
 - b) dostosowywanie metod i form pracy do realizowanych treści, etapu edukacyjnego oraz dynamiki grupy uczniowskiej,
 - c) organizację i prowadzenie lekcji (zajęć) w oparciu o samodzielnie opracowywane scenariusze,
 - d) wykorzystywanie w toku lekcji (zajęć) środków multimedialnych i technologii informacyjnej,
 - e) dostosowywanie sposobu komunikacji w toku lekcji (zajęć) do poziomu rozwoju uczniów,
 - f) animowanie aktywności poznawczej i współdziałania uczniów, rozwijanie umiejętności samodzielnego zdobywania wiedzy z wykorzystaniem technologii informacyjnej,
 - g) organizację pracy uczniów w grupach zadaniowych,
 - h) dostosowywanie podejmowanych działań do możliwości i ograniczeń uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi,
 - i) diagnozowanie poziomu wiedzy i umiejętności uczniów,
 - j) podejmowanie indywidualnej pracy dydaktycznej z uczniami (w tym uczniami ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi),
 - k) podejmowanie działań wychowawczych w toku pracy dydaktycznej, w miarę pojawiających się problemów, w sytuacjach: zagrożenia bezpieczeństwa, naruszania praw innych, nieprzestrzegania ustalonych zasad,
 - l) podejmowanie współpracy z innymi nauczycielami, wychowawcą klasy, pedagogiem szkolnym, psychologiem szkolnym oraz specjalistami pracującymi z uczniami;
- 5) analizę i interpretację zaobserwowanych albo doświadczanych sytuacji i zdarzeń pedagogicznych, w tym:
- a) prowadzenie dokumentacji praktyki,
 - b) konfrontowanie wiedzy teoretycznej z praktyką,
 - c) ocenę własnego funkcjonowania w toku wypełniania roli nauczyciela (dostrzeganie swoich mocnych i słabych stron),
 - d) ocenę przebiegu prowadzonych lekcji (zajęć) oraz realizacji zamierzonych celów,

- e) konsultacje z opiekunem praktyk w celu omawiania obserwowanych i prowadzonych lekcji (zajęć),
- f) omawianie zgromadzonych doświadczeń w grupie studentów (słuchaczy).

[...]

IV. Organizacja praktyk

W trakcie praktyk studentowi (słuchaczowi) zapewnia się następujące formy aktywności:

- 1) wizyty w przedszkolach, szkołach i placówkach;
- 2) obserwowanie zajęć;
- 3) asystowanie nauczycielowi prowadzącemu zajęcia;
- 4) samodzielne prowadzenie zajęć;
- 5) planowanie i omawianie zajęć prowadzonych przez siebie i innych (nauczycieli, studentów, słuchaczy).

Uczelnie:

- 1) opracowują zasady odbywania praktyk;
- 2) przygotowują studentów (słuchaczy) do odbycia praktyk;
- 3) zapewniają możliwość omówienia praktyk w trakcie zajęć w uczelni;
- 4) utrzymują systematyczny kontakt z przedszkolami, szkołami i placówkami, w których studenci (słuchacze) odbywają praktyki.

Uczelnie mają obowiązek zapewnić studentom (słuchaczom) w trakcie praktyk:

- 1) warunki umożliwiające zarówno uzyskanie przygotowania praktycznego w zakresie realizacji zadań wychowawczych i opiekuńczych, jak i poznanie różnych klas i zespołów uczniowskich oraz zdobycie odpowiedniego doświadczenia pedagogicznego w zakresie organizacji pracy przedszkola, szkoły lub placówki, planowania, realizowania i oceniania wyników procesu kształcenia;
- 2) dostęp do pracowni specjalistycznych, sprzętu i pomocy dydaktycznych;
- 3) opiekę i nadzór opiekuna praktyk;
- 4) warunki umożliwiające samodzielne opracowanie konspektów lekcji lub scenariuszy zajęć, w oparciu o informacje i wskazówki przekazane przez opiekuna praktyk;
- 5) warunki do prowadzenia lekcji (zajęć) z zastosowaniem technologii informacyjnej, w szczególności z wykorzystaniem treści i zasobów edukacyjnych znajdujących się na portalach internetowych.

Praktyki powinny odbywać się w przeważającej części równoległe z realizacją zajęć w uczelni.

Załącznik 2

Lista wnioskodawców, z którymi podpisano umowy dotyczące dofinansowania projektów

Lp.	Nazwa beneficjenta	Siedziba beneficjenta	Tytuł projektu	Wartość projektu PLN	Wartość dofinansowania PLN	Liczba punktów ogółem	Data podpisania umowy
1	Uniwersytet im. Adama Mickiewicza	ul. Wieniawskiego 1 60-712 Poznań	Opracowanie i wdrożenie modelowego programu praktyk nauczycielskich dla studentów Wydziału Matematyki i Informatyki Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu: „Praktyka czyni Mistrza”	3 179 383,00	3 179 383,00	95	2010-09-10
2	Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Chełmie	ul. Poczтова 54 22-100 Chełm	Praktyka i wiedza drogą do sukcesu	1 659 887,45	1 659 887,45	80,5	2010-09-16
3	Wyższa Szkoła Kultury Fizycznej i Turystyki im. Haliny Konopackiej	ul. Staszica 1 05-800 Pruszków	Program Praktyk Pedagogicznych podnoszących jakość kształcenia przyszłych nauczycieli	3 623 402,00	3 623 402,00	71,5	2010-09-16
4	Lubelska Szkoła Wyższa w Rykach	ul. Warszawska 3b 08-500 Ryki	Innowacyjne praktyki pedagogiczne szansą rozwoju oświaty	1 518 850,00	1 518 850,00	79	2010-09-20
5	Wyższa Szkoła Humanitas	ul. Kilińskiego 43 41-200 Sosnowiec	Przez praktykę do zawodu – Program Praktyk Pedagogicznych w Wyższej Szkole Humanitas	1 701 963,00	1 701 963,00	68	2010-09-22
6	Uniwersytet w Białymstoku	ul. Marii Curie-Skłodowskiej 14 15-097 Białystok	USUS EST OPTIMUS MAGISTER PRAKTYKA JEST NAJLEPSZYM NAUCZYCIELEM	13 945 378,00	13 945 378,00	66,5	2010-09-29
7	Wyższa Szkoła Pedagogiczna w Łodzi	ul. Żeromskiego 115 90-542 Łódź	Praktyka na miarę sżyta. Program praktyk pedagogicznych podnoszących jakość kształcenia w zawodzie nauczyciela	2 089 930,00	2 089 930,00	89,5	2010-10-04

Lp.	Nazwa beneficjenta	Siedziba beneficjenta	Tytuł projektu	Wartość projektu PLN	Wartość dofinansowania PLN	Liczba punktów ogółem	Data podpisania umowy
8	Wyższa Szkoła Administracji	ul. A. Frycza Modrzewskiego 12 43-300 Bielsko-Biała	Przez praktykę do wiedzy	2 667 810,00	2 667 810,00	79	2010-10-08
9	Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Raciborzu	ul. Słowackiego 55 47-400 Racibórz	Modelowy program praktyk podnoszący jakość kształcenia studentów przygotowujących do wykonywania zawodu nauczyciela w PWSZ w Raciborzu	3 311 731,84	3 311 731,84	87,5	2010-10-13
10	Wyższa Szkoła Pedagogiczno-Techniczna	ul. Chopina 21 H 62-510 Konin	Dobrze przygotowany nauczyciel przyszłością oświaty	1 232 320,00	1 232 320,00	84	2010-10-13
11	Państwowa Wyższa szkoła Zawodowa im. Szymona Szymonowica	ul. Akademicka 8 22-400 Zamość	Praktyki Pedagogiczne drogą do innowacyjnego szkolnictwa	1 874 028,68	1 874 028,68	76,5	2010-10-13
12	Uniwersytet Przyrodniczo-Humanistyczny (dawna Akademia Podlaska)	ul. Konarskiego 2 08-110 Siedlce	Praktyki pedagogiczne – kompetentnie, twórczo, przyjemnie	3 833 175,00	3 833 175,00	83	2010-10-18
13	Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Koninie	ul. Przyjaźni 1 62-510 Konin	Profesjonalne praktyki – profesjonalni nauczyciele	3 542 459,22	3 542 459,22	87	2010-10-26
14	Uniwersytet Łódzki	ul. Narutowicza 65 90-131 Łódź	Poznać-Zrozumieć-Doświadczyć. Praktyczne przygotowanie do wykonywania zawodu nauczyciela	2 982 608,00	2 982 608,00	85,5	2010-11-16

Lp.	Nazwa beneficjenta	Siedziba beneficjenta	Tytuł projektu	Wartość projektu PLN	Wartość dofinansowania PLN	Liczba punktów ogółem	Data podpisania umowy
15	Uniwersytet im. Adama Mickiewicza	ul. Wieniawskiego 1 61-712 Poznań	Szkoła i Uniwersytet – wspólne działania na rzecz podniesienia jakości studenckich praktyk pedagogicznych	4 950 240,24	4 950 240,24	82,5	2010-11-19
16	Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie	pl. Marii Curie-Skłodowskiej 5 20-031 Lublin	www.praktyki.wh.umcs – Przygotowanie i realizacja nowego programu praktyk pedagogicznych na Wydziale Humanistycznym UMCS	7 634 166,88	7 634 166,88	89	2010-12-09
17	Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie	pl. Marii Curie-Skłodowskiej 5 20-031 Lublin	Profesjonalizm w edukacji. Przygotowanie i realizacja nowego programu praktyk pedagogicznych na Wydziale Artystycznym UMCS	3 833 300,80	3 833 300,80	90	2010-12-14
18	Akademia Pedagogiki Specjalnej	ul. Szczęśliwicka 40 02-353 Warszawa	Dobre praktyki – dobrzy nauczyciele – skuteczna szkoła	9 702 826,46	9 702 826,46	67	2010-12-30
19	Uniwersytet Łódzki	ul. Narutowicza 65 90-131 Łódź	Przyjazna i bezpieczna szkoła. Praktyczne przygotowanie szkół do realizacji zadań wychowawczych i opiekuńczych	3 853 108,50	3 853 108,50	69	2011-01-25
20	Uniwersytet im. Adama Mickiewicza	ul. Wieniawskiego 1 61-712 Poznań	Dobra szkoła – lepsza praktyka – doskonały nauczyciel. Przygotowanie szkół i opiekunów praktyk do efektywnej współpracy ze studentami chemii	4 830 556,00	4 830 556,00	95,5	2011-01-25
21	Wyższa Szkoła Zawodowa „Kadry dla Europy”	ul. P. Mansfelda 4 60-855 Poznań	Podstawą dobrą praktyka	2 392 100,00	2 392 100,00	69,5	2011-01-31
22	Wyższa Szkoła Lingwistyczna w Częstochowie	ul. Kopernika 17 19/21 42-200 Częstochowa	WSL liderem w efektywnym kształceniu nauczycieli	4 221 305,00	4 221 305,00	95,5	2011-02-11

Lp.	Nazwa beneficjenta	Siedziba beneficjenta	Tytuł projektu	Wartość projektu PLN	Wartość dofinansowania PLN	Liczba punktów ogółem	Data podpisania umowy
23	Dolnośląska Szkoła Wyzsza	ul. Wagonowa 9 53-609 Wrocław	Poprzez praktykę do profesjonalizmu – nowa koncepcja praktyk studenckich i jej aplikacja	3 744 142,92	3 744 142,92	68,5	2011-02-22
24	Akademia Wychowania Fizycznego we Wrocławiu	ul. Ignacego Jana Paderewskiego 35 51-612 Wrocław	Nowa jakość praktyk pedagogicznych	3 121 329,76	3 121 329,76	90,5	2011-03-02
25	Państwowa Wyzsza Szkoła Zawodowa w Elblągu	ul. Wojska Polskiego 1 82-300 Elbląg	Innowacyjny Nauczyciel w Szkole XXI Wiek	4 356 715,23	4 356 715,23	70,5	2011-03-21
26	Wyzsza Szkoła Przedsiębiorczości i Marketingu w Chranowie	ul. J. Woytnarowskiej 1 32-500 Chranów	NAUCZYCIEL DOBRYCH PRAKTYK	2 014 696,00	2 014 696,00	67	2011-04-11
27	Śląska Wyzsza Szkoła Zarządzania im. Gen. J. Ziętka – projekt uzyskał dofinansowanie w ramach rezerwy finansowej przeznaczonej na procedurę odwoławczą	ul. Krasieńskiego 2 40-952 Katowice	Praktyka czyni mistrza!	1 389 769,75	1 389 769,75	84	2011-05-02

Lp.	Nazwa beneficjenta	Siedziba beneficjenta	Tytuł projektu	Wartość projektu PLN	Wartość dofinansowania PLN	Liczba punktów ogółem	Data podpisania umowy
28	Wyższa Szkoła Wychowawia Fizycznego i Turystyki w Białymstoku – projekt uzyskał dofinansowanie w ramach rezerwy finansowej przeznaczony na procedurę odwoławczą.	ul. Mickiewicza 49 15-213 Białystok	Przygotowanie i wdrożenie programu praktyk studenckich w mieście Białystok	3 538 297,86	3 538 297,86	91	2011-05-05
29	Uniwersytet im. Adama Mickiewicza	ul. Wieniawskiego 1 61-712 Poznań	Nowa jakość praktyk na WPA UAM	5 109 300,00	5 109 300,00	71,5	2011-05-10
30	Pomorska Wyższa Szkoła Humanistyczna w Gdyni	ul. Opata Hackiego 8-10 81-213 Gdynia	Praktyka czyni mistrza – nowatorski program praktyk na studiach pedagogicznych PWSH	2 664 080,00	2 664 080,00	73	2011-06-08
31	Szkoła Wyższa im. Bogdana Janskiego	ul. Chełmska 21 a 00-724 Warszawa	Efektywne praktyki pedagogiczne – platforma między teorią a praktyką w kształceniu kandydatów na nauczycieli	2 352 700,00	2 352 700,00	72	2011-06-21
32	Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa we Włocławku	ul. 3 Maja 17 87-800 Włocławek	Dobra praktyka najlepszym nauczycielem	2 021 754,56	2 021 754,56	78	2011-07-14
33	Szkoła Wyższa im. Bogdana Janskiego	ul. Chełmska 21 a 00-724 Warszawa	Praktyki pedagogiczne gwarantem skutecznego kształcenia przyszłych nauczycieli	2 539 553,00	2 539 553,00	72,5	2011-07-15

Lp.	Nazwa beneficjenta	Siedziba beneficjenta	Tytuł projektu	Wartość projektu PLN	Wartość dofinansowania PLN	Liczba punktów ogółem	Data podpisania umowy
34	Akademia Wychowania Fizycznego im. Bronisława Czecha w Krakowie – projekt uzyskał dofinansowanie w ramach rezerwy finansowej przeznaczony na procedurę odwoławczą	al. Jana Pawła II 78 31-571 Kraków	PRAKTYCZNE WYCHOWANIE FIZYCZNE – Opracowanie i wdrożenie nowatorskiego Programu Praktyk Pedagogicznych na kierunku nauczycielskim Wychowanie Fizyczne na AWF Kraków	3 741 610,00	3 741 610,00	75	2011-07-25
35	Uczelnia Warszawska im. Marii Skłodowskiej-Curie – projekt uzyskał dofinansowanie w ramach rezerwy finansowej przeznaczony na procedurę odwoławczą	ul. Łabiszyńska 25 03-204 Warszawa	Nauczyciel doskonały (ND) – jakość podstawą sukcesu	5 037 242,50	5 037 242,50	79,5	2011-09-07
36	Uniwersytet im. Adama Mickiewicza	ul. Wieniawskiego 1 61-712 Poznań	Nowoczesne strategie wielostronnego przygotowania studentów do zawodu nauczyciela wspomagane internetowym systemem kształcenia. Przyroda w praktyce szkolnej	3 366 530,75	3 366 530,75	88	2011-09-27

Lp.	Nazwa beneficjenta	Siedziba beneficjenta	Tytuł projektu	Wartość projektu PLN	Wartość dofinansowania PLN	Liczba punktów ogółem	Data podpisania umowy
37	Akademia Pomorska w Słupsku	ul. Arciszewskiego 22A 76-200 Słupsk	Praktyka bez wad – nowa jakość w kształceniu nauczycieli	1 218 721,00	1 218 721,00	92,5	2011-12-05
38	Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Chełmie	ul. Pocztowa 54 22-100 Chełm	Praktyka bez wad – nowa jakość w kształceniu nauczycieli	1 258 274,44	1 258 274,44	71,5	2012-01-03
39	Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Nysie	ul. Armii Krajowej 7 48-300 Nysa	„Praktyka na miarę XXI wieku”	492 890,00	492 890,00	70	2012-04-11
40	Wyższa Szkoła Nauk Humanistycznych i Dziennikarstwa	ul. Gen. T. Kutrzeby 10 61-719 Poznań	Nowe modele praktyk pedagogicznych dla studentów przygotowujących się do zawodu nauczyciela wychowania przedszkolnego i wczesnoszkolnego	1 798 102,00	1 798 102,00	85	2012-05-17
41	Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa im. Witelona w Legnicy	ul. Sejmowa 5A 59-220 Legnica	Ucz się praktyczniej! Od refleksji w działaniu ku profesjonalizmowi	512 329,60	512 329,60	71,5	2012-06-14
42	Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie	ul. Oczapowskiego 2 10-719 Olsztyn	Przez praktykę do zawodu	2 118 890,00	2 118 890,00	63	2012-06-26
43	Wyższa Szkoła Ekonomiczno-Humanistyczna im. prof. Szczepana A. Pieniżka w Skiermiewicach	ul. Mazowiecka 1 B lok. 002 96-100 Skiermiewice	Profesjonalne praktyki pedagogiczne drogą do sukcesu nauczyciela edukacji wczesnoszkolnej i wychowania przedszkolnego	816 444,00	816 445,00	80,5	2012-08-06

Lp.	Nazwa beneficjenta	Siedziba beneficjenta	Tytuł projektu	Wartość projektu PLN	Wartość dofinansowania PLN	Liczba punktów ogółem	Data podpisania umowy
44	Wyższa Szkoła Handlowa w Radomiu	ul. Domagalskiego 7a 26-600 Radom	Najlepsze programy praktyk pedagogicznych kluczem do profesjonalnego kształcenia nauczycieli	776 014,40	776 014,40	81,5	2012-09-04
45	Akademia Wychowania Fizycznego we Wrocławiu	ul. Ignacego Jana Paderewskiego 35 51-612 Wrocław	Nowa jakość praktyk pedagogicznych	1 992 177,88	1 992 177,88	76,5	2012-10-10
46	Wyższa Szkoła Ekonomii, Turystyki i Nauk Społecznych w Kielcach – projekt uzyskał dofinansowanie w ramach rezerwy finansowej przeznaczonej na procedurę odwoławczą	ul. Ponurego Piwnika 49 25-666 Kielce	Nowe wychowanie we współczesnym przedszkolu i szkole podstawowej	3 146 263,06	3 146 263,06	77	2012-10-10
47	Nauczeliście Kolegium Języków Obcych w Bydgoszczy	ul. Dworcowa 80 85-010 Bydgoszcz	Od praktykanta do praktyka – Praktyka kluczem do profesjonalizmu europejskiego nauczyciela języka obcego	1 928 078,35	1 928 078,35	74,5	2012-10-18

Lp.	Nazwa beneficjenta	Siedziba beneficjenta	Tytuł projektu	Wartość projektu PLN	Wartość dofinansowania PLN	Liczba punktów ogółem	Data podpisania umowy
48	Uniwersytet Warszawski – projekt uzyskat dofinansowanie w ramach rezerwy finansowej przeznaczony na procedurę odwofawczą.	ul. Krakowskie Przedmieście 26/28 00-927 Warszawa	Dobra praktyka kluczem do profesjonalizmu w edukacji	1 991 366,94	1 991 366,94	69	2012-11-13
49	Wyższa Szkoła Humanistyczno-Ekonomiczna we Włocławku	pl. Wolności 1 87-800 Włocławek	Lepiej przygotowany nauczyciel – lepiej przygotowany uczeń	558 471,00	558 471,00	70,5	2013-01-22

Załącznik 3

Lista szkół ponadgimnazjalnych biorących udział w projekcie

Lp.	Nazwa i adres szkoły	Liczba studentów odbywających praktyki w poszczególnych latach			
		2012/2013	2013/2014	2014/2015 II rok	2014/2015 I rok
1	Liceum Ogólnokształcące nr I ul. Księcia Józefa Poniatowskiego 9, 50-326 Wrocław	10	10	8	7
2	Liceum Ogólnokształcące nr III im. Adama Mickiewicza ul. Skłodowa 5, 50-209 Wrocław	4	4	3	3
3	Liceum Ogólnokształcące nr IV im. Stefana Żeromskiego ul. Stacha Swistackiego 12-14, 50-430 Wrocław	2	2	4	2
4	Liceum Ogólnokształcące nr VI im. Bolesława Prusa ul. Hutnicza 45, 54-139 Wrocław	7	6	5	5
5	Liceum Ogólnokształcące nr VII im. Krzysztofa Kamila Baczyńskiego ul. Krucza 49, 53-410 Wrocław	8	7	8	8
6	Liceum Ogólnokształcące nr VIII im. Bolesława Krzywoustego ul. Zaporoska 71, 53-415 Wrocław	4	3	2	2
7	Liceum Ogólnokształcące nr X im. Stefanii Sempolowskiej ul. Plesza 1, 51-109 Wrocław	5	4	5	5
8	Liceum Ogólnokształcące nr XII im. Bolesława Chrobrego pl. Orłąt Lwowskich 2a, 53-605 Wrocław	3	2	2	2
9	Liceum Ogólnokształcące nr XV im. mjr. Piotra Wysockiego ul. Wojrowicka 58, 54-436 Wrocław	6	5	7	7
10	Liceum Ogólnokształcące nr XVII im. Agnieszki Osieckiej ul. Tęczowa 60, 53-603 Wrocław	9	6	6	5
11	Zespół Szkół nr 1 ul. Słubicka 29-33, 53-615 Wrocław	6	6	4	4

Lp.	Nazwa i adres szkoły	Liczba studentów odbywających praktyki w poszczególnych latach			
		2012/2013	2013/2014	2014/2015 II rok	2014/2015 I rok
12	Zespół Szkół nr 2 im. I Korpusu Pancernego Wojska Polskiego ul. Borowska 105, 50-551 Wrocław	1	2	2	1
13	Zespół Szkół nr 3 ul. Szkołka 64, 54-402 Wrocław	2	1	3	2
14	Zespół Szkół nr 4 im. Komisji Edukacji Narodowej ul. Powstańców Śląskich 210-218, 53-140 Wrocław	7	7	5	4
15	Zespół Szkół nr 5 ul. gen. Józefa Hauke-Bosaka 33-37, 50-447 Wrocław	4	5	6	5
16	Zespół Szkół nr 14 al. Aleksandra Brücknera 10, 51-410 Wrocław	8	5	9	9
17	Zespół Szkół nr 18 ul. Młodych Techników 58, 53-645 Wrocław	7	5	4	4
18	Zespół Szkół nr 19 ul. Spółdzielcza 2a, 51-662 Wrocław	4	4	4	4
19	Zespół Szkół nr 22 ul. Parkowa 18-26, 51-616 Wrocław	10	10	8	8
20	Zespół Szkół nr 23 im. ks. Stanisława Staszica ul. Jana Wł. Dawida 9-11, 50-527 Wrocław	3	3	2	2
21	Zespół Szkół nr 25 ul. Skwierzyńska 1-7, 53-521 Wrocław	6	5	3	2
22	Zespół Szkół Ogólnokształcących nr 3 ul. ks. Piotra Skargi 31, 50-082 Wrocław	8	6	6	6
23	Zespół Szkół Ogólnokształcących nr 5 ul. Grochowa 13, 53-423 Wrocław	3	3	4	4

Lp.	Nazwa i adres szkoły	Liczba studentów odbywających praktyki w poszczególnych latach				
		2012/2013	2013/2014	2014/2015 II rok	2014/2015 I rok	
24	Zespół Szkół Zawodowych nr 5 ul. Jana Wł. Dawida 5, 50-527 Wrocław	6	4	4	4	
25	Elektroniczne Zakłady Naukowe im. Fryderyka Joliot-Curie ul. Braniborska 57, 53-680 Wrocław	4	3	4	5	
26	Lotnicze Zakłady Naukowe ul. Kielczowska 43, 51-315 Wrocław	8	3	2	2	
27	Zespół Szkół Budowlanych im. Gen. Józefa Bema ul. Grabiszyńska 236, 53-235 Wrocław	5	3	4	4	
28	Zespół Szkół Ekonomiczno-Administracyjnych im. Marii Dąbrowskiej ul. Stanisława Worcella 3, 50-448 Wrocław	5	4	5	5	
29	Zespół Szkół Ekonomicznych im. Mikołaja Kopernika ul. Drukarska 50, 53-312 Wrocław	2	3	2	2	
30	Zespół Szkół Gastronomicznych ul. Kamienna 86, 50-547 Wrocław	7	3	5	5	
31	Zespół Szkół Integracyjnych ul. Nowodworska 70-82, 54-438 Wrocław	2	2	2	2	
32	Zespół Szkół Plastycznych im. Stanisława Kopystyńskiego ul. ks. Piotra Skargi 23b, 50-082 Wrocław	2	2	2	2	
33	Zespół Szkół Teleinformatycznych i Elektronicznych ul. gen. Józefa Hauke-Bosaka 21, 50-447 Wrocław	8	7	3	3	

Załącznik 4

Arkusz monitoringu praktyki pedagogicznej w szkole ponadgimnazjalnej

Imię i nazwisko Studenta

Imię i nazwisko Nauczyciela szkoły (NS)

Imię i nazwisko Nauczyciela akademickiego (NA).....

Data	Omawiane zagadnienia	Uwagi Studenta	Uwagi NS	Uwagi NA	Podpisy Student, NS, NA
	Diagnoza środowiskowa				
		Ocena cząstkowa:	Ocena cząstkowa:	Ocena cząstkowa:	
	Praca badawcza (diagnoza osobnicza, samooceny uczniów, badanie efektywności lekcji)				
		Ocena cząstkowa:	Ocena cząstkowa:	Ocena cząstkowa:	

	Hospitacje lekcji				
		Ocena częstkowa:	Ocena częstkowa:	Ocena częstkowa:	
	Osnowy/ konspekty lekcji				
		Ocena częstkowa:	Ocena częstkowa:	Ocena częstkowa:	

ARKUSZ OCENY MONITOROWANYCH ZAJĘĆ

Data	Samoocena Studenta	Ocena NS	Ocena NA
	Konspekt/osnowa	Konspekt/osnowa	Konspekt/osnowa
	Prowadzenie	Prowadzenie	Prowadzenie
	Konspekt/osnowa	Konspekt/osnowa	Konspekt/osnowa
	Prowadzenie	Prowadzenie	Prowadzenie

Ocena końcowa (wpisuje nauczyciel akademicki)

Mocne strony Studenta w realizacji zadań praktyki

Student:
.....
NS:
.....
NA:
.....

Słabe strony Studenta w realizacji zadań praktyki

Student:
.....
NS:
.....
NA:
.....

Podpis Nauczyciela akademickiego..... data

Podpis Nauczyciela szkoły data

Podpis Studenta..... data

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Akademia Wychowania Fizycznego we Wrocławiu, al. I. J. Paderewskiego 35, 51-612 Wrocław

Biuro projektu: ul. Witelona 25 p. 406, 51-617 Wrocław

email: projekt.praktyki2@awf.wroc.pl

tel. 71 347 31 59

Załącznik 5

Kwestionariusz dotyczący opinii na temat praktyk w ramach projektu

PRAKTYKA W SZKOLE PONADGIMNAZJALNEJ W ROKU AKADEMICKIM

...../.....

Ankieta ewaluacyjna praktyki pedagogicznej realizowanej w ramach projektu
„Nowa jakość praktyk pedagogicznych II”

Prosimy o udzielenie szczerych i wyczerpujących odpowiedzi. Państwa opinie zostaną wykorzystane do modyfikacji programu kolejnych praktyk, tak aby opracować sprawnie działający system przygotowania studentów do zawodu nauczyciela) wychowania fizycznego.

Proszę uzupełnić lub zakreślić:

Wiek

płeć K

M

Student

Nauczyciel w szkole

Nauczyciel akademicki

Odpowiedzi w skali poszczególnych pytań zamkniętych oznaczają:

5 – oceniam bardzo wysoko,

4 – oceniam wysoko,

3 – nie wiem, nie mam zdania,

2 – oceniam nisko,

1 – oceniam bardzo nisko.

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Akademia Wychowania Fizycznego we Wrocławiu, al. I. J. Paderewskiego 35, 51-612 Wrocław

Biurowo projektu: ul. Witelona 25 p. 406, 51-617 Wrocław

email: projekt.praktyki2@awf.wroc.pl

tel. 71 347 31 59

1. Jak ocenia Pan/Pani program praktyki w szkole ponadgimnazjalnej? Proszę zaznaczyć na skali.

5 — 4 — 3 — 2 — 1

2. Jakie zmiany zaproponował(a)by Pan/Pani w programie praktyki?

.....
.....
.....
.....
.....

3. Jak ocenia Pan/Pani dziennik praktyki do szkoły ponadgimnazjalnej? Proszę zaznaczyć na skali.

5 — 4 — 3 — 2 — 1

4. Jakie zmiany zaproponował(a)by Pan/Pani w dzienniku praktyki?

.....
.....
.....
.....
.....

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Akademia Wychowania Fizycznego we Wrocławiu, al. I. J. Paderewskiego 35, 51-612 Wrocław

Biurowisko projektu: ul. Witelona 25 p. 406, 51-617 Wrocław

email: projekt.praktyki2@awf.wroc.pl

tel. 71 347 31 59

5. Jak ocenia Pan/Pani zaproponowane narzędzie do oceny przebiegu praktyki – arkusz monitoringu praktyki pedagogicznej w szkole ponadgimnazjalnej?

5 — 4 — 3 — 2 — 1

6. Jakie zmiany zaproponował(a)by Pan/Pani w arkuszu monitoringu praktyki pedagogicznej w szkole ponadgimnazjalnej?

.....

.....

.....

.....

.....

7. Czy zamierza Pan/Pani pracować w przyszłości w charakterze nauczyciela wychowania fizycznego? (wypełniają tylko studenci)

- tak
- nie
- nie wiem

Dziękujemy za odpowiedzi!

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Akademia Wychowania Fizycznego we Wrocławiu, al. I. J. Paderewskiego 35, 51-612 Wrocław

Biuro projektu: ul. Witelona 25 p. 406, 51-617 Wrocław

email: projekt.praktyki2@awfwroc.pl

tel. 71 347 31 59

Załącznik 6

Kwestionariusz oceny wiedzy

Imię i nazwisko.....Wrocław, dnia.....

Przed praktyką

Po praktyce

Proszę uzupełnić poniższe twierdzenia, które wynikają z programu praktyki pedagogicznej. Celem niniejszej ankiety jest rozpoznanie Twojego poziomu wiedzy, a co za tym idzie, Twojego przygotowania zawodowego do roli nauczyciela wychowania fizycznego.

Należy uzupełnić poniższe twierdzenia, wstawiając wybrany symbol odpowiedzi (a, b, c, d) w wykropkowane miejsca:

1. Lekcje wychowania fizycznego:

Są to celowo organizowane sytuacje dydaktyczno-wychowawcze zmierzające do realizacji fizycznego kształcenia (dokonywanie przez uczniów zmian w strukturze własnego ciała i jego funkcjach, nabywanie wiadomości, umiejętności i nawyków w zakresie kultury fizycznej) oraz szkolnej (związane z kształtowaniem pozytywnych postaw wobec wartości kultury fizycznej).

- a) edukowania młodzieży
- b) kształcenia młodzieży
- c) wychowania młodzieży
- d) kształtowania młodzieży

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Akademia Wychowania Fizycznego we Wrocławiu, al. I. J. Paderewskiego 35, 51-612 Wrocław

Biurowisko projektu: ul. Witelona 25 p. 406, 51-617 Wrocław

email: projekt.praktyki2@awf.wroc.pl

tel. 71 347 31 59

2. Tok lekcji to względnie stałe następstwo podstawowych pedagogicznych.

- a) ćwiczeń
- b) zadań
- c) celów
- d) wymagań

3. Struktura zadania pedagogicznego: element rzeczowy (co?) – czyli cel zadania – i element (jak?) – czyli treść zadania.

- a) czasownikowy
- b) przebiegu lekcji
- c) operacyjny
- d) opisujący sposób działania

4. Osnowa – to plan jednostki metodycznej

- a) będący zbiorem konspektów lekcji
- b) na 1 lekcję wychowania fizycznego
- c) na 1 semestr
- d) w określonym cyklu tematycznym

5. Metody proaktywne (usamodzielniające): zabawowo-naśladowcza, zabawowo-klasyczna, bezpośredniej celowości ruchu oraz

- a) programowanego uczenia się
- b) programowego usprawniania się
- c) programowego uczenia się
- d) programowanego usprawniania się

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Akademia Wychowania Fizycznego we Wrocławiu, al. I. J. Paderewskiego 35, 51-612 Wrocław

Biuro projektu: ul. Witelona 25 p. 406, 51-617 Wrocław

email: projekt.praktyki2@awf.wroc.pl

tel. 71 347 31 59

6. Etap diagnozowania: identyfikacji,, rozumienia, przewidywania, prognoza.

- a) wyjaśniania
- b) klasyfikacji
- c) ustalania fazy rozwoju ucznia
- d) podsumowania

7. Do obowiązków każdego nauczyciela należy określenie szczegółowych do realizowanego przez niego programu zajęć edukacyjnych oraz poinformowanie o nich na początku roku szkolnego uczniów i ich rodziców (opiekunów).

- a) sprawdzianów
- b) wymagań sprawnościowych
- c) treści zadań kontrolnych
- d) wymagań edukacyjnych

8. Ocena w szerokim rozumieniu oznacza z racjonalną kontrolą rozwoju dyspozycji instrumentalnych (technologicznych) w postaci wiedzy, sprawności i umiejętności oraz kierunkowych (aksjologicznych), odnoszących się do wartości, postaw i motywacji w złożonym procesie kształcenia i wychowania fizycznego.

- a) ogół czynności i decyzji związanych
- b) rozpiętość stopni szkolnych związanych
- c) stosowanie noty szkolnej zgodnie
- d) wystawianie stopni formalnych zgodnie

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Akademia Wychowania Fizycznego we Wrocławiu, al. I. J. Paderewskiego 35, 51-612 Wrocław

Biuro projektu: ul. Witelona 25 p. 406, 51-617 Wrocław

email: projekt.praktyki2@awf.wroc.pl

tel. 71 347 31 59

9. Rodzaje hospitacji w kontekście mierzenia jakości pracy szkoły to: hospitacja kontrolno-oceniająca, hospitacja doradczo-doskonaląca,

- a) hospitacja diagnozująca
- b) hospitacja sumująca
- c) hospitacja kształcąca
- d) hospitacja nauczycielska

10. Składniki samowiedzy uczestnika kultury fizycznej to: sądy opisowe (samoopis), sądy wartościujące (samooceny), sądy o standardach osobistych,, sądy o regułach komunikowania wiedzy o sobie (samoopis).

- a) sądy o regułach porozumiewania się z innymi
- b) sądy o regułach budowania opinii o sobie
- c) sądy o regułach generowania wiedzy o sobie
- d) sądy o regułach kontrolowania siebie

